

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Ingrida Potočková (roz. Novotná)

VADY PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ A JEJICH DŮSLEDKY

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce : JUDr. et Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. 9. 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze 1.9.2010

Ingrida Potočková

Obsah:

Obsah:	1
Úvod	5
1. Přípravné řízení	6
1.1. Obecně o trestním řízení	6
1.1.1. Pojem a předmět	6
1.1.2. Účel a význam	7
1.2. Obecně o přípravném řízení	7
1.2.1. Pojem	7
1.2.2. Cíle, funkce a význam	8
1.2.2.1. Cíle a účel	8
1.2.2.2. Funkce	9
1.2.2.3. Význam	10
1.2.3. Trestní řád č. 141/1961 Sb. a jeho novely týkající se přípravného řízení	10
1.2.3.1. Zákon č. 57/1965 Sb.	10
1.2.3.2. Zákon č. 149/1969 Sb.	10
1.2.3.3. Zákon č. 292/1993 Sb.	11
1.2.3.4. Zákon č. 265/2001 Sb.	11
1.3. Základní zásady trestního řízení a jejich uplatnění v přípravném řízení	12
1.3.1. Pojem a význam	12
1.3.2. Druhy	12
1.3.3. Uplatnění základních zásad v přípravném řízení	13
1.4. Formy a fáze přípravného řízení	14
1.4.1. Obecně	14
1.4.2. Postup před zahájením trestního stíhání - prověřování	14
1.4.2.1. Pojem a funkce	14
1.4.2.2. Průběh	15
1.4.3. Vyšetřování	18
1.4.3.1. Pojem a druhy	18
1.4.3.2. Průběh	19
1.4.4. Zkrácené přípravné řízení	21
1.4.4.1. Pojem	21
1.4.4.2. Průběh	21
2. Obecně k vadám	23
2.1. Pojem vad přípravného řízení	23
2.2. Klasifikace vad přípravného řízení a jejich důsledky	25
2.2.1. Členění vad přípravného řízení dle předmětu	26
2.2.2. Členění vad přípravného řízení dle možnosti nápravy	26
2.2.3. Členění vad přípravného řízení dle jejich důsledku pro dokazování	27
2.2.4. Členění vad přípravného řízení dle jejich příčin	29
2.2.5. Členění vad přípravného řízení dle původce	30
3. Vady v jednotlivých úkonech přípravného řízení	31
3.1. Zahájení trestního řízení	32
3.2. Dokazování	32
3.2.1. Podání vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů	32
3.2.2. Výslech obviněného	38
3.2.2.1. Pojem, cíl a funkce	38
3.2.2.2. Doznání	38

3.2.2.3. Prohlášení obviněného nepoužitelná pro trestní řízení	39
3.2.2.4. Zajištění přítomnosti obviněného při výslechu	40
3.2.2.5. Procesní postup při provádění výslechu	40
3.2.2.6. Protokol o výslechu	42
3.2.3. Výslech svědka	43
3.2.3.1. Obecně	43
3.2.3.2. Povinnost svědčit	43
3.2.3.3. Provádění důkazu svědkem	45
3.2.4. Odborná vyjádření od příslušných orgánů a znalecké posudky	46
3.2.5. Obstarávání potřebných podkladů, zejména spisů a jiných písemných materiálů	47
3.2.6. Ohledání	47
3.2.6.1. Obecně	47
3.2.6.2. Provádění zkoušek krve nebo jiných podobných úkonů, včetně odběru potřebného biologického materiálu	47
3.2.6.3. Prohlídka a pitva mrtvoly a její exhumace	49
3.2.6.4. Vyšetření duševního stavu	50
3.3. Zajišťovací úkony	51
3.3.1. Zadržení podezřelé osoby	51
3.3.2. Vazba	53
3.3.2.1. Pojem a prvky vazby	53
3.3.2.2. Rozhodování o vzetí do vazby	54
3.3.2.3. Trvání vazby a přezkoumávání důvodů vazby	60
3.3.2.4. Nahrazení vazby jinými instituty	63
3.3.3. Rozhodnutí a opatření dle ustanovení § 78 až 81	66
3.3.4. Ostatní úkony podle hlavy čtvrté TŘ	68
3.4. Operativně pátrací prostředky	79
Závěr	82
Seznam zkratk	84
Seznam použité literatury a pramenů	84
A) Právní předpisy:	84
B) Literatura:	84
I) Seznam učebnic a zásadních monografií:	84
II) Seznam publikovaných časopiseckých statí:	85
C) Judikatura:	85
Resumé	91

Úvod

V přípravném řízení může dojít k nejrůznějším druhům pochybení a nedostatků. Tyto vady se mohou vyskytnout v průběhu celého tohoto řízení a mohou se týkat takřka všech činností, které jsou v přípravném řízení prováděny. Podobně důsledky vad jsou velmi rozmanité a nezávisí pouze na vadě samotné, ale také na konkrétních okolnostech daného případu. Z těchto důvodů není možné podat komplexní výklad o všech možných druzích vad přípravného řízení a o jejich důsledcích.

V rámci své diplomové práce jsem se proto pokusila zpracovat příkladný přehled vad přípravného řízení, které jsou již popsány v judikatuře či odborné literatuře a které se vztahují k vybraným významným institutům přípravného řízení. U jednotlivých vad jsem se také pokusila vypořádat s otázkou jejich důsledků pro trestní řízení. Cílem mé diplomové práce nebylo podat úplný přehled o vadách vztahujících se ke všem činnostem, které jsou v přípravném řízení uskutečňovány. Z důvodu omezení rozsahu diplomové práce jsem se proto rozhodla nevěnovat pozornost veškerým úkonům přípravného řízení a zaměřila jsem se především na vybrané významné oblasti, kterými jsou například dokazování a zajišťovací úkony. Při zpracování diplomové práce jsem čerpala především z domácí odborné literatury a judikatury vnitrostátních soudů.

Diplomová práce je strukturována do tří hlavních kapitol. První kapitola je věnována stručnému výkladu o charakteristikách, formách a průběhu přípravného řízení. Druhá kapitola je zaměřena na obecné výklady o vadách přípravného řízení. V této kapitole jsem se pokusila vymezit pojem vady přípravného řízení a provést klasifikaci vad dle různých kritérií. V poslední kapitole, která je svým rozsahem největší, jsem se snažila uvést konkrétní příklady vad a jejich důsledků, které jsem dohledala v odborné literatuře či judikatuře. Tato kapitola je dále strukturována podle jednotlivých úkonů přípravného řízení, jimž jsem ve své práci věnovala pozornost.

1. Přípravné řízení

1.1. Obecně o trestním řízení

1.1.1. Pojem a předmět

Trestním řízením se rozumí řízení podle tohoto zákona. Tuto legální definici pojmu trestního řízení nabízí ustanovení § 12 odst. 10 zákona č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TŘ“). Jelikož je tato definice strohá a pojem trestního řízení v ní není dostatečně vysvětlen, je pro bližší vymezení pojmu zapotřebí využít definic podaných právní vědou.

Podle J. Fenyka je trestním řízením *zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení a dalších osob ve společenských vztazích, které vznikají při zjišťování trestných činů, při rozhodování o nich, při výkonu rozhodnutí a při předcházení a zamezování trestné činnosti.*¹

J. Jelínek definuje trestní řízení jako *zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, případně i jiných osob zúčastněných na trestním řízení, jehož úkolem je náležitě zjistit, zda byl trestný čin spáchán, a je-li tomu tak, zjistit jeho pachatele a uložit mu podle zákona trest nebo ochranné opatření, učiněné rozhodnutí vykonat, popřípadě jeho výkon zařídit, dále působit ku upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů.*²

P. Šámal k vymezení pojmu trestního řízení uvádí, že *trestní řízení je nejširší pojem, který označuje veškerý proces upravený trestním řádem.*³

V právní nauce se vyskytl spor, zda fáze postupu před zahájením trestního stíhání je součástí trestního řízení či nikoli.⁴ Osobně se přikláním k názoru P. Šámala, který tuto fázi považuje za součást trestního řízení. Pro tento názor svědčí:

- a) definice trestního řízení v TŘ - § 12 odst. 10,
- b) znění důvodové zprávy k novele č. 265/2001 Sb.

¹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 12.

² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 15.

³ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 9.

⁴ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 10.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 514-515.

Předmětem trestního řízení je zjišťování skutečností, které jsou potřebné ke splnění hlavních úkolů trestního řízení (zjistit skutek, zjistit jeho pachatele, rozhodnout o skutku, vykonat rozhodnutí ...).⁵

1.1.2. Účel a význam

Základním účelem trestního řízení je realizace trestního práva hmotného. Pro splnění tohoto účelu je v rámci trestního řízení třeba v souladu se zákonem odhalit pachatele skutku, vyšetřit tento skutek a postavit pachatele před soud, jenž rozhodne o jeho vině či nevině, uložit mu trest nebo ochranné opatření, popřípadě upustit od potrestání a nakonec zajistit výkon těchto sankcí.⁶

V rámci trestního řízení dochází k významným zásahům do práv a svobod jednotlivce. Proto je nutné při výkonu trestního řízení respektovat stanovená pravidla, aby nedocházelo k nedovoleným zásahům a porušování práv jednotlivců. Důležitým významem trestního řízení je bezpochyby také uplatnění práva státu na potrestání pachatele a tím zajištění obnovy spravedlnosti, která byla porušena spácháním trestného činu. Nesprávné nastavení procedury trestního řízení, nebo pochybení v jeho průběhu může vést nejenom k porušení práv jednotlivců, ale také ke zmaření práva státu na potrestání pachatele.⁷

1.2. Obecně o přípravném řízení

1.2.1. Pojem

Trestní řízení, definované trestním řádem v § 12 odst. 10, probíhá v několika určitých časových úsecích, nazývaných stadia trestního řízení.

Rozeznáváme:

- a) přípravné řízení,
- b) předběžné projednání obžaloby,
- c) hlavní líčení,
- d) opravné řízení,
- e) vykonávací řízení.

⁵ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 15-16.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 21.

⁶ ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: ASPI, 1999, s. 28.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 19.

⁷ ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: ASPI, 1999, s. 28-30.

Přípravné řízení je prvním ze stadií trestního řízení. Jeho existence je typická pro reformovaný typ kontinentálního procesu, k němuž se řadí též česká právní úprava.⁸ V ustanovení § 12 odst. 10 je definováno přípravné řízení *jako úsek řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly – li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání, anebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestní čin, a vyšetřování.*

Ve srovnání s řízením před soudem je přípravné řízení nepřímé, neveřejné a převážně písemné. Tato charakteristika přípravného řízení vyplývá z podstaty tohoto stadia, která spočívá v přípravě podkladů pro následující soudní stadium. Přípravné řízení je tak především procesem opatřování a hodnocení důkazů, který nemá nahrazovat činnosti soudu v navazujících stadiích.⁹

Přípravné řízení je upraveno v části druhé TŘ, která obsahuje dvě obecná ustanovení a dvě hlavy. Pochopitelně se na toto stadium vztahují i společná ustanovení obsažená v části první TŘ. Pro přípravná řízení ve věcech mladistvých se uplatňují odchylky upravené zákonem č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

1.2.2. Cíle, funkce a význam

1.2.2.1. Cíle a účel

Přípravné řízení, jakožto předsoudní stadium trestního řízení, má především následující cíle:

- a) prověřit podezření za spáchání trestného činu,
- b) opatřit podklad pro podání obžaloby, nebo pro jiné rozhodnutí státního zástupce ve věci samé,
- c) zabránit nedůvodnému postavení obviněného před soud,
- d) usnadnit provedení hlavního líčení¹⁰.

⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 421.

⁹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 417.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 533.

¹⁰ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 417.

Zjednodušeně lze říci, že hlavním účelem přípravného řízení je umožnit konání řízení před soudem. Tento základní účel přípravného řízení předurčuje rozsah činnosti, který je třeba v rámci přípravného řízení provést. Dokazování a jiné úkony jsou v tomto řízení prováděny jen v tom rozsahu, který dostatečně odůvodňuje další postup, tzn. podání obžaloby nebo vydání jiného rozhodnutí.

Dalším významným úkolem přípravného řízení je rychlá reakce na spáchaný trestný čin. Možnosti soudu v hlavním líčení při zjišťování a zajišťování důkazů jsou omezené, neboť je do jisté míry závislý na výsledcích přípravného řízení a také tím, že mezi spácháním trestného činu a konáním hlavního líčení uběhne zpravidla delší doba.¹¹

1.2.2.2. Funkce

Přípravné řízení plní čtyři následující funkce:

- a) vyhledávací (zjišťovací), která spočívá ve zjištění podkladů potřebných pro navazující soudní řízení,
- b) zajišťovací (fixační), která spočívá v zajištění důkazů pro hlavní líčení, jež by mohli být do doby konání hlavního líčení znehodnoceny, či ztraceny. Plnění této funkce je zajištěno především prostřednictvím neodkladných a neopakovatelných úkonů a úkonů zajišťovacích.
- c) filtrační (verifikační), která zajišťuje, aby před soud byly postaveny pouze takové osoby, u kterých je důvodné podezření ze spáchání trestného činu. Smyslem této funkce je zabránit difamujícím účinkům hlavního líčení a zajistit též procesní ekonomii.
- d) odklonnou, která se uplatňuje v případě tzv. bagatelní kriminality. Tato funkce umožňuje vyhnout se hlavnímu líčení a prostřednictvím jednodušších a rychlejších procedur (odklonů) dosáhnout obnovení sociálního smíru.¹²

U jiných autorů se lze setkat s členěním funkcí na rozhodovací a zajišťovací. V rámci plnění rozhodovací funkce jsou opatřovány podklady pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba, či zda má být od dalšího trestního stíhání upuštěno. Zajišťovací funkce směřuje k zajištění důkazů a osoby obviněného pro navazující řízení před soudem.¹³

¹¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 427.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 539.

¹² ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 14.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 536-538.

¹³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 427.

1.2.2.3. Význam

I když není přípravné řízení nejdůležitějším stadiem trestního řízení, jeho význam pro splnění cíle trestního řízení je nesporný. V přípravném řízení je především vymezen předmět řízení, neboť soud se může zabývat pouze takovým skutkem, který je uveden v obžalobě. Dále toto řízení významně ovlivňuje úspěšnost dokazování před soudem a to tím, že zjišťuje a zajišťuje důkazy, které bude třeba provést před soudem.¹⁴

Můžeme rozlišovat dva základní typy přípravného řízení podle jeho vztahu k hlavnímu líčení a to:

- a) silný typ přípravného řízení, kde jde o kombinaci silného přípravného řízení a slabého hlavního líčení, a naopak,
- b) slabý typ přípravného řízení ve spojení se silným hlavním líčením.

Předcházející dělení je založeno na vztahu dvou stadií trestního řízení a jejich rozhodujícím vlivem při dokazování.¹⁵

1.2.3. Trestní řád č. 141/1961 Sb. a jeho novely týkající se přípravného řízení

Původní znění trestního řádu upravovalo pouze jedinou formu přípravného řízení, a to vyšetřování.

1.2.3.1. Zákon č. 57/1965 Sb.

Zákonem č. 57/1965 Sb. došlo k rozdělení přípravného řízení na dvě formy, a to vyhledávání a vyšetřování. Vyhledávání bylo zaměřeno na jednoduché trestné činy, které nevyžadovaly rozsáhle dokazování, ani složité právní posouzení. Naproti tomu vyšetřování se týkalo závažných trestných činů a takových činů, u nichž bylo obtížnější objasnění věci a zaručení všech práv obviněného.¹⁶

1.2.3.2. Zákon č. 149/1969 Sb.

Zákon č. 149/1969 Sb. zavedl zvláštní formu trestního řízení, která se týkala přečinů. Cílem novelizace bylo prostřednictvím zjednodušení předsoudního stadia zajistit účinnější a rychlejší postih méně závažných činů. Toto stadium trestního řízení bylo označeno jako objasňování. Trestní řízení pro trestné činy začínalo přípravným řízením a pro přečiny objasňováním. Objasňování se od přípravného řízení v mnoha ohledech lišilo. Jednalo se o

¹⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 538-539 s.

¹⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 431.

¹⁶ ČÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 415.

méně formální stadium trestního řízení, ve kterém nebyla přípustná účast obhájce a v němž neprobíhala stěžejní část dokazování. V případě nutnosti úkonů, kterými se významněji zasahovalo do práv obviněného, bylo potřeba objasňování „překlopit“ do vyhledávání, či vyšetřování. V těchto případech se i o přečinech konalo přípravné řízení.¹⁷

1.2.3.3. Zákon č. 292/1993 Sb.

Zákonem č. 175/1990 Sb. byly zrušeny přečiny, zavedené zákonem č.150/1969. To následně vedlo k novelizaci provedené zákonem č. 292/1993 Sb., kterým byla sjednocena úprava přípravného řízení. Jedinou formou přípravného řízení se tak stalo vyšetřování.¹⁸

1.2.3.4. Zákon č. 265/2001 Sb.

Novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb. přinesla výrazné změny, které se týkali, jak způsobu provedení přípravného řízení, tak i pravomoci a kompetence policejního orgánu a státního zastupitelství. Změny provedené tímto zákonem byly tak rozsáhlé, že tato novela bývá přirovnávána k rekodifikaci trestního řádu. Hlavním cílem novelizace bylo zvýšit spravedlnost trestního procesu. Těžiště dokazování bylo přeneseno z přípravného řízení před soud a tím došlo k posílení zásad veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti.¹⁹

Došlo zejména k následujícím změnám týkajících se přípravného řízení:

- a) obsah a rozsah přípravného řízení je nově diferencován v závislosti na závažnosti a složitosti činu. Nově se rozlišuje zkrácené a rozšířené přípravné řízení, na které pak navazují příslušné typy soudního řízení.
- b) odstraňuje se dualismus policejního orgánu a vyšetřovatele, dochází i ke změně organizace útvarů Policie České republiky, které provádějí úkony trestního řízení,
- c) výrazně se posiluje postavení státního zástupce. Jeho odpovědnost za průběh přípravného řízení byla rozšířena na všechny etapy. Zákon dále svěřil státnímu zástupci meritorní rozhodování v přípravném řízení, rozhodování o použití odklonů a rozhodování týkající se omezování osobní svobody obviněného.
- d) možnosti dokazování v přípravném řízení byly výrazně omezeny, zejména pokud jde o provádění výslechu svědků v přípravném řízení,

¹⁷ MATHERN, V. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. Bratislava: Obzor, 1984, s. 55-58.

¹⁸ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 415.

¹⁹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 416.

- e) úprava operativně pátracích prostředků byla přenesena ze zákona o Policii České republiky do trestního řádu. V důsledku toho získaly tyto činnosti trestněprocesní charakter a jejich výsledky jsou za určitých podmínek využitelné v dokazování.²⁰

1.3. Základní zásady trestního řízení a jejich uplatnění v přípravném řízení

1.3.1. Pojem a význam

Základní zásady trestního řízení jsou vůdčí právní ideje, systémotvorné tendence, na kterých je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů.²¹

Význam zásad se koncentruje ve funkcích těchto zásad. Přičemž funkcí se rozumí nejdůležitější úkoly, které tyto zásady plní. Základní zásady ovlivňují normotvorbu, interpretaci i aplikaci trestněprávních norem.²²

Rozlišujeme následující funkce základních zásad:

- a) poznávací,
- b) aplikační,
- c) interpretační,
- d) pro tvorbu práva - zákonodárná.²³

Někteří autoři dále uvádějí i funkci kontrolní.²⁴

1.3.2. Druhy

Základní zásady tvoří harmonicky ucelenou soustavu, zpravidla se člení do následujících skupin:

- a) obecné zásady

(zásada stíhání jen ze zákonných důvodů, zásada spolupráce orgánů trestního řízení se zájmovými sdruženími občanů, zásada zajištění práva na obhajobu),

- b) zásady zahájení řízení

²⁰ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 416.; ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 16.

²¹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 63.; ŠÁMAL, P. *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: ASPI, 1999, s. 44.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 102.

²² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 109.; NETT, A. a kol. *Trestní právo procesní. Obecná část*. Brno: MU, 2001, s. 101.

²³ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, 63-64 s.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 107.

²⁴ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 110.; NETT, A. a kol. *Trestní právo procesní. Obecná část*. Brno: MU, 2001, s. 101-102 s.

(zásada oficiality, zásada obžalovací, zásada legality),

c) zásada veřejnosti,

d) zásady dokazování

(zásada vyhledávací, zásada bezprostřednosti a ústnosti, zásada volného hodnocení důkazu, zásada presumpce nevinny),

e) zásada materiální pravdy.²⁵

U jiných autorů se můžeme setkat i s jiným označením a dokonce i dělením základních zásad (např. zásada řádného zákonného procesu, zásada přiměřenosti (zdrženlivosti), zásada rychlého procesu, zásada akusační, zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, zásada rychlosti a šetření práv zaručených ústavou a zásada nepřípustnosti petit).²⁶

1.3.3. Uplatnění základních zásad v přípravném řízení

Základní zásady trestního řízení se obecně uplatňují v rámci celého trestního řízení a mají tak význam pro všechny orgány činné v trestním řízení. V různých stadiích se jednotlivé zásady používají v různé míře a to v závislosti na charakteru a cílech příslušné etapy trestního řízení. Nejdůsledněji se však projeví v hlavním líčení. V přípravném řízení se uplatní většina těchto zásad, avšak s určitými zvláštnostmi a výjimkami.²⁷

V této etapě se neuplatní zásada veřejnosti, a to z důvodu povahy přípravného řízení. Zveřejnění některých skutečností v tomto stadiu by mohlo zmařit dosažení cíle trestního řízení a dalším důvodem je i ochrana dobré pověsti nevinného obviněného. Omezeně a zprostředkovaně se uplatní zásady ústnosti a bezprostřednosti.²⁸

Zásada materiální pravdy se v přípravném řízení uplatní pouze v rozsahu nezbytném pro vydání některého z rozhodnutí v této etapě. Pro účely tohoto řízení nemusí být skutkový stav zjištěn se stejnou mírou jistoty jako v řízení před soudem. Postačí pouze zjistit fakta potřebná pro rozhodnutí, kterým se končí příslušná fáze přípravného řízení.²⁹

²⁵ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 65.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 110.

²⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 108-109.; NETT, A. a kol. *Trestní právo procesní. Obecná část*. Brno: MU, 2001, s. 101.; ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 45-46.

²⁷ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 45.

²⁸ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 45.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 541-542.

²⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 543.

Ostatní základní zásady trestního řízení se v přípravném řízení uplatňují v plném rozsahu, přičemž některé z nich jsou pro toto řízení zvláště akcentovány (např. zásada oficiality, zásada vyhledávací, zásada rychlosti a zásada legality).³⁰

1.4. Formy a fáze přípravného řízení

1.4.1. Obecně

Zákon č. 265/2001 Sb. nahradil dosavadní jednotnou formu přípravného řízení složitější strukturou, v rámci níž jsou rozlišovány různé formy a fáze přípravného řízení.

Trestněprávní nauka v současné době rozlišuje nesledující formy přípravného řízení:

- a) standardní přípravné řízení,
- b) rozšířené přípravné řízení,
- c) zkrácené přípravné řízení.

Jednotlivé formy se od sebe liší závažností trestných činů, o kterých se má řízení konat. Zkrácené přípravné řízení se koná o trestných činech nejméně závažných a skutkově jednoduchých, rozšířené se týká trestných činů, o kterých řízení v prvním stupni koná krajský soud a standardní přípravné řízení se vztahuje ke všem ostatním trestným činům.³¹

Dále trestní řád rozlišuje fáze přípravného řízení, a to:

- a) postup před zahájením trestního stíhání,
- b) vyšetřování.³²

1.4.2. Postup před zahájením trestního stíhání - prověřování

1.4.2.1. Pojem a funkce

Postup před zahájením trestního stíhání, někdy označován i jako prověřování³³, je součástí přípravného řízení, kterého úlohou je odhalování a prověřování skutečností

³⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 541-543.

³¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 432-433.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 551-552.

³² Terminologie forem a fází přípravného řízení není v právní nauce zcela jednotná. Někteří autoři termínem forma přípravného řízení označují prověřování i vyšetřování (viz. např. Fenyk, J., kap. XVIII. v CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 418.). Naproti tomu jiní autoři rozlišují mezi formami a fázemi přípravného řízení (viz. např. Musil, J., hl. XIII. v MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 552-553.).

³³ Termín „prověřování“ je používán v důsledku použité legislativní zkratky. Není však synonymem pro postup před zahájením trestního stíhání, neboť nelze pod něj zahrnout některé úkony, které probíhají v rámci této fáze (např. sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, některé fáze opatřování a shromažďování podkladů,

nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a zároveň získávání pokladů pro zahájení trestního stíhání nebo vydání jiného rozhodnutí. Tato fáze je významná nejen pro přípravné řízení, ale i pro meritorní vyřízení věci soudem či jiným orgánem.³⁴

Postup před zahájením trestního stíhání plní následující funkce:

- a) Iniciační – která se projevuje, jednak povinností policejního orgánu a státního zástupce přijímat a zabývat se podněty k trestnímu stíhání, tak formálním zahájením trestního řízení, a to buď sepsáním záznamu o zahájení trestního řízení, nebo provedením potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů, anebo rozhodnutím o zahájení trestního stíhání.
- b) Verifikační – ta má za úkol ověřit, zda je dostatečně odůvodněno podezření, že byl spáchán trestný čin a že jej spáchala určitá osoba.
- c) Vyhledávací – spočívající ve vyhledávání a shromažďování poznatků, které slouží jako podklady k postupu a rozhodování v této fázi, ale i pro celé trestní řízení.
- d) Fixační – která se týká důkazů získaných prostřednictvím neodkladných a neopakovatelných úkonů, které by mohly ztratit svou procesní účinnost.
- e) Legality – která zajišťuje, aby byly stíhány všechny skutky, u kterých je důvodné podezření, že se jedná o trestné činy.
- f) Garanční – která zaručuje, aby se do práv garantovaných ústavou a mezinárodními dokumenty zasahovalo v co nejmenší možné míře, a jenom v případě, že jsou pro to splněny zákonné předpoklady.³⁵

1.4.2.2. Průběh

Postup před zahájením trestního stíhání počíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí. Tento postup končí zahájením trestního stíhání, nebo odložením či jiným vyřízením věci.

Nejdůležitějším orgánem této fáze je policejní orgán, kterým se rozumí, útvary Policie České republiky, a v případě taxativně vymezených trestných činů další orgány uvedené v ustanovení § 12 odst. 2 TŘ. Postup policejního orgánu je upraven v TŘ, ale i v ústavních zákonech a některých mezinárodních smlouvách. Činnost policejního orgánu v rámci postupu

konečná rozhodnutí...), viz ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 937.

³⁴ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 187.

³⁵ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 556-557.

před zahájením trestního stíhání je obecným způsobem charakterizována v ustanovení § 158 odst. 1 TŘ, dle kterého je policejní orgán *povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečnosti nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zajištění jeho pachatele, je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.* Toto obecné vymezení se zásadně překrývá s činnostmi, které provádí policejní orgán podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPI“). Šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, provádí policejní orgán převážně podle ZPI, protože tyto činnosti často předcházejí sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Navzdory těmto skutečnostem, je nutné striktně oddělovat úkony prováděné v rámci postupu před zahájením trestního stíhání, upravené TŘ a úkony uskutečňované dle ZPI.³⁶ Výčet hlavních opatření policejního orgánu je vymezen v § 158 odst. 3 TŘ. V řízení o úmyslných trestných činech jsou policejní orgány dále oprávněny používat operativně pátrací prostředky, a to předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta.

Významná oprávnění v této fázi má i státní zástupce, který od novely učiněné zákonem č. 265/2001 Sb. vykonává dozor i nad postupem před zahájením trestního stíhání. Při výkonu tohoto dozoru má státní zástupce především tyto pravomoci:

- a) přijímání oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin,
- b) přezkoumávání záznamů o zahájení úkonů trestního řízení a protokolů o neodkladných a neopakovatelných úkonech,
- c) oprávnění uložit policejnímu orgánu provedení takových úkonů, které je tento orgán oprávněn provést a jichž je třeba k objasnění věci nebo ke zjištění pachatele,
- d) pravomoci podle § 157 odst. 2 písm. a) až c) TŘ, a to např. vyžadování spisů od policejního orgánu, či odejmutí kterékoliv věci policejnímu orgánu,
- e) schvalování nebo navrhování soudu použití operativně pátracích prostředků,
- f) kontrolování a zároveň schvalování prodloužení lhůty pro skončení prověřování,
- g) opatření uvedená v § 174 odst. 2 písm. c), e) a f) TŘ,³⁷
- h) rozhodování o ukončení prověřování.³⁸

³⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1196-1198.

³⁷ Ostatní oprávnění uvedená v § 174 odst. 2 TŘ se týkají pouze vyšetřování, viz. ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 688-689.

Soud v dané fázi přípravného řízení uskutečňuje jen taková rozhodnutí a provádí jen takové procesní úkony, které jsou mu výslovně stanoveny TŘ, a při nichž dochází nebo může dojít k zásahu či omezení ústavně zaručených práv a svobod.³⁹ Jde např. o následující úkony:

- a) na návrh státního zástupce se může zúčastnit provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu v případě, že je tímto úkonem výslech svědka nebo rekognice,
- b) vydává povolení ke sledování, jímž je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství, nebo je zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků,
- c) na návrh státního zástupce může soudce krajského soudu povolit použití agenta.⁴⁰

Dle ustanovení § 159 odst. 1 TŘ je policejní orgán *povinen prověřit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin,*

- a) *do dvou měsíců od jejich přijetí, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce, v níž se nekoná zkrácené přípravné řízení,*
- b) *do tří měsíců, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu, a*
- c) *do šesti měsíců, jde-li o věc patřící v prvním stupni do příslušnosti krajského soudu.*

Státní zástupce může na návrh policejního orgánu uvedené lhůty prodloužit, a to i opakovaně.

Zákon uvádí v ustanovení § 159a až § 160 TŘ několik způsobů vyřízení věci před zahájením trestního stíhání a to:

- a) Odevzdání věci, které je prováděno formou opatření, je nutno učinit v případě, že věc patří jinému orgánu k projednání přestupku, jiného správního deliktu nebo kázeňského či kárného provinění.
- b) Odložení věci, které je prováděno formou usnesení, přichází v úvahu v případech, že nejde o podezření z trestného činu, trestní stíhání je nepřípustné či neúčelné, anebo se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání. Novelou provedenou zákonem č. 41/2009 Sb. byl zaveden další důvod pro odložení věci, který je uveden v § 159a odst. 4 TŘ, podle kterého může státní zástupce věc odložit, jestliže z výsledků prověřování vyplývá, že nastaly okolnosti uvedené v § 172 odst. 2 písm. c).

³⁸ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 682-708.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 561-563.

³⁹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 443.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 441.

⁴⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 563.

- c) Dočasné odložení trestního stíhání, prováděné formou opatření, může být učiněno, jde-li o objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo jiného úmyslného trestného činu, anebo zjištění jejich pachatelů.
- d) Zahájení trestního stíhání, prováděné formou usnesení, je nutno učinit, pokud prošetřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba.

1.4.3. Vyšetřování

1.4.3.1. Pojem a druhy

TŘ uvádí v ustanovení § 161 odst. 1 legální definici vyšetřování, jako *úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby*.⁴¹

Vyšetřování zpravidla navazuje na předchozí fázi přípravného řízení, kterou je prošetřování. Jsou však i výjimky, kdy má policejní orgán k dispozici takové skutečnosti, které umožňují zahájit trestní stíhání neprodleně.⁴²

Rozlišujeme dva druhy vyšetřování, podle typové závažnosti a skutkové složitosti trestných činů a to:

- a) standardní vyšetřování, upravené v § 160 až 167 TŘ, které se koná o všech trestných činech, o nichž by řízení v prvním stupni konal okresní soud,
- b) rozšířené vyšetřování, upravené v § 168 až 170 TŘ, ve věcech trestných činů, k jejichž projednání by v případě obžaloby byl v prvním stupni příslušný krajský soud.⁴³

V tomto druhu vyšetřování je stanovena delší doba pro jeho skončení a neuplatňují se omezující podmínky, za nichž lze provádět výslech svědka dle § 164 odst. 1 TŘ.

⁴¹ Podle této definice, vyšetřování není formou přípravného řízení. Jde o časový úsek standardního nebo rozšířeného přípravného řízení. V obecném jazyce se vyšetřováním zpravidla rozumí určitá činnost, nikoliv časový úsek. Vyšetřováním je jednak úsek trestního řízení, tak činnost v jeho rámci vykonávaná. viz. MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 591.; ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 708.

⁴² ČÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 425.

⁴³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 592.; ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 279.

1.4.3.2. Průběh

Trestní stíhání se zahajuje vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání, avšak jeho účinky nastávají až oznámením tohoto usnesení obviněnému. A tedy až po oznámení tohoto usnesení lze provádět vyšetřovací úkony.⁴⁴

Význam zahájení trestního stíhání spočívá především ve zvýšení transparentnosti trestního řízení, neboť od tohoto okamžiku je jednoznačně zřejmé, proti které osobě je trestní řízení vedeno. Po zahájení trestního stíhání dochází též k posílení ochrany práv obviněného (např. je přiznán obhájci větší rozsah oprávnění). Na druhou stranu má tento úkon významný vliv na efektivitu trestního postihu, protože od tohoto okamžiku jsou orgány činné v trestním řízení vybaveny účinnějšími nástroji potřebnými k dosažení cíle trestního řízení (např. lze rozhodnout o vazbě, či vyšetřit duševní stav obviněného). Dále je v usnesení o zahájení trestního stíhání poprvé určen předmět trestního řízení a také provedena právní kvalifikace tohoto skutku.⁴⁵

U trestných činů uvedených v ustanovení § 163 odst. 1 TŘ lze trestní stíhání zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Souhlasu poškozeného není třeba v případě, že nastane některá z okolností uvedených v ustanovení § 163a odst. 1 (např. trestným činem byla způsobena smrt, poškozeným je osoba mladší 15 let). Zákon stanoví pro udělování souhlasu formální požadavky. Souhlas musí být dán buď písemně, nebo musí být jeho obsah zaznamenán do protokolu. Poškozený ho může vzít zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě, přičemž souhlas výslovně odepřený již nelze znovu udělit.

Vyšetřování provádí buď policejní orgán, kterým je služba kriminální policie a vyšetřování, nebo státní zástupce v případě trestných činů spáchaných příslušníky Policie České republiky, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace. V rámci postupu vyšetřování není již nutné opakovat úkony, které byly již provedeny během prověřování, pokud byly uskutečněny v souladu se zákonem.

Podle ustanovení § 167 odst. 1 a § 170 odst. 1 TŘ je policejní orgán povinen skončit vyšetřování nejpozději:

⁴⁴ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 428-429.

⁴⁵ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 455.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 600-601.

- a) do dvou měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o věc patřící do příslušnosti samosoudce,
- b) do tří měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o jinou věc patřící do příslušnosti okresního soudu,
- c) do šesti měsíců od zahájení trestního stíhání, jde-li o činy, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud.

Státní zástupce je oprávněn uvedené lhůty pro vyšetřování prodloužit a současně je povinen v rámci dozoru nejméně jednou za měsíc provést prověrku věci, a pokud je to třeba, uložit policejnímu orgánu povinnost provést konkrétní úkony.

Když policejní orgán dospěje k závěru, že výsledky vyšetřování jsou postačující k podání obžaloby, umožní obviněnému a jeho obhájci prostudovat spisy a učinit návrhy na doplnění vyšetřování a toto vyšetřování ukončí. Následně policejní orgán předá spis státnímu zástupci s návrhem na podání obžaloby nebo na jiné rozhodnutí a přiloží seznam navrhaných důkazů, popřípadě i zdůvodnění, proč jiným návrhům na provedení důkazu nevyhověl.

Státní zástupce však těmito návrhy není vázán a po předložení spisu policejním orgánem je oprávněn zcela samostatně zvážit, jakým způsobem ve věci rozhodne. Tato rozhodnutí můžeme rozdělit do tří skupin:

- a) Meritorní rozhodnutí, která jsou po nabytí právní moci nezměnitelná, závazná a vytvářejí překážku věci rozhodnuté. Jde o postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, podmíněné zastavení trestního stíhání, schválení narovnání a odstoupení od trestního stíhání mladistvého.
- b) Rozhodnutí zatímní povahy, kterým není věc definitivně ukončena. Tímto rozhodnutím je přerušeno trestní stíhání.
- c) Obžaloba a návrh na potrestání, neboli rozhodnutí svého druhu, kterými dochází k ukončení přípravného řízení, ne však trestního stíhání. Jsou předpokladem pro řízení před soudem a státní zástupce se stává stranou řízení.⁴⁶

⁴⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 615-616.

1.4.4. Zkrácené přípravné řízení

1.4.4.1. Pojem

Zkrácené přípravné řízení je zvláštní forma postupu před zahájením trestního stíhání, pro kterou platí specifická pravidla, jejichž cílem je urychlení předsoudního stadia a rychlý přechod do řízení před soudem.⁴⁷

Trestní řád stanoví pozitivní i negativní podmínky, za nichž lze konat zkrácené přípravné řízení. Dle ustanovení § 179a odst. 1 TŘ lze toto řízení konat *o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, jestliže*

- a) *podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo*
- b) *v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě dvou týdnů postavit před soud.*

Naopak podle 179f odst. 1 TŘ nelze zkrácené přípravné řízení konat, anebo v něm pokračovat, jestliže:

- a) *je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu, nebo*
- b) *jsou dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, a alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování.*

Ačkoliv to není v zákoně výslovně uvedeno, nelze zkrácené přípravné řízení konat v případě, že nebyl dán souhlas poškozeného s trestním stíháním, nebo se v průběhu řízení ukáže, že nejde o trestný čin, o kterém přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta.⁴⁸

1.4.4.2. Průběh

Zkrácené přípravné řízení konají policejní orgány uvedené v ustanovení § 12 odst. 2 TŘ. O trestných činech spáchaných osobami uvedenými v ustanovení § 179a odst. 3 TŘ koná zkrácené přípravné řízení státní zástupce.

Zkrácené přípravné řízení může být zahájeno dvojím způsobem, a to buď provedením neodkladného úkonu (nejčastěji se bude jednat o zadržení dle § 76 TŘ) a následným sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, anebo pouhým sepsáním záznamu o zahájení

⁴⁷ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 625.

⁴⁸ SVATOŠ, R. *Zkrácené přípravné řízení*. In *Trestní právo č. 3/2004*, s. 18.

úkonů trestního řízení. Záznam by měl současně zahrnovat záznam o zahájení zkráceného přípravného řízení. Z těchto záznamů by mělo být patrné, že je konáno zkrácené přípravné řízení a kdy bylo zahájeno. Tento záznam, spolu s protokolem o výsledku podezřelého obsahující záznam o sdělení podezření, je předán státnímu zástupci.⁴⁹

Navzdory skutečnosti, že osoba, proti níž se zkrácené přípravné řízení vede, je označována jako podezřelý, má v průběhu přípravného řízení stejná práva jako obviněný. To vyplývá ze skutečnosti, že zkrácené přípravné řízení je vedeno proti známému podezřelému, čímž se toto řízení v zásadě odlišuje od prověřování.⁵⁰

V rámci zkráceného přípravného řízení jsou prováděny úkony podle hlavy deváté TŘ a dále zajišťovací úkony podle hlavy čtvrté TŘ za předpokladu, že se jedná o neodkladné a neopakovatelné úkony.

Jak bylo zmíněno výše, musí být zkrácené přípravné řízení skončeno ve lhůtě dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován. Tato lhůta je společná pro policejní orgán i pro státního zástupce, proto v rámci této lhůty musí být zkrácené přípravné řízení vyřízeno (např. podáním návrhu na potrestání soudu). Tato lhůta může být prodloužena pouze za podmínek uvedených v ustanovení § 179f odst. 2 písm. a) TŘ.

Zkrácené přípravné řízení lze skončit některým ze způsobů uvedených v ustanovení § 179c TŘ. Policejní orgán může sám rozhodnout o skončení zkráceného přípravného řízení pouze v případě, že rozhodne o odložení či odevzdání věci.⁵¹ V opačném případě policejní orgán předloží státnímu zástupci stručnou zprávu o výsledku přípravného řízení, ve které uvede, jaký trestný čin je spatřován ve skutku, pro který je sděleno podezření, a jaké důkazy, jež lze provést před soudem, podezření odůvodňují. Státní zástupce pak může následně vyřídit věc některým z následujících způsobů:

- a) podá soudu návrh na potrestání, shledá-li, že výsledky zkráceného přípravného řízení odůvodňují postavení podezřelého před soud,
- b) věc odloží, nejde-li ve věci o podezření z trestného činu,
- c) odevzdá věc příslušnému orgánu k projednání přestupku,
- d) odevzdá věc jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání,
- e) věc odloží, jestliže je trestní stíhání nepřípustné,

⁴⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 630.

⁵⁰ ČÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 439.

⁵¹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 637.

- f) věc odloží, rozhodl-li o schválení narovnání,
- g) věc podmíněně odloží,
- h) věc může odložit též, jestliže je trestní stíhání neúčelné vzhledem k okolnostem, pro které státní zástupce může zastavit trestní stíhání,
- i) opatřením vrátí věc policejnímu orgánu, je-li v rámci zkráceného přípravného řízení třeba provést další úkon,
- j) předá věc policejnímu orgánu, aby ve věci zahájil trestní stíhání, jestliže je třeba změnit dosavadní kvalifikaci skutku a v důsledku odchýlného právního posouzení nelze konat zkrácené přípravné řízení.

2. Obecně k vadám

2.1. Pojem vad přípravného řízení

Současná právní úprava neobsahuje legální definici pojmu vada ve vztahu k přípravnému řízení, resp. ve vztahu k trestnímu řízení. Současná právní úprava stejně tak neposkytuje dostatečné vodítko pro klasifikaci vad či pro stanovení jejich důsledků. Zákonná ustanovení vztahující se k této problematice jsou velmi strohá a útržkovitá (např. ustanovení § 89 odst. 3, § 188 odst. 1 písm. f). Při řešení těchto obecných otázek je proto nutné vystačit s právní vědou a s judikaturou.

Odborná literatura nevěnuje přílišnou pozornost obecným výkladům o vadách přípravného řízení. Tato skutečnost je zřejmě dána tím, že přípravné řízení je méně důležitou fází trestního řízení a rozhodující pro výsledek trestního řízení je, aby vady byly odstraněny nejpozději v závěru soudního řízení. Přípravné řízení je tak v tomto ohledu poněkud znevýhodněno oproti soudnímu řízení, u kterého se lze v odborné literatuře setkat například s obecnou klasifikací vad a s metodami jejich nápravy, a to především ve výkladech o opravných prostředcích.⁵² Jsou-li v obecné rovině rozebírány vady vztahující se (taktéž) k přípravnému řízení, týkají se tyto rozbory zpravidla problematiky dokazování.⁵³ Chybí tak obecnější analýzy věnované nedostatkům jiných úkonů v rámci přípravného řízení. Jsou-li zmiňovány vady jiných úkonů, je to zpravidla kvůli důsledku těchto vad pro použitelnost důkazů. Tato skutečnost je dána zřejmě tím, že oblast dokazování má pro průběh a výsledek

⁵² CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 528-532, 555-572.

⁵³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges 2010, s. 342-350.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 406-415.; NETT, A. *K problematice neúčinnosti důkazů podle novely trestního řádu*. Justiční revue č. 1/1991, s. 32-36.

trestního řízení zcela zásadní význam. Odborné rozборы vztahující se k problematice dokazování jsou z hlediska tématu této diplomové práce velmi cenné, avšak nelze s nimi vystačit, neboť dokazování tvoří pouze část úkonů v rámci přípravného řízení a navíc novelou TŘ provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. bylo těžiště dokazování přeneseno do řízení před soudem.

Podobně judikatura neposkytuje pro obecné úvahy o vadách přípravného řízení mnoho vodítek, protože ve většině případů je velmi kazuistická. S obecnějšími „rozborů“ ohledně vad přípravného řízení se lze setkat spíše výjimečně.

Vadou v právním slova smyslu se rozumí *určité nedostatky plnění, které mají z právního hlediska význam tehdy, spojuje-li s nimi právní předpis určité právní důsledky*.⁵⁴ Tato definice se vztahuje spíše k oblasti práva soukromého, neboť hovoří o nedostacích plnění, zatímco ve vztahu k trestnímu právu procesnímu by bylo na místě hovořit spíše o nedostacích úkonů či činností. S ohledem na výše uvedenou obecnou definici lze nicméně vadu přípravného řízení definovat jako určitý nedostatek či pochybení vztahující se k činnostem orgánů činných v trestním řízení či k činnostem stran řízení v průběhu přípravného řízení, které vyvolávají určité právní důsledky.

Za vadu přípravného řízení lze v zásadě považovat pochybení, která jsou přičitatelná orgánům činným v trestním řízení. Ve výjimečných případech může být vada vyvolána nedovoleným postupem strany řízení (viz níže). Jiné subjekty účastníci se přípravného řízení (než jsou orgány činné v trestním řízení a strany řízení), nemohou vadu přípravného řízení vyvolat. Těmto osobám sice právní předpisy také ukládají povinnosti vztahující se k přípravnému řízení, avšak za průběh přípravného řízení odpovídají v mezích svých kompetencí příslušné orgány činné v trestním řízení. Pokud se ostatní subjekty dopustí jakýchkoli pochybení (porušení svých povinností), je na orgánech činných v trestním řízení, aby zjednaly nápravu.

V širším slova smyslu lze tedy za vadu přípravného řízení považovat jakoukoli nesprávnost přičitatelnou orgánu činnému v trestním řízení (resp. straně řízení) a týkající se jejich postupu přípravném řízení, která vyvolává právní následky. Takto široce pojaté vady nemusí nutně znamenat porušení povinností vyplývajících z TŘ a nemusí tak negativně ovlivňovat průběh trestního řízení. Může se jednat například o věcně nesprávný postup, který však nepředstavuje porušení zákona (např. provedení důkazu, který nebyl zcela nezbytný,

⁵⁴ MADARA, Z. a kol.: *Právní slovník*. Praha: Orbis, 1978, s. 490. (zdroj: NETT, A. *K problematice neúčinnosti důkazů podle novely trestního řádu*. Justiční revue č. 1/1991, s. 32.)

nesprávné použití diskreční pravomoci, aniž by došlo k překročení jejích mezí). Dále mohou takto široce pojaté vady spočívat v porušení interních normativních instrukcí týkajících se postupu v přípravném řízení (např. dokumenty metodického charakteru vydávané Nejvyšším státním zastupitelstvím či Policejním prezidiem), jejichž nerespektování nemusí vést k nezákonnosti zvoleného postupu a může tak založit pouze kárnou odpovědnost příslušné úřední osoby. Podobně by toto pojetí vad přípravného řízení mohlo zahrnovat porušení právních předpisů, které přímo neupravují postup v přípravném řízení, ale pouze s ním souvisí či na něj navazují (např. skartace spisu před uplynutím skartační lhůty⁵⁵; proplacení svědečného, aniž byly respektovány požadavky zvláštních předpisů týkající se hospodaření s veřejnými prostředky⁵⁶; nepřijetí dostatečných opatření, která měla zabránit tomu, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům⁵⁷). Taková pochybení mohou sice představovat nezákonnost související s přípravným řízením a mohou vyvolávat určité negativní právní následky, přesto však nebudou mít zpravidla žádný vliv na průběh přípravného řízení samotného.

Vady přípravného řízení v užším slova smyslu lze vymezit jako pochybení orgánů činných v trestním řízení (resp. stran řízení) spočívající v porušení procesněprávních předpisů, které se vztahují k průběhu přípravného řízení a které vyvolávají negativní právní následky ve vztahu k přípravnému řízení. Oproti předešlému širšímu pojetí vad, jsou vady v užším slova smyslu vždy nezákonností, a to konkrétně porušením procesních norem (zprav. TŘ), a mají vždy negativní dopad na průběh přípravného řízení. V dalších částech této práce bude pojednáváno pouze o vadách přípravného řízení v užším slova smyslu.

2.2. Klasifikace vad přípravného řízení a jejich důsledky

Vady přípravného řízení lze členit podle různých hledisek. Množina případných vad je velmi různorodá, a proto lze jen obtížně provést jejich přesnou kategorizaci. Členění do jednotlivých skupin je proto spíše indikativní a jednotlivá členění se vzájemně překrývají, příp. některá členění představují podmnožinu kategorií vad vymezených v rámci členění dle jiných hledisek.

⁵⁵ Ustanovení § 68 odst. 1 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů.

⁵⁶ Ustanovení § 13 a § 14 vyhlášky č. 416/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění zákona č. 309/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb. a zákona č. 123/2003 Sb.

⁵⁷ Ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

2.2.1. Členění vad přípravného řízení dle předmětu

Vady přípravného řízení lze především členit podle toho, k jaké činnosti se příslušná vada vztahuje. Z tohoto hlediska lze rozlišovat například vady dokazování, vady zajišťovacích úkonů, vady rozhodnutí, vady operativně pátracích prostředků a vady jiných úkonů (např. protokolace, doručování).

Toto členění sleduje hlavní okruhy činností, které provádějí orgány činné v trestním řízení v průběhu přípravného řízení. V některých případech bude možné příslušnou vadu přesně zařadit do jedné z kategorií. Například absence poučení před výslechem je jednoznačně vadou dokazování. Překročení přípustné maximální doby trvání vazby je vadou zajišťovacího úkonu.

Toto členění však není velmi přesné, protože v praxi mohou často nastat případy vad, které bude možné zařadit současně do více kategorií. Například vydání příkazu k domovní prohlídce, pro jejíž nařízení nebyly splněny předpoklady, lze označit jak za vadu zajišťovacího úkonu, tak za vadu rozhodnutí (tj. příkazu k domovní prohlídce). Navíc pokud během takto provedené prohlídky bude opatřen důkazní prostředek, má taková vada dopad i do dokazování. Podobně pochybení při protokolaci výslechu obviněného je především vadou procesního úkonu (tj. protokolu), zároveň se však může jednat o vadu dokazování, která může vést k neúčinnosti důkazu.⁵⁸

2.2.2. Členění vad přípravného řízení dle možnosti nápravy

Dle možnosti nápravy, lze vady přípravného řízení členit na vady odstranitelné (zhojitelné) a vady neodstranitelné (nezhojitelné).⁵⁹ Na toto členění vad lze pohlížet dvojitým způsobem:

- a) zda jsou vady přípravného řízení vůbec odstranitelné či nikoli,
- b) zda jsou vady přípravného řízení odstranitelné v řízení před soudem či nikoli,

Z hlediska sub a) jsou odstranitelnými vadami takové vady, které lze v průběhu trestního řízení odstranit a nezáleží na tom, v jaké fázi byla vada odstraněna (např. nedostatek protokolace odposlechu lze zhojit výslechem policisty, který odposlech prováděl, v hlavním líčení). Neodstranitelnými vadami jsou pak takové vady, které nelze napravit žádným způsobem. Takový charakter mají především některé nedovolené zásahy do práv osoby, proti níž se trestní řízení vede (např. neodůvodněná vazba či zadržení trvajících nepřipustně dlouhou dobu). Tyto vady zůstávají vadami, které „zatěžují“ řízení, i když následně dojde ke

⁵⁸ NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: MU, 1997, s. 83.

⁵⁹ NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: MU, 1997, s. 59.

konstatování jejich nezákonnosti (protiústavnosti) a i když případně nemají vliv na výsledek řízení.

Z hlediska sub b) jsou odstranitelnými vadami takové vady, které lze odstranit v řízení před soudem (například nedostatky dokazování, které lze zhojit v hlavním líčení). Neodstranitelnými vadami jsou pak takové vady, pro něž je nutné vrátit věc k došetření státnímu zástupci, neboť je nemůže odstranit soud v průběhu soudního řízení. Tyto vady jsou vymezeny v ustanovení § 188 odst. 1 e) TŘ a v ustanovení § 258 odst. 1 a) TŘ. Těmito vadami je například porušení ustanovení o nutné obhajobě v přípravném řízení, ustanovení o zahájení trestního stíhání a postupu při obvinění určité osoby, vedení trestního stíhání bez souhlasu poškozeného, nepřibrání tlumočnicka v řízení proti obviněnému neznalému českého jazyka, podání obžaloby pro skutek, pro který vůbec nebylo zahájeno trestní stíhání apod. Nedostatečná skutková zjištění znamenající obtížné a rozsáhlé došetření skutečností důležitých pro rozhodnutí ve věci, jež by soud prvního stupně nemohl provést rychleji než státní zástupce, však takovou neodstranitelnou vadu nepředstavují, a proto nejsou důvodem pro vrácení věci k došetření.⁶⁰

2.2.3. Členění vad přípravného řízení dle jejich důsledku pro dokazování

Z hlediska důsledků vad pro dokazování je především rozlišováno, zda nezákonnost, ke které došlo, byla závažná či nikoli. Z tohoto hlediska se vady dělí na závažné (podstatné) a nezávažné (nepodstatné). Závažné vady jsou takové, které mají vliv na správnost rozhodnutí. Závažné vady vedou k neúčinnosti (nepoužitelnosti, nepřípustnosti) důkazu. Jde-li o podstatnou neodstranitelnou vadu, je důkaz absolutně neúčinný. To znamená, že k důkazu nelze přihlížet a musí být vyloučen z procesu dokazování. Jde-li naopak o podstatnou odstranitelnou vadu, dochází k relativní neúčinnosti důkazu. K takovému důkazu nelze přihlížet pouze tehdy, pokud se neodstraní vada, která při jeho opatřování či provádění nastala.⁶¹

Podstatnými vadami vedoucími k absolutní neúčinnosti důkazu může být například donucení obviněného k doznání, získání výpovědi obviněného předstíráním klamavých a nepravdivých okolností, získání záznamu telekomunikačního provozu bez příkazu soudce,

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2003, sp.zn.: 4 Tz 21/2003.

⁶¹ NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: MU, 1997, s. 42-43.; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 342-344.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 408-409.

opatření důkazů při vstupu do obydlí a jiných prostor nebo na pozemek dle ustanovení § 83c.⁶²

Podstatnými vadami vedoucími k relativní neúčinnosti důkazů může být například porušení státem uznané povinnosti mlčenlivosti při výslechu svědka. Pokud je následně daná osoba zbavena povinnosti mlčenlivosti, dojde ke zhojení vady a důkaz může být použit.⁶³ Podobně pokud jsou při výslechu chybně zjištěny identifikační údaje svědka, nelze takový důkaz použít, neboť není zcela zřejmé, kdo vypovídal. Takovou vadu však lze odstranit.⁶⁴

V souvislosti s rozlišováním podstatných a nepodstatných vad vzniká otázka, podle jakých hledisek, by mělo být toto rozlišování prováděno. Například P. Šámal k této otázce poznamenává, že závažnost vady by měla být posuzována podle teoretických východisek (viz níže bod 2.2.4.), podle konkrétních okolností opatřování nebo provádění důkazu, zejména vzhledem k charakteru vady řízení, jejímu vlivu na konkrétní důkaz a významu tohoto důkazu pro řízení i rozhodnutí.⁶⁵ Podobně soudní praxe k této otázce dodává, že podstatnými, resp. závažnými, vadami přípravného řízení *se rozumí vady, které samy o sobě nebo ve spojení s jinými závažným způsobem zpochybňují zákonnost přípravného řízení a jeho výsledků nebo které mají za následek, že k některým úkonům přípravného řízení nelze přihlížet jako k důkazu (absolutní neúčinnost důkazu).*⁶⁶

Z těchto vyjádření je patrné, že posuzování otázky závažnosti vady má nejméně dvě různé roviny. První rovinou je důsledek vady na použitelnost samotného důkazu, tj. intenzita nezákonnosti vztahující se ke konkrétnímu důkazu. Druhou rovinou je pak schopnost vady ovlivnit výsledek přípravného řízení jako celku. Tyto dva aspekty závažnosti se vzájemně prolínají a doplňují. Přesto je však dle mého názoru nelze směřovat. Například J. Jelínek uvádí, že: *Pouze podstatné vady přípravného řízení mají schopnost ovlivnit správnost výsledků přípravného řízení a odůvodnit vrácení věci státnímu zástupci k došetření.*⁶⁷ Nepodstatná vada, která není schopna ovlivnit použitelnost konkrétního důkazu, nemůže být ani způsobila ovlivnit správnost výsledků celého přípravného řízení. Naproti tomu vada, která se jeví jako vadou podstatnou ve vztahu ke konkrétnímu důkazu, může, ale zároveň nemusí, být způsobila ovlivnit správnost výsledku přípravného řízení. Například dojde-li při

⁶² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1.vydání. Praha: Leges 2010, s. 344-345.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 409.

⁶³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1.vydání. Praha: Leges, 2010, s. 345.

⁶⁴ NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: MU, 1997, s. 71.

⁶⁵ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 410.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 2002, sp.zn.: 4 Tz 54/2002.

⁶⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1.vydání. Praha: Leges 2010, s. 344.

opatřování či provádění některého z důkazů ke zcela zásadnímu pochybení, bude se jednat z hlediska použitelnosti daného důkazu o vadu podstatnou. Navzdory této skutečnosti však tato vada nemusí být závažnou z hlediska správnosti výsledků přípravného řízení, neboť jiné důkazy dostatečně a jednoznačně dokládají správnost rozhodnutí učiněného v závěru přípravného řízení. Při kategorizaci vad z hlediska jejich důsledků by tak bylo možné rozlišovat mezi závažností vad z hlediska konkrétních důkazů (příp. obecně úkonů) a závažností vad z hlediska celkových výsledků přípravného řízení.

2.2.4. Členění vad přípravného řízení dle jejich příčin

Procesněprávní předpisy kladou na orgány činné v trestním řízení celou řadu požadavků týkající se postupu v přípravném řízení. Proto i příčiny vad přípravného řízení, tj. porušení těchto požadavků, mohou být značně různorodé, a je proto obtížné vytvořit klasifikaci příčin, která by byla použitelná pro všechny vady.

Týká-li se vada přípravného řízení některého z rozhodnutí, která jsou činěna v rámci přípravného řízení, lze pro příčiny vad použít klasifikaci vztahující se obecně k vadám rozhodnutí. Vady rozhodnutí lze tak z tohoto hlediska členit například do následujících skupin:

- a) nesprávnost výroků vyvolaná vadami skutkovými, vadami hmotněprávními či vadami procesněprávními,
- b) absence výroků,
- c) porušení ustanovení o proceduře předcházející vydání rozhodnutí.⁶⁸

Příčiny vad vztahující se obecně k rozhodnutí, lze členit také například do následujících skupin:

- a) vady kompetenční (např. pokud by předseda senátu v přípravném řízení rozhodl o uložení pořádkové pokuty⁶⁹, pokud by odposlech „nařídil“ samotný policejní orgán),
- b) vady formy (např. vydání usnesení namísto příkazu v případě nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu⁷⁰),
- c) vady obsahu (například nedostatečné odůvodnění rozhodnutí o vzetí do vazby⁷¹ či absence odkazu na příslušné písmeno ustanovení § 67 odst. 1 TŘ v tomto rozhodnutí⁷²),

⁶⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 574-575.

⁶⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 6. 1996, sp.zn.: Ntn 173/1996.

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 1995, sp.zn.: Tzn 24/1995.

⁷¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2006, sp.zn.: I. ÚS 470/2005.

⁷² Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995, sp.zn.: 7 To 7/1995.

d) vady postupu předcházející vydání rozhodnutí.

Týká-li se vada přípravného řízení důkazu, rozlišuje trestněprocesní nauka následující hlavní příčiny nezákonnosti důkazu, které zároveň představují základní východiska pro posouzení zákonnosti důkazu:

- a) důkaz nebyl opatřen z pramene, který stanoví zákon,
- b) důkaz nebyl opatřen a proveden procesním subjektem k tomu oprávněným,
- c) důkaz nebyl opatřen a proveden v tom procesním stadiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu,
- d) důkaz se netýká předmětu dokazování,
- e) důkaz nebyl opatřen a proveden způsobem, který stanoví, popřípadě připouští zákon.⁷³

Pokud jde o jiné činnosti prováděné v rámci přípravného řízení (např. faktické provádění zajišťovacích úkonů policejním orgánem či procesní úkony nemající charakter rozhodnutí), lze i v těchto případech vymezit obecnější kategorie vad z hlediska jejich příčin. Domnívám se, že i v těchto případech lze například uvažovat o vadách spočívajících v nedostatku příslušnosti či o vadách spočívajících v nedodržení stanoveného postupu.

2.2.5. Členění vad přípravného řízení dle původce

Jak bylo poznamenáno výše, může být původcem vady, to je osobou odpovědnou za vyvolání vady, buď orgán činný v trestním řízení či strana řízení.

Původcem naprosté většiny vad přípravného řízení jsou orgány činné v trestním řízení. Zpravidla lze jednoznačně určit, který z orgánů za příslušnou vadu nese zodpovědnost. V řadě případů však dochází k jakémusi „přenášení“ vad z působnosti jednoho orgánu do působnosti jiného orgánu. Tato skutečnost vyplývá především z toho, že jsou v trestním řízení nastaveny mechanismy, které mají zajistit předcházení, odhalování a nápravu vad. Pokud tyto mechanismy selžou, pak vada zatěžuje nejen činnost orgánu, který její vznik vyvolal, ale též činnost orgánu, který ji neodhalil a nenapravit. Příkladem takového „přenosu“ vady může být například postup, při kterém soudce rozhodne o vzetí obviněného do vazby na základě návrhu státního zástupce, ve kterém nejsou doloženy konkrétní skutečnosti dokládající existenci vazebních důvodů.

Ve výjimečných případech může být původcem vady také strana řízení. Dle ustanovení § 89 odst. 2 TŘ: *Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho*

⁷³ NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: MU, 1997, s. 43.); Podobně viz: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 346. (Citovaný autor cituje z práce REPÍK, B. *Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení*. Bulletin advokacie, 1992, s. 122. Navzdory úsilí se při psaní této práce nepodařilo tento primární zdroj dohledat.)

provedení navrhnout. Dále platí, že pravidlo obsažené v ustanovení § 89 odst. 3 TŘ o neúčinnosti důkazu získaného nezákonným donucením platí pro všechny etapy dokazování (nejen provádění, ale také vyhledávání a opatřování). Pokud tedy strana řízení vyhledá či opatří důkaz s použitím nezákonného donucení, je takový důkaz stížen sankcí neúčinnosti.⁷⁴

3. Vady v jednotlivých úkonech přípravného řízení

V jednotlivých stádiích přípravného řízení se budu zabírat především vadami vzniklými při postupu orgánů činných v trestním řízení souvisejícími se zajišťovacími úkony a s dokazováním. Protože novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. bylo těžiště dokazování přesunuto do stadia řízení před soudem, budu se zaměřovat na vady dokazování pouze v té míře, v jaké je dokazování přípustné v průběhu přípravného řízení.

Naprostou většinu úkonů (činností) v rámci přípravného řízení provádí policejní orgán, a proto se i řada vad, zmíněných v této práci, vztahuje právě k postupu policejního orgánu. Pokud jde o dozor státního zástupce, jeho účelem v této fázi trestního řízení je zajistit zákonnost postupu policejního orgánu. Činnost státního zástupce tak směřuje především k předcházení a nápravě případných vad v činnosti policejního orgánu. Na základě ustanovení § 157 odst. 2 a ustanovení § 174 odst. 2 TŘ má státní zástupce řadu oprávnění, prostřednictvím nichž může plnit výše uvedenou funkci. Jedná se například o následující činnosti: odejmutí věci a přikázání jinému policejnímu orgánu, vydávání závazných pokynů, účast na úkonech policejního orgánu či jejich osobní provedení, vrácení věci policejnímu orgánu, rušení nezákonných a neodůvodněných rozhodnutí a opatření policejního orgánu a jejich nahrazování vlastními. Pokud státní zástupce vadnost postupu neodhalí a nenapraví, jedná se o nedostatek přičitatelný státnímu zástupci a daná vada se tak promítá do jeho činnosti. Důsledkem takového případného selhání pak může být vrácení věci soudem státnímu zástupci k došetření.

Soud v přípravném řízení činí především takové procesní úkony, jejichž prostřednictvím dochází k významným zásahům do práv dotčených osob (např. rozhodnutí o vzetí do vazby či příkaz k domovní prohlídce). Z tohoto důvodu se potenciální vady přičitatelné soudu v přípravném řízení týkají především těchto rozhodnutí.

⁷⁴ NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: MU, 1997, s. 63-68.; MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 408-409.

3.1. Zahájení trestního řízení

V ustanovení § 158 odst. 2 TŘ je stanoveno, že *oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, je povinen přijímat státní zástupce a policejní orgán. Přitom je povinen oznamovatele poučit o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje, a pokud o to oznamovatel požádá, do jednoho měsíce od oznámení jej vyrozumět o učiněných opatřeních.*

Trestní řízení se zahajuje sepsáním záznamu, ve kterém policejní orgán uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o těchto okolnostech dověděl. Dalším způsobem zahájení trestního řízení je provedení neodkladných nebo neopakovatelných úkonů policejním orgánem.

Doručení oznámení o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu nezakládá vždy povinnost policejního orgánu sepsat záznam o zahájení úkonů trestního řízení. Nevyhotovení tohoto záznamu po obdržení trestního oznámení nemusí proto představovat vadu v postupu policejního orgánu, který je povinen trestní řízení zahájit pouze tehdy, pokud zjištěné skutečnosti důvodně nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin. Vadou v postupu policejního orgánu by však jistě bylo, pokud by nezahájil trestní řízení, když zjištěné skutečnosti poskytují důvodné podezření ze spáchání trestného činu, nebo na druhou stranu pokud by policejní orgán zahájil trestní řízení na základě podezření, které je zcela mlhavé, nejasné či nepodložené, nebo jestliže okolnosti svědčí již v této době pro závěr, že o trestný čin zjevně nejde.⁷⁵

3.2. Dokazování

3.2.1. Podání vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů

Policejní orgán po sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení opatřuje nezbytná vysvětlení, jimiž jsou odpovědi osob na dotazy policejního orgánu. Toto oprávnění patří k nejčastěji používaným úkonům v rámci prověřování, ale lze jej využít i v ostatních fázích přípravného řízení. Vysvětlení však nemůže být ve fázi vyšetřování požadováno od obviněného, který musí být vyslechnut podle ustanovení § 90 až 95 TŘ. V důsledku novely provedené zákonem č. 265/2001 Sb. TŘ explicitně umožňuje, aby policejní orgán požadoval vysvětlení nejen od fyzických, ale i právnických osob a státních orgánů.

Zákon stanovuje pro provedení tohoto úkonu následující podmínky:

⁷⁵ NSZ – SL 736/2003 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 542-544.).

a) Při podání vysvětlení má každý právo na právní pomoc advokáta.

Policejní orgán je povinen umožnit každé osobě podávající vysvětlení, aby jí zvolený advokát byl přítomen tomuto úkonu. Neumožnění účasti advokáta představuje porušení čl. 37 odst. 2 Listiny. Právo na přítomnost advokáta mají jak osoby v postavení podezřelého, tak svědka. Policejní orgán není povinen advokáta dané osobě zajistit, anebo odkládat provedení svědecké výpovědi proto, že si svědek přeje mít u výslechu svého advokáta. Je pouze povinen účast advokáta umožnit.⁷⁶

V případě, že policejní orgán neumožní osobě podávající vysvětlení právní pomoc advokáta, ač tomu nic nebránilo, nařídí státní zástupce opakování tohoto úkonu. Pokud by však k nápravě nedostatku nedošlo, může státní zástupce odejmout věc příslušnému policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu, nebo přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu.⁷⁷

b) Povinnost policejního orgánu předem vyrozumět zákonného zástupce při vysvětlení požadovaném od nezletilého.

Domnívám se, že vadou v tomto případě by mohlo být nevyrozumění zákonného zástupce, nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí, pokud by šlo o podání vysvětlení osoby mladší než 15 let (výjimkou by bylo, jestliže provedení úkonu by nešlo odložit a vyrozumění zákonného zástupce zajistit).⁷⁸ Tato vada by však zřejmě neměla podstatný vliv na průběh trestního řízení.

c) Podle ustanovení § 158 odst. 5 TŘ se o obsahu vysvětlení, která nemají povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, sepíše úřední záznam. *Úřední záznam slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která takové vysvětlení podala, byla vyslechnuta jako svědek, a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede. Nestanoví-li tento zákon jinak, úřední záznam nelze v řízení před soudem použít jako důkaz. Je-li ten, kdo podal vysvětlení, později vyslýchán jako svědek nebo jako obviněný, nemůže mu být záznam přečten, nebo jinak konstatován jeho obsah.*

⁷⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 11. 2004, sp.zn.: II. ÚS 268/2003.

⁷⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 953.

⁷⁸ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 221.

Pouze ve dvou případech je možné tento záznam použít jako důkaz v řízení před soudem, a to v případě hlavního líčení ve zjednodušeném řízení se souhlasem stran a při vydání trestního příkazu ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném řízení.⁷⁹

Informace obsažené v tomto úředním záznamu nelze využít jako podklad skutkových zjištění soudu, a to nejen pro meritorní rozhodnutí, ale i pro rozhodnutí, jimiž nedochází k ukončení trestního stíhání obviněného (např. při rozhodování o věcné příslušnosti soudu).⁸⁰

Tohoto úředního záznamu nelze využít v řízení před soudem k postupu podle § 212 odst. 1 TR. Je-li přesto svědkovi při jeho výpovědi v hlavním líčení takový úřední záznam předestřen, jde o vadu, které zpravidla způsobí, že tato výpověď je v části, v níž svědek reaguje na předestřené skutečnosti, důkazem neúčinným.⁸¹

V rámci řízení před soudem nelze použít ani výsledky policistů, kteří pořizovali záznam o podaném vysvětlení, pokud by policisté vypovídali o skutečnostech, které se dozvěděli od osoby podávající vysvětlení. Použitím takového důkazu by byl obcházen výslovný zákonný zákaz.⁸²

V případě použití záznamu či výpovědi policistů o skutečnostech zjištěných při podání vysvětlení se nejedná o vadu přípravného řízení, ale o vadu týkající se řízení před soudem.

d) Policejní orgán je oprávněn vyzvat osobu, aby se dostavila k podání vysvětlení ve stanovené době na určené místo, přičemž v řízení o zločinu je osoba povinna výzvě vyhovět ihned. V případě, že se osoba, která byla řádně vyzvána k podání vysvětlení, bez dostatečné omluvy nedostaví, může být předvedena. Na to a na jiné následky nedostavení musí být však taková osoba upozorněna.

Dále je žádoucí, aby byl ve výzvě uveden předmět vysvětlení a zda je vysvětlení vyžadováno v souvislosti s protiprávním jednáním předvolané osoby a tak této osobě umožnit, aby využila právní pomoci advokáta. Tento požadavek však není uveden v TR, ale v Závazném pokynu policejního prezidenta č. 130/2001 v čl. 25 odst. 4.⁸³ Proto absence těchto náležitostí nepředstavuje vadu daného úkonu.

Rozlišujeme nedostavení se k podání vysvětlení bez dostatečné omluvy, nebo

⁷⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 576.

⁸⁰ 1Ntd 59/2002 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 541-542.).

⁸¹ Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 10. 2002, sp.zn.: 3 To 666/2002.

⁸² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 11. 2004, sp.zn.: II. ÚS 268/2003; nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 2008, sp.zn.: II. ÚS 2014/2007.

⁸³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 576.

nedostavení se bez jakékoliv omluvy. O dostatečnosti omluvy rozhoduje policejní orgán (státní zástupce) s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu na základě svého uvážení.⁸⁴ Domnívám se, že vzhledem k této skutečnosti nebudou pochybení policejního orgánu při posuzování dostatečnosti omluv příliš častá.

Následkem porušení těchto povinností souvisejících s podáním vysvětlení je uložení pořádkové pokuty, nebo předvedení policejním orgánem. Příslušníci ozbrojených sil nebo ozbrojených sborů mohou být přenecháni ke kázeňskému potrestání. Vadou by mohlo být žádné nebo nedostatečné poučení ze strany policejního orgánu. Tato vada by vedla k nemožnosti použít donucovací prostředky vůči vyzvané osobě.

Podle judikatury nelze pořádkovou pokutu uložit kdykoliv bez časového omezení od doby, kdy došlo k jednání, které je důvodem k jejímu uložení. Uplyne-li od takového jednání doba delší než jeden rok, nepřichází uložení pořádkové pokuty v úvahu.⁸⁵ Jelikož jsou pro skončení jednotlivých fází přípravného řízení v TŘ stanovené lhůty, mám za to, že by opožděným uložení pořádkové pokuty bylo i uložení pokuty v kratší lhůtě než jeden rok, pokud by tato lhůta byla neúměrná k příslušné lhůtě. Smyslem uložení této sankce je zajistit nerušený průběh řízení, proto by měla existovat časová souvislost mezi porušením povinnosti a uložení sankce. Opožděné uložení pořádkové pokuty by mohlo být považováno za vadu řízení. Proti usnesení o uložení pokuty je přípustná stížnost. Dle ustanovení § 146a odst. 2 TŘ o této stížnosti rozhoduje soud, který může napadené usnesení zrušit.

Na druhou stranu vadou postupu policejního orgánu může být také předčasné uložení pořádkové pokuty. Podle názoru Ústavního soudu České republiky *odmítnutí akceptace odepření podání vysvětlení za situace, kdy vyslýchaný odkázal na písemné vyjádření, v němž uvedl, že využívá svého práva a více vysvětlovat nehodlá, které policejní orgán přijal do trestního spisu, a uložení pořádkové pokuty namísto výzvy, aby vyslýchaný upřesnil důvody odmítnutí podání vysvětlení, se jeví jako ničím nepodložené a tudíž předčasné*. Takový postup není v souladu s čl. 37 odst. 1 Listiny, s čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a s čl. 14 odst. 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.⁸⁶ Nepodaří-li se tuto vadu odstranit postupem podle ustanovení § 146a odst. 2 TŘ, lze se domáhat zrušení nezákonného usnesení o pořádkové pokutě u Ústavního soudu. Uložení této sankce v rozporu s požadavky zákona představuje ve svém důsledku zásah do ústavně zaručeného práva stěžovatele na soudní a jinou právní ochranu. Ústavní soud je

⁸⁴ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 219.

⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 1996, sp.zn. : 2 Tzn 90/1996.

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2006, sp.zn.: II. ÚS 642/2004.

oprávněn takové usnesení zrušit, nepřísluší mu však vydání předběžného opatření, jímž by bylo uloženo, aby pořádková pokuta nebyla policejním orgánem vymáhána.⁸⁷

K rozhodnutí o uložení pořádkové pokuty jsou oprávněny ty orgány činné v trestním řízení, které provádějí příslušnou etapu trestního řízení, jež byla dotčena jednáním zakládajícím důvod k uložení pořádkové pokuty.⁸⁸ K uložení této sankce za porušení povinností souvisejících s podáním vysvětlení je v zásadě příslušný policejní orgán. Možnost vydat usnesení o pořádkové pokutě na sebe může vztáhnout i státní zástupce na základě ustanovení § 174 odst. 2 písm. c) TŘ.⁸⁹

e) Podání vysvětlení nesmí být požadováno od toho, kdo by jím porušil státem výslovně uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, jedině v případě, že by byl této povinnosti zproštěn příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má.

Toto ustanovení je nutné vykládat extenzivně a vztáhnout zákonem uloženou mlčenlivost i na utajované informace chráněné zvláštním zákonem č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, příp. analogicky použít ustanovení § 99 odst. 1 TŘ.⁹⁰

Orgány činné v trestním řízení k této zásadě přihlížejí z úřední povinnosti. V případě, že by osoba podávající vysvětlení tuto povinnost porušila, nelze takto zjištěné skutečnosti použít jako podklad pro další postup v řízení.⁹¹ Takovýto důkaz je relativně neúčinný a lze ho konvalidovat. Pokud následně ve vztahu k osobě, která při podání vysvětlení porušila povinnost mlčenlivosti, dojde ke zproštění této povinnosti oprávněným subjektem, lze tento důkaz použít.⁹²

f) Osoba, která podává vysvětlení, s výjimkou podezřelého, je povinna vypovídat pravdu a nic nezamlčet. Přičemž vysvětlení může odepřít, pokud by jím způsobila nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám uvedeným v § 100 odst. 2 TŘ. O tomto právu je třeba osobu, od níž je požadováno vysvětlení, předem poučit.

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ Ntn 173/1996 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 228-229.).

⁸⁹ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 688-689.

⁹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1215.

⁹¹ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 862-863.

⁹² PIPEK, J. *Zákaz důkazu v českém trestním řízení*. In *Kriminalistika* č. 4/1998, s. 312.

Bylo by žádoucí, aby součástí tohoto ustanovení bylo i poučení o právu na právní pomoc advokáta, i když toto právo není výslovně upraveno v TŘ a je pouze zmíněno v Závazném pokynu policejního prezidenta č. 130/2001 v čl. 25 odst. 4.⁹³

Sankci za případnou úmyslnou nepravdivou výpověď při podávání vysvětlení je odpovědnost za přešupek podle § 47a zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, nebo za trestné činy podle zákona č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), např. nadržování, pomluva, křivé obvinění.

g) Nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že osobě podávající vysvětlení bude třeba jako svědkovi poskytnout ochranu, je třeba při sepisování úředního záznamu postupovat podle § 55 odst. 2 TŘ.

Policejní orgán je povinen, na základě této zásady, učinit všechna nezbytná opatření k ochraně dané osoby (např. vést údaje o této osobě odděleně od trestního spisu). Dle judikatury soudů lze údaje poskytnuté těmito osobami používat pro další postup v trestním řízení pouze v nezbytné míře.

h) Oprávnění policejního orgánu vyslýchat svědky v rámci postupu před zahájením trestního stíhání.

Jde o případy, kdy dané vysvětlení má charakter neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, anebo pokud lze předpokládat, že prověřování bude trvat delší dobu a v důsledku toho u osob taxativně vypočtených v ustanovení § 158 odst. 8 TŘ hrozí ztráta důkazní hodnoty jejich výpovědi. Když půjde o výslech svědka, který má charakter neodkladného a neopakovatelného úkonu, účastní se ho soudce, který je o tom vyrozuměn státním zástupcem. Soudce odpovídá za zákonnost provedení takového úkonu, ale rozhodnutí o neodkladnosti či neopakovatelnosti úkonu je ponecháno státnímu zástupci.

Procesní hodnota takového úkonu je relativní, neboť protokoly o podaném vysvětlení je možné v hlavním líčení pouze předestřít, nikoliv číst.⁹⁴

Vadou řízení by mohlo být, jak na straně policejního orgánu, tak státního zástupce, že by při nesprávném posouzení dané situace nenavrhli provedení úkonu za podmínek stanovených v § 158a TŘ a tím by se ztratila možnost tento protokol v hlavním líčení předestřít.

⁹³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 576.

⁹⁴ ČÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 301-302.

Další vadou by mohla být situace, že policejní orgán by při výslechu svědka dle § 158a TŘ procesně pochybil, např. předestřel části obsahu předchozího vysvětlení svědka, a zúčastněný soudce by na takovou chybu nereagoval. V takovém případě by soud nemohl přijmout výslech svědka jako důkaz.⁹⁵

3.2.2. Výslech obviněného

3.2.2.1. Pojem, cíl a funkce

Základním cílem tohoto úkonu je především zjistit stanovisko obviněného k předmětu obvinění a v případě, že je to možné zjistit též údaje, které by mohly přispět k objasnění věci.⁹⁶

Obviněný je osoba, vůči které bylo ve smyslu ustanovení § 160 odst. 1 TŘ zahájeno trestní stíhání. Výpovědí obviněného se tak rozumí výpověď, kterou tato osoba poskytla v průběhu výslechu před některým z orgánů činných v trestním řízení po sdělení obvinění.⁹⁷

Výpověď obviněného má funkci důkazního prostředku, ale zároveň je to i prostředek obhajoby obviněného. Obviněný, se může hájit způsobem, který uzná za vhodný, a není povinen vypovídat pravdu, může uvádět i nepravdu. Zároveň nesmí být k výpovědi žádným způsobem donucován.⁹⁸

3.2.2.2. Doznání

Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. Je jen jedním z důkazních prostředků, přičemž účelem trestního řízení není získat doznání, ale zjistit pravdu. Doznání obviněného, když bylo učiněno dobrovolně při výslechu, a byly dodrženy procesní předpisy, se považuje za věrohodné tehdy, pokud je věrohodnost doznání prokázána i jinými věrohodnými důkazy. Z tohoto vyplývá, že doznání, nemůže být jediným důkazem ve věci.⁹⁹

Výpověď obviněného je ovlivněna řadou subjektivních faktorů, proto často může docházet k nepravdivým doznáním, a to z nejrůznějších důvodů (např. snaha chránit

⁹⁵ POLCAR, M., NESVADBA, V. *Neodkladné a neopakovatelné úkony*. In *Trestní právo č. 1/2003*, s. 15.

⁹⁶ ČÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRÍVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 311.

⁹⁷ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 419.

⁹⁸ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 378-379.

⁹⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 422.; ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 379.

skutečného pachatele; nepravdivým doznáním k méně závažnému trestnému činu se chce pachatel vyhnout potrestání za závažnější čin; duševní porucha ...).¹⁰⁰

3.2.2.3. Prohlášení obviněného nepoužitelná pro trestní řízení

V rámci trestního práva procesního jsou rozlišovány dva základní druhy prohlášení obviněného:

- a) prohlášení učiněná mimo trestní řízení, např. do tisku, při projednávání některých druhů odklonů, vysvětlení podané před zahájením trestního řízení,
- b) prohlášení, učiněná v rámci trestního řízení, která mohou sloužit jako důkazní prostředek.

Zejména je nutné rozlišovat, jestli vyjádření může či nemůže být použito jako důkazní prostředek, totiž i některá vyjádření učiněná mimo trestní řízení mohou sloužit jako důkazní prostředky, jiné jsou z dokazování vyloučeny.

Výpověď obviněného v rámci trestního řízení nemá vždy stejné procesní účinky. Některá prohlášení obviněného (učiněná v rámci trestního řízení či v jiném řízení) nelze považovat za výslech obviněného dle TŘ. Tato prohlášení nejsou provedena v souladu s podmínkami stanovenými pro výslech obviněného, a proto jejich použití v trestním řízení jako důkazu by představovalo závažnou procesní vadu. Jedná se například o následující případy:

- a) Obviněný učiní doznání a vysvětlí své pohnutky znalci-psychiatrovi¹⁰¹. Tuto výpověď nelze považovat za procesně způsobilé doznání (obzvláště když před trestními orgány obviněný svou vinu popřel).
- b) Obviněný se dozná před probačním úředníkem s cílem splnit podmínky narovnání. Pokud pak následně z nějakých důvodů nedojde k uzavření či schválení dohody o narovnání, nelze tuto výpověď považovat za důkazní prostředek,
- c) Vysvětlení podaná dle ustanovení § 158 odst. 3 písm. a) TŘ nemohou být důkazem použitelným před soudem.
- d) Obviněný učiní výpověď v jiném než trestním řízení, např. v řízení občanskoprávním.¹⁰²

¹⁰⁰ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 312.

¹⁰¹ 4 Tz 180/1968 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 370.).

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 8. 1991, sp.zn.: 11 Tz 53/1991.

e) Obviněný odpoví na dotazy policejního orgánu při prostudování spisu po skončení vyšetřování. Tyto odpovědi nelze považovat za důkaz výsledkem obviněného, i když jsou zaznamenány do spisu, neboť obviněný nebyl před tím poučen o svých právech.¹⁰³

Naproti tomu prohlášení učiněná obviněným v přítomnosti třetích osob, mohou být vzaty za důkaz, např. tyto třetí osoby podají svědectví o tom, co jim obviněný v soukromí řekl.¹⁰⁴

3.2.2.4. Zajištění přítomnosti obviněného při výslechu

Přítomnost obviněného na výslechu lze zajistit předvedením a to v případě, že se na výslech na základě předešlého řádného předvolání bez dostatečné omluvy nedostaví, na což musí být upozorněn. Bez předchozího předvolání lze obviněného předvést, jestliže se skrývá, nemá stálé bydliště, nebo z jiných důvodů mu není možné předvolání k výslechu doručit a jeho nepřítomnost způsobuje, že není možné pokračovat v trestním řízení, nebo není možné provést důležitý vyšetřovací úkon.¹⁰⁵

3.2.2.5. Procesní postup při provádění výslechu

Dle ustanovení § 92 odst. 1 TŘ výslech obviněného se koná tak, aby poskytl pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost. Účelem výslechu je tedy získání úplného a jasného obrazu o relevantních skutečnostech. Tomuto účelu je pak podřízena, jak struktura výslechu, tak i procesní pravidla pro provádění výslechu.

Strukturu výslechu tvoří část *ad generalia* a část *ad specialia*. V první fázi je na úvodě výslechu třeba:

- a) zjistit osobní data obviněného,
- b) objasnit obviněnému podstatu obvinění,
- c) poučit obviněného o jeho právech.

Navazující část výslechu *ad specialia* pak seskládá z následujících etap:

- a) monologická část, která umožňuje obviněnému, aby nejdřív sám vylíčil souvislé skutečnosti, které jsou předmětem obvinění, a

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 1987, sp.zn.: 11 Tz 5/1987.

¹⁰⁴ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 313.

¹⁰⁵ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 378-379.

b) dialogická část, která slouží k odstranění neúplností, nejasností nebo rozporů ve výpovědi obviněného.¹⁰⁶

Ve vztahu k úvodní části výslechu se lze v judikatuře a literatuře setkat s několika typy vadných postupů. První takovou vadou je absence poučení obviněného. Tato vada je vadou nezhojitelnou a vede k absolutní neúčinnosti navazujícího výslechu. Jinými slovy řečeno, výslech obviněného provedený bez předchozího poučení obviněného nemůže sloužit jako důkaz.¹⁰⁷

Další závažná vada, která může nastat v úvodní části výslechu, se týká zajištění práva obviněného na obhajobu. Pokud jsou dány důvody nutné obhajoby a bezprostředně po sdělení obvinění nebyla zajištěna účast obhájce a obviněnému nebylo umožněno, aby si obhájce zvolil (resp. mu nebyla poskytnuta lhůta k jeho zvolení) a obhájce mu nebyl ani ustanoven, dochází k porušení práva na obhajobu. Na tom nic nemění skutečnost, že obviněný sám prohlásí, že chce vypovídat bez účasti obhájce. Takové prohlášení nemůže zhojit vadu výslechu a takový výslech je absolutně neúčinným důkazem a nelze jej v trestním řízení jako důkaz použít.¹⁰⁸

V úvodní části výslechu je dále nutné zjistit totožnost obviněného. Totožnost obviněného musí být, pokud je to možné, spolehlivě zjištěna již v přípravném řízení. Pokud policejní orgán a státní zástupce nevyčerpají všechny dostupné prostředky ke zjištění osobních údajů obviněného, je tento nedostatek důvodem pro vrácení věci k došetření.¹⁰⁹

Pokud jde o samotný průběh výslechu, stanoví TŘ procesní pravidla zaručující dosažení účelu výslechu. Základním pravidlem ovládajícím průběh výslechu je zákaz donucování, tedy že obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost

Pokud dojde při výslechu k jakýmkoli donucovacím praktikám ze strany orgánů činných v trestním řízení, vede taková vada k nepoužitelnosti získaného důkazu (viz ust. § 89 odst. 3 TŘ). Takovou vadu nelze dle mého názoru žádným způsobem zhojit.

Za donucení při výslechu je přitom nutno považovat nejen užití fyzického násilí či hrozbu takovým násilím, ale i jiné praktiky, prostřednictvím kterých lze na obviněného vyvinout nátlak a potenciálně tak ovlivnit jeho výpověď. Za takové donucení lze například

¹⁰⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 426.

¹⁰⁷ PIPEK, J. *Zákaz důkazu v českém trestním řízení*. In *Kriminalistika* č. 4/1998, s. 314.; rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 1987, sp.z.: 11 Tz 5/1987,

¹⁰⁸ 11 To 41/1988 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 372.); rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 3. 1989, sp.zn.: 7 To 1/1989.

¹⁰⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 4. 1992, sp.zn.: 11 Tz 8/1992.

považovat postup, při kterém je výslech prováděn opakovaně jen za tím účelem, aby se jím dosáhlo doznání obviněného.¹¹⁰ Dalším případem takového donucení je hrozba trestním stíháním či uložení sankce za trestný čin křivé výpovědi. Obviněný, resp. osoba, která spáchala trestný čin, se nepravdivou výpovědí ohledně svého trestného činu nemůže dopustit trestného činu křivé výpovědi, a to ani tehdy, byl-li řádně poučen o právu odepřít vypovídat. Trestní stíhání pro trestný čin křivé výpovědi, příp. uložení trestu za takový trestný čin, by představovalo nepřípustné donucení k pravdivé výpovědi, resp. k doznání.¹¹¹

Dalším ze základních pravidel vztahujících se k průběhu výslechu je zákaz úskočných (kapciózních) a navádějících (sugestivních) otázek. Jinými slovy, otázky musí být kladeny jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností; nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět. Oba tyto druhy otázek zkreslují možnost správného závěru o pravdivosti výpovědi, vedou k překroucení skutečností, protože vnucují obviněnému odpověď, kterou by sám říci nechtěl, tzn. jde o typický rozpor vůle a projevu. Pokládání těchto otázek je v rozporu s účelem výslechu.¹¹² Pokládání kapciózních a sugestivních otázek může znamenat až nepřímé donucení a může tak vést k absolutní neúčinnosti takto získaného důkazu.¹¹³ Příkladem takových nedovolených otázek může být postup vyslychajícího spočívající v tom, že obviněný je při kladení otázek za účelem doplnění výpovědi k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů přesvědčován, že jeho výpověď je nepravdivá a je mu předestírán názor vyslychajícího na obsah výpovědi s cílem přizpůsobit výpověď obviněného tak, aby odpovídala znalostem vyslychajícího založených na jiných důkazech.¹¹⁴

3.2.2.6. Protokol o výslechu

Dle ustanovení § 95 odst. 1 TŘ se výpověď obviněného do protokolu zpravidla zapíše podle diktátu vyslychajícího, v přímé řeči a pokud možno doslova. V případě, že nejde o protokol o hlavním líčení nebo o veřejném zasedání, musí být protokol po skončení výslechu obviněnému předložen k přečtení nebo požádá-li o to, přečten; obviněný má právo žádat, aby byl protokol doplněn nebo aby v něm byly provedeny opravy v souhlase s jeho výpovědí. O tomto právu je třeba obviněného poučit. Protokol o výslechu, který byl prováděn bez přibrání zapisovatele, je nutno vyslychanému před podpisem přečíst nebo k přečtení předložit v

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 4. 1968, sp.zn.: 7 Tz 11/1968.

¹¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 1968, sp.zn.: 5 Tz 71/1968; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 1970, sp.zn.: 8 Tz 31/1969.

¹¹² CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 314-316.

¹¹³ PIPEK, J. *Zákaz důkazu v českém trestním řízení*. In *Kriminalistika* č. 4/1998, s. 317.

¹¹⁴ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 1968, sp.zn.: 11 Tz 29/1968

přítomnosti nezúčastněné osoby. Má-li vyslýchaný proti obsahu protokolu námitky, je nutno je projednat v přítomnosti přítomnosti přítomné osoby a výsledek projednání pojmout do protokolu.¹¹⁵

3.2.3. Výslech svědka

3.2.3.1. Obecně

Svědka je osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o tom, co je jí známo o trestním činu, jeho pachateli a o okolnostech důležitých pro trestní řízení, přesněji o okolnostech, které viděla, slyšela nebo jinak vnímala svými smysly.¹¹⁶

Výslech svědků je možné ve vyšetřování provádět pouze za splnění některé z následujících podmínek:

- a) jde-li o neodkladný nebo neopakovatelný úkon,
- b) jde-li o výslech osoby mladší 15ti let,
- c) jde-li o osobu, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti,
- d) nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že na svědka by mohl být pro jeho výpověď vyvíjen nátlak,
- e) jestliže hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna jejich výpověď nebo schopnost zapamatovat si rozhodné skutečnosti nebo schopnost tyto skutečnosti reprodukovat, zejména je-li pro složitost věci odůvodněn předpoklad delšího trvání vyšetřování.

Tyto omezující podmínky pro provádění důkazů svědkem neplatí pro rozšířené vyšetřování některých trestných činů.¹¹⁷

3.2.3.2. Povinnost svědčit

Dle ustanovení § 97 TŘ je každý povinen na předvolání se dostavit a vypovídat o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení. Povinnost svědčit je všeobecnou povinností, která obsahově seskládá z:

- a) povinnosti dostavit se na předvolání k orgánu činnému v trestním řízení, přičemž tato povinnost dostavit se je tedy podmíněna řádným předvoláním a může být vynucována

¹¹⁵ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 316.

¹¹⁶ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 316.

¹¹⁷ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 606-607.

buď pořádkovou pokutou, nebo předvedením. Z této povinnosti jsou vyňaty pouze osoby, které požívají diplomatických imunit a výsad.

b) povinnosti vypovídat jako svědek, a v případě, že odmítá-li svědek vypovídat, lze ho donucovat pořádkovou pokutou. TŘ i v tomto případě stanoví výjimky a to u následujících osob:

- osoby požívající diplomatických výsad a imunit,
- osoby, jejichž výslech je zakázán,
- osoby oprávněné odepřít výpověď,
- poslanců, senátorů a soudců Ústavního soudu.¹¹⁸

V ustanovení § 100 TŘ je stanoven okruh osob, které mají právo odepřít výpověď. Jedná se o osoby nacházející se v taxativně vypočtených příbuzenských vztazích (včetně manželství a partnerství), druhy a družky a jakékoli jiné osoby, které by výpovědí způsobily nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocítovaly jako újmu vlastní. Je-li obviněných více a svědek je v příslušném poměru jen k některému z nich, má právo odepřít výpověď stran jiných obviněných jen tehdy, nelze-li odloučit výpověď, která se jich týká, od výpovědi týkající se obviněného, k němuž je svědek v tomto poměru.

Orgán provádějící výslech svědka musí každého svědka před započítím výslechu řádně poučit o právu odepřít výpověď. Nerespektování tohoto požadavku představuje vadu daného úkonu a vede k absolutní nepoužitelnosti získaného důkazu.¹¹⁹

Právo odepřít výpověď nelze obcházet tak, že orgán provádějící výslech se svědka dotazuje na důvody odepření výpovědi a tyto skutečnosti potom uvede v písemném záznamu. Takový postup je nezákonný a získaný důkaz je nepoužitelný pro další řízení.¹²⁰

Má-li svědek právo odepřít výpověď, musí před výslechem výslovně prohlásit, zda tohoto práva využívá či nikoli. Obsah tohoto vyjádření musí být uveden v protokolu o výslechu. Pokud orgán provádějící výslech nezajistí splnění tohoto požadavku protokolace výslechu svědka, nelze získaný důkaz použít v řízení před soudem.¹²¹ Pokud však z obsahu

¹¹⁸ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 319-321.; ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 385-386.

¹¹⁹ PIPEK, J. *Zákaz důkazu v českém trestním řízení*. In Kriminální č. 4/1998, s. 314.; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 11. 1976, sp.zn.: 4 Tz 23/1976

¹²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 6. 1983, sp.zn.: 5 Tz 14/1983.

¹²¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 4. 1984, sp.zn.: 3 Tz 8/1984; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 1998, sp.zn.: 1 Tzn 28/1997.

spisu nevyplývá, že svědek má právo odepřít výpověď z důvodu stanovených v ustanovení § 100 TŘ, nemusí protokol o jeho výslechu obsahovat výslovné prohlášení o právu odepřít výpověď. Pro řádnost protokolace výslechu postačí, když z protokolu je zřejmé, že svědek po řádném poučení vypovídal a práva odepřít výpověď nevyužil.¹²²

Součástí poučení o právu odepřít výpověď musí být označení skutku, jehož se má výpověď týkat, a dále označení osoby obviněného. Pokud je obviněných více, musí být označeni všichni obvinění.¹²³

3.2.3.3. Provádění důkazu svědkem

Ustanovení § 101 TŘ stanoví podmínky pro provádění výslechu svědka. Před započítím výslechu má orgán provádějící výslech například povinnost zjistit totožnost svědka, povinnost poučit svědka o právu odepřít výpověď a o zákazu výslechu a povinnost poučit svědka o povinnosti vypovídat úplnou pravdu a nic nezamlčet. Na počátku výslechu musí být svědek dotázán na poměr k projednávané věci a ke stranám a podle potřeby též na jiné okolnosti významné pro zjištění jeho hodnověrnosti. Svědkovi musí být dána možnost, aby souvisle vypověděl vše, co sám o věci ví a odkud zvěděl okolnosti jím uváděné. Následně mohou být svědkovi kladeny otázky k výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů. Podobně jako u výslechu obviněného, ani zde nejsou přípustné sugestivní a kápiciozní otázky. Je-li svědek osobou mladší 15ti let, platí pro jeho výslech specifická pravidla stanovená v ustanovení § 102 TŘ.

Výslech svědka nelze provést takovým způsobem, že orgán činný v trestním řízení dá přečíst protokol o výpovědi jiného svědka a vyslýchaný svědek následně prohlásí, že zaprotokolovaná výpověď má být považována za jeho vlastní výpověď. Takový úkon trpí vadou, pro kterou jej nelze považovat za důkaz výslechem svědka a nelze k němu při rozhodování přihlížet.¹²⁴

Pokud svědek není poučen o právu odepřít výpověď, protože před započítím výslechu nebyl zjištěn jeho poměr k obviněnému, jde o vadu řízení, která však může být zhojena prohlášením svědka, že chce svědčit a že na své výpovědi trvá.¹²⁵

Pokud je výslech svědka v průběhu řízení několikrát opakován, musí být vždy na počátku každého výslechu poučen podle ustanovení § 101 odst. 1 TŘ.¹²⁶ Absence řádného

¹²² Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 4. 1997, sp.zn.: 1 To 41/1997.

¹²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 2. 1980, sp.zn.: 11 To 62/1979.

¹²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 11. 1976, sp.zn.: 4 Tz 23/1976.

¹²⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 1986, sp.zn.: 4 To 3/1986.

¹²⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 1986, sp.zn.: 4 To 9/1986.

poučení vede k důsledkům popsaným výše.

Ve vztahu k výslechu osob mladších 15ti let je vadou řízení, pokud byl výslech proveden bez dodržení podmínek uvedených v ustanovení § 102 odst. 1 TŘ. Tuto vadu řízení nelze zhojit tím, že vyslýchaná osoba mezi tím dovrší patnáctý rok věku. Taková vada vede k nepoužitelnosti získaného důkazu a může být důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření.¹²⁷

Je-li prováděn výslech osoby mladší 15ti let, je nutné vždy přibrat pedagoga nebo jinou osobu mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslýchané osoby přispěla k správnému vedení výslechu. Přítomnost takové osoby nelze nahradit přítomností znalce z oboru psychiatrie či psychologie či pouze přítomností rodičů.¹²⁸

3.2.4. Odborná vyjádření od příslušných orgánů a znalecké posudky

Policejní orgán může pro prověřování skutečností v trestním řízení využívat odborných vyjádření, a v případě, že to není postačující z důvodu složitosti situace, též znaleckých posudků.

Nevyžádání odborného vyjádření či znaleckého posudku v situaci, kdy policejní orgán nemá potřebné odborné znalosti k posouzení věci, může negativně ovlivnit stav dokazování a vést tak k porušení zásady materiální pravdy.

Na druhou stranu, vyžádání odborného vyjádření či znaleckého posudku v případech, kdy k objasněné skutečnosti důležité pro trestní řízení postačí běžné znalosti a praktické zkušenosti, které má každý „kulturní člověk“, vede zpravidla k neúčelnému prodlužování trestního řízení a tím k porušení zásady rychlosti řízení.¹²⁹

Využití znaleckých posudků z důvodu náročnosti jejich zpracování je prakticky vyloučeno v případě zkráceného přípravného řízení.¹³⁰

¹²⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 9. 1993, sp.zn.: 7 To 181/1993.

¹²⁸ 7 To 14/1976 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 395.); Tpjf 150/1980 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 395.); 2 To 156/1996 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 396.).

¹²⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 443.

¹³⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 633.

3.2.5. Obstarávání potřebných podkladů, zejména spisů a jiných písemných materiálů

Policejní orgán může také obstarávat potřebné doklady, zejména spisy a jiné písemné materiály. Půjde především o spisy o předcházejícím odsouzení pro trestný čin nebo o postihu pro přestupek či jiný správní delikt, ale může jít i o další podklady, např. písemné odpovědi na dotazy policejního orgánu, včetně písemných zpráv objasňujících nebo vysvětlujících určitou událost nebo skutečnost důležitou pro trestní řízení, různé doklady (např. účetní doklady, revizní zprávy, obchodní smlouvy, apod.) či doličné a jiné věci.

3.2.6. Ohledání

3.2.6.1. Obecně

Ohledání je samostatný důkazní prostředek, který orgánům činným v trestním řízení umožňuje získat přímý poznatek o skutečnosti důležité pro trestní řízení. Předmětem ohledání může být člověk, věc nebo místo.

V rámci prověřování lze provádět pouze některé druhy ohledání, např. ohledání místa činu, prohlídka těla. Naproti tomu jiné druhy ohledání lze provádět až po zahájení trestního stíhání.¹³¹

Tento úkon je často spjatý s přítomností znalce, který však ohledání nemůže provést sám. Proto vadou by bylo, kdyby znalec ohledání sám provedl. V takových případech je povinností policejního orgánu přibrat znalce a ohledání provést za jeho účasti.¹³²

Je-li to potřebné, musí být znalec přibrán již před ohledáním. Pokud se znalec účastní ohledání, aniž byl oficiálně přibrán, a následně k dané věci zpracuje znalecký posudek, nejedná se o formálně správný postup. Jde sice o vadu řízení, avšak pokud byl znalecký posudek zpracován až následně poté, co byl znalec přibrán a řádně poučen, dojde ke zhojení vady a znalecký posudek lze v trestním řízení použít.¹³³

3.2.6.2. Provádění zkoušek krve nebo jiných podobných úkonů, včetně odběru potřebného biologického materiálu

Novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb., umožňuje provést odběr biologického materiálu, který však není spojen se zásahem do tělesné integrity, a to tak, že ho provede buď

¹³¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 985.

¹³² 4 Tz 98/1976 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 424.); rozhodnutí Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 24. 3. 1987, sp.zn. 7 Tz 16/1987.

¹³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 2001, sp.zn.: 11 Tz 128/2001.

osoba, který se takový odběr týká, nebo se souhlasem dané osoby orgán činný v trestním řízení.

Další novela provedená zákonem č. 321/2006 Sb. dává možnost, aby lékař, nebo odborný zdravotnický pracovník na požádání orgánu činného v trestním řízení, uskutečnil odběr biologického materiálu, který však není spojen se zásahem do tělesné integrity, a to i bez souhlasu podezřelého. V tomto případě může dojít i k překonání odporu podezřelého, který se danému úkonu nechce podrobit, avšak za podmínky, že dal k tomu souhlas státního zástupce, policejní orgán uskutečnil předchozí marnou výzvu a způsob překonání odporu byl přiměřený intenzitě odporu.¹³⁴ Souhlas státního zástupce je dán na základě písemné žádosti policejního orgánu. Od písemné formy žádosti je možné ve výjimečných naléhavých případech upustit.¹³⁵ Domnívám se, že nedodržení těchto podmínek představuje vadu řízení, v jejímž důsledku nelze získané důkazní prostředky použít. Takovou vadu nelze žádným způsobem zhojit.

Vady řízení by mohly dále spočívat v provádění úkonů neoprávněnými osobami. Odběry, které jsou spojené se zásahem do tělesné integrity, smí provádět pouze lékař nebo odborný zdravotnický pracovník. Podobně je to u odběrů, které nejsou spojeny se zásahem do tělesné integrity a ke kterým daná osoba nedala souhlas. V ostatních případech může odběr vykonat policejní orgán.¹³⁶ Pokud je odběr proveden neoprávněnou osobou a nejsou tak při daném odběru respektovány požadavky odborné a etické povahy, neměl by tento nedostatek mít vliv na použitelnost získaného důkazu, ale bude mít vliv pouze na odpovědnost neoprávněně jednajících osob.¹³⁷

Pokud jsou úkony dle ustanovení § 114 prováděny vůči obviněnému, nelze jej ke strpění takových úkonů nutit pořádkovou pokutou. Dle názoru Ústavního soudu: „*obviněný v trestním řízení nemůže být prostřednictvím pořádkové pokuty nucen, aby opatřil, resp. svou součinností umožnil opatření důkazu, který by mohl být použit proti němu*“¹³⁸. Takový postup představuje porušení zákazu sebeobviňování. Dle mého názoru by důkaz získaný na základě takového postupu nebyl použitelný pro další řízení.

¹³⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 988.

¹³⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 990.

¹³⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4.3.1998, sp.zn.: I. ÚS 394/1997.

¹³⁷ PIPEK, J. *Zákaz důkazu v českém trestním řízení*. In *Kriminalistika* č. 4/1998, s. 317.

¹³⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp.zn.: III. ÚS 655/2006; nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 2. 2006, sp.zn.: I. ÚS 671/2005.

Biologickým odběrem je i sejmutí pachové stopy, které je zpravidla neodkladný a neopakovatelný úkon, neboť plynutím času postupně dochází k znehodnocování pachové stopy v důsledku odvětrávání pachových konzerv.¹³⁹

3.2.6.3. Prohlídka a pitva mrtvoly a její exhumace

Vznikne-li podezření, že byla smrt způsobena trestným činem, musí být provedena prohlídka mrtvoly a její pitva. Pohřbit mrtvolu lze v takových případech jen se souhlasem státního zástupce, který o tom rozhodne s největším urychlením. Účelem prohlídky a pitvy je zjistit příčinu smrti, mechanismus vzniku jednotlivých zranění, možnosti záchrany života oběti v případě včasné pomoci apod. Tento úkon v zásadě provádějí dva znalci, přičemž k tomuto úkonu nesmí být přibrán jako znalec lékař, který zemřelého ošetřoval pro nemoc, jež smrti bezprostředně předcházela. Z formálního hlediska má toto ohledání charakter znaleckého posudku.

Vznikne-li podezření, že smrt byla způsobena trestným činem, musí být provedena prohlídka a pitva mrtvoly podle TŘ a nikoli pitva podle zdravotnických předpisů. Vznikne-li v průběhu zdravotní pitvy podezření, že smrt byla způsobena trestným činem, musí být tato pitva přerušena a musí být nařízena pitva dle TŘ.¹⁴⁰ Z tohoto důvodu se domnívám, že výsledky pitvy provedené dle TŘ nemohou být nikdy v rámci dokazování nahrazeny výsledky získanými zdravotní pitvou. Takto získané důkazy by totiž nebyly získány v souladu s požadavky zákona, a proto by je nebylo možno využít pro potřeby dokazování.¹⁴¹

Z ustanovení § 105 odst. 4 TŘ vyplývá, že k provedení prohlídky a pitvy mrtvoly je vždy třeba přibrat dva znalce. Vadou přípravného řízení, která by dle mého názoru měla vliv na použitelnost získaného důkazu, by bylo, pokud by tento úkon byl proveden pouze jediným znalcem. TŘ výslovně nestanoví, jakou specializaci musí mít znalci (lékaři), kteří mají prohlídku a pitvu mrtvoly provést. Volba odvětví znalce se v daném případě bude řídit požadavkem, aby šlo o odborníka z oboru zdravotnictví, který by v daném případě mohl co nejlépe reagovat na příslušnou problematiku a objasnit okolnosti potřebné pro rozhodnutí ve věci.¹⁴²

¹³⁹ VANĚČEK, P. *K použitelnosti nových důkazních prostředků*. In Trestní právo č. 3/2001, s. 20.

¹⁴⁰ Pls 3/1978 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 443.).

¹⁴¹ K tomu viz analogicky rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 5. 2001, sp.zn.: 1 To 36/2001

¹⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 1991, sp.zn.: 7 To 8/1991.

Exhumaci mrtvoly může v přípravném řízení nařídit státní zástupce. Důvodem pro nařízení exhumace je především to, že vznikne podezření, že smrt byla způsobena trestným činem.

3.2.6.4. Vyšetření duševního stavu

Vyšetření duševního stavu lze v trestním řízení provést vůči obviněnému či vůči svědkovi. Ve vztahu k obviněnému je tento úkon prováděn především v případě, že vzniknou pochybnosti o jeho přičetnosti v době spáchání činu. U svědka je naopak vyšetření prováděno, pokud vyvstanou závažné pochybnosti, zda u něj není podstatně snížena schopnost správně vnímat nebo vypovídat. Tento druh ohledání je z formálního hlediska druhem znaleckého posudku, protože jej provádí znalec z oboru psychiatrie, příp. další znalci z jiných oborů.¹⁴³

Vyšetření duševního stavu obviněného může mít ambulantní či ústavní formu. Jelikož takové vyšetření představuje zásah do práv obviněného, stanoví pro něj TŘ omezující podmínky. Předně, je-li v přípravném řízení nařízeno ústavní vyšetření, musí mít obviněný obhájce. Dále pozorování duševního stavu může trvat maximálně dva měsíce, přičemž tato lhůta smí být prodloužena v odůvodněných případech nejvýše o jeden měsíc. Ústavní vyšetření lze nařídit pouze za předpokladu, že duševní stav nelze vyšetřit jinak, a může jej v přípravném řízení nařídit pouze soudce na návrh státního zástupce. Vyšetření duševního stavu svědka může mít pouze ambulantní formu a zásadně postačí přibrání jednoho znalce z oboru psychiatrie¹⁴⁴.

Pokud jde o vady týkající se tohoto úkonu, mohou nedostatky spočívat především v tom, že orgány činné v trestním řízení nařídí provedení vyšetření, i když pro to nebyly splněny podmínky. Taková vada vždy představuje nedovolený zásah do práv obviněného a může vést též k nepoužitelnosti získaných znaleckých posudků. Předně platí, že přezkoumání duševního stavu obviněného lze nařídit jen tehdy, když vyšly najevo určité objektivní skutečnosti, které odůvodňují podezření, že u obviněného nastala duševní porucha ovlivňující jeho přičetnost.¹⁴⁵ Vyšetření duševního stavu ve zdravotnickém ústavu představuje významný zásah do práv obviněného, a proto jej soudce může nařídit pouze tehdy, pokud jsou vyčerpány všechny ostatní možnosti vyšetření duševního stavu, případně pokud tyto jiné možnosti od počátku nebyly. Podmínky pro povolení ústavního vyšetření přitom musí být vykládány

¹⁴³ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 345-346.

¹⁴⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 7. 1994, sp.zn.: 4 To 82/1994.

¹⁴⁵ Zm II 36/1928 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 444.).

restriktivně.¹⁴⁶ Další vada vztahující se k tomuto úkonu tak může spočívat v tom, že dojde k nařízení vyšetření ve zdravotnickém ústavu, i když by pro účely trestního řízení postačovalo ambulantní vyšetření.

Další nedostatky tohoto úkonu mohou spočívat v tom, že vyšetření není provedeno osobou, která splňuje požadavky uvedené v ustanovení § 116 odst. 1 TŘ, tj. znalec z oboru psychiatrie. Znalecký posudek nemůže být nikdy nahrazen pouhým lékařským potvrzením či odborným vyjádřením.¹⁴⁷ Přičemž znalcem z oboru psychiatrie se rozumí lékař psychiatr, který získal vysokoškolské lékařské vzdělání a specializaci v oboru psychiatrie. Takovým znalcem nemůže být klinický psycholog, který nemá lékařské vzdělání. Takovéto vady vedou k tomu, že v průběhu přípravného řízení není náležitě zjištěn skutkový stav potřebný pro rozhodnutí, konkrétně relevantní okolnosti týkající se duševního stavu obviněného.¹⁴⁸

Další případná vada vztahující se k tomuto úkonu, se kterou se lze setkat v judikatuře, spočívá ve využití znaleckého posudku o duševním stavu obviněného z jiných trestních řízení. Znalecký posudek o duševním stavu obviněného podaný v jiné trestní věci téhož obviněného nemůže být znaleckým posudkem v další trestní věci, v níž je vedeno nové trestní stíhání. Rozpoznávací a ovládací schopnosti obviněného totiž musí být vždy posuzovány z hlediska konkrétního trestného činu. Znalecké posudky z jiných trestních věcí tak lze považovat pouze za listinné důkazy a lze jich použít pro posouzení, zda má či nemá být proveden důkaz opětovným vyšetřením duševního stavu obviněného.¹⁴⁹

3.3. Zajišťovací úkony

3.3.1. Zadržení podezřelé osoby

Zadržet osobu podezřelou z trestného činu policejním orgánem je možné při splnění následujících podmínek:

- a) osoba, která má být zadržena, je podezřelá ze spáchání trestného činu,
- b) je dán některý z důvodů vazby,
- c) jedná se o naléhavý případ,

¹⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 2. 1967, sp.zn.: 1 Tz 70/1966; usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 8. 1996, sp.zn.: 4 To 514/1996; náleží Ústavního soudu ČR ze dne 27. 11. 2000, sp.zn.: IV. ÚS 289/2000; náleží Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2006, sp.zn.: I. ÚS 493/2005.

¹⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 1975, sp.zn.: 5 Tz 72/1975.

¹⁴⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 6. 1981, sp.zn.: Tsf 3/1981.

¹⁴⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 7. 1970, sp.zn.: 3 Tz 9/1970; 6 Tz 1/1972 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 446.); rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 5. 1980, sp.zn.: 7 Tz 7/1980; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 1981, sp.zn.: 1 Tz 15/1981.

d) je dán předchozí souhlas státního zástupce. Bez tohoto souhlasu lze podezřelého zadržet jen tehdy, pokud věc nesnese odkladu a souhlasu předem nelze dosáhnout, zejména byla-li osoba přistižená při trestném činu, nebo zastížená na útěku.

Pro průběh zadržení pak TRŘ stanoví řadu dalších omezujících podmínek, které musí být u tohoto zajišťovacího úkonu splněny. Předně se jedná o lhůty pro ukončení zadržení, provedení výslechu podezřelého a protokolace tohoto výslechu, umožnění porady podezřelého s jeho obhájcem a účast obhájce na výslechu, atd.

Ve vztahu k zadržení se v judikatuře lze setkat nejčastěji s vadami, které se týkají nesprávného postupu při počítání lhůt, během nichž musí být zadržení ukončeno. Obecně platí, že policejní orgán je povinen propustit podezřelého bezodkladně na svobodu v případě, že bylo podezření rozptýleno nebo důvody zadržení z jiné příčiny odpadly. Pokud nedojde k propuštění, musí policejní orgán předat státnímu zástupci protokol o výslechu s vyhotovením usnesení o zahájení trestního stíhání a další důkazní materiál tak, aby státní zástupce popřípadě mohl podat návrh na vzetí do vazby. Návrh musí být podán bezodkladně tak, aby osoba zadržená osoba mohla být odevzdána soudu nejpozději do 48 hodin od tohoto zadržení.

Za vady týkající se zadržení lze považovat postup, který směřuje k nedovolenému prodlužování stanovených lhůt. Dle judikatury je nutno lhůty pro ukončení zadržení počítat již od okamžiku, ve kterém byla osobní svoboda zadržené osoby skutečně omezena, oddalováním okamžiku sepsání protokolu o zadržení nelze fakticky prodlužovat dobu omezení osobní svobody nad stanovenou lhůtu.¹⁵⁰ Policejní orgán je povinen provést formální úkon seznámení podezřelého s důvody zadržení ihned poté, co jsou splněny všechny podmínky pro zadržení. Pokud se podezřelý již nachází v dispozici policejního orgánu a souhlas státního zástupce se zadržením již byl dán, nelze formální úkon zadržení oddalovat ve snaze prodloužit lhůtu pro zadržení. Takovýto přístup je obcházením zákona a představuje vadu řízení spočívající v nedovoleném zásahu do osobní svobody podezřelého.¹⁵¹

Další nedostatek vztahující se k lhůtám pro dokončení zadržení může spočívat v nezohlednění dob, které mají být do lhůty pro zadržení započteny. Do doby zadržení je předně zapotřebí započíst dobu, po kterou byla osoba podezřelá ze spáchání trestného čina zajištěna podle zákona o Policii, a dále také dobu, po kterou byla osobní svoboda podezřelého

¹⁵⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 1. 2007, sp.zn.: II. ÚS 530/2006; I ÚS 183/01; usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 12. 2000, sp.zn.: 4 To 1074/2000.

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 11. 2007, sp.zn.: II. ÚS 1594/2007.

protiprávně omezena.¹⁵² Do lhůty pro ukončení pro zadržení na druhou stranu není započítávána doba, kterou podezřelý strávil v detenci zdravotnického zařízení z důvodů své intoxikace.¹⁵³ Dále též není do lhůty pro zadržení započítávána doba, po kterou podezřelý pro svůj aktuální závažný zdravotní stav není schopen účastnit se úkonů trestního řízení a kdy je bez stálého lékařského dozoru ohrožen na životě. Zadržení nemůže být realizováno vůči osobě trpící vážnou duševní poruchou, vůči osobě intoxikované či vůči osobě, která se nachází v bezprostředním ohrožení života či vážné újmy na zdraví. Po dobu trvání těchto překážek se lhůta pro zadržení staví a prodlužování zadržení o tyto doby tak nepředstavuje vadu řízení a nedovolený zásah do osobní svobody podezřelého.¹⁵⁴

Jak bylo uvedeno výše, je nedovolené prodlužování doby zadržení vadou řízení, která představuje nedovolený zásah do osobní svobody podezřelého a může vést k protiústavnosti navazujícího rozhodnutí o vzetí do vazby a tím k jeho následnému zrušení.¹⁵⁵ Navzdory těmto důsledkům se však domnívám, že se nejedná o podstatnou vadu řízení, tj. vadu, která by sama o sobě měla vliv na správnost rozhodnutí, resp. na správnost výsledků přípravného řízení. Tato vada sama o sobě tak nevede k nepoužitelnosti důkazů získaných během zadržení.

3.3.2. Vazba

3.3.2.1. Pojem a prvky vazby

Jde o institut trestního řízení, jehož použitím je obviněný na základě rozhodnutí soudu dočasně zbaven osobní svobody z důvodu, aby mu bylo zabráněno vyhýbat se trestnímu stíhání či trestu, mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání nebo pokračovat v trestné činnosti. Funkce tohoto institutu je zajišťovací, nikoli sankční či výchovnou.

Základními prvky vazby jsou:

- a) subsidiarita vazby – tzn. že vazby se má užít jen pokud obavě, pro kterou má být nařízena, nelze čelit jinak,
- b) princip proporcionality a zásada zdrženlivosti – nemá být zásadně použito vazby, jestliže by byla v nepoměru k opatřením z oblasti hmotného práva, které obviněného podle očekávání mohou postihnout,
- c) omezení použití vazby – omezení možnosti použití vazby u obviněného, který je stíhán pro méně závažné trestné činy,

¹⁵² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 8. 1998, sp.zn.: IV. ÚS 305/1997.

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 2. 2001, sp.zn.: 3 Tvo 15/2001.

¹⁵⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 3. 2010, sp.zn.: III. ÚS 2170/2009.

¹⁵⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 8. 1998, sp.zn.: IV. ÚS 305/1997.

- d) omezení délky použití koluzní vazby – která nemůže zásadně trvat déle než 3 měsíce, za předpokladu, že se obviněný nedopustil jednání, jímž mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání,
- e) zkrácení maximální délky trvání vazby – délka trvání vazby se nyní důsledně odvozuje od závažnosti trestného činu, pro který je obviněný stíhán. Navíc je vazba rozvržena mezi jednotlivé etapy trestního řízení, přičemž v přípravném řízení je možno využít max. 1/3 vazební lhůty,
- f) fakultativnost vazby,
- g) doba vazby se započítává do trestu a v případě, že není-li započtení možné, přihlédne k ní soud při stanovení druhu a výměry trestu.¹⁵⁶

3.3.2.2. Rozhodování o vzetí do vazby

TŘ stanoví v ustanovení § 67 jednak obecné podmínky pro vzetí do vazby, jakož i zákonné důvody vazby. Z obecných podmínek se jedná o následující:

- a) do vazby lze vzít jen osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, tedy obviněného,
- b) zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu a jsou zřejmé důvody k podezření, že tento čin spáchal obviněný. Soud nemusí mít naprostou jistotu, že daný trestný čin spáchal obviněný, postačí, že tomu prokázané skutečnosti nasvědčují. Na druhé straně však nepostačuje zcela nepodložené podezření,
- c) a absence možnosti dosáhnout účelu vazby jiným opatřením.

Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže kromě splnění obecných podmínek u něj nastal některý z důvodů vazby, tzn., z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava:

- a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest (útěková vazba),
- b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání (koluzní vazba), nebo
- c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil (předstižná vazba).

¹⁵⁶ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 241-242.

Vady vztahující se k institutu vazby se mohou v první řadě týkat nesplnění některé z podmínek pro vzetí do vazby. Pokud soud rozhodne o vazbě, aniž by byly splněny všechny zákonné předpoklady, je takové rozhodnutí stíženo zásadní vadou, která musí být odstraněna jeho zrušením a propuštěním obviněného na svobodu. Nápravu takové vady může sjednat nadřízený soud v rámci rozhodování o stížnosti proti usnesení, a v krajním případě též Ústavní soud při rozhodování o ústavní stížnosti směřující proti rozhodnutí o vzetí do vazby.

O vzetí do vazby v přípravném řízení rozhoduje soudce, proto případná pochybení týkající se tohoto rozhodnutí jsou procesní vadou přičitatelnou soudci. Na druhou stranu nelze přehlédnout, že případná pochybení se zpravidla budou zakládat na nedostatcích v příslušném návrhu státního zástupce. Státní zástupce je například povinen před podáním návrhu na vzetí do vazby přezkoumat, zda obvinění je dostatečně podloženo důkazy.¹⁵⁷ Je-li návrh státního zástupce stížen významnými nedostatky (např. nejsou doloženy konkrétní skutečnosti dokládající existenci vazebních důvodů), je úlohou soudu, aby takovou vadu napravil (resp. předešel vzniku jejích důsledků) tím, že odmítne obviněného vzít do vazby.

Základní obecnou podmínkou pro vzetí obviněného do vazby je, že *z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že bude naplněn některý z konkrétních důvodů vazby*. Zakládá-li se rozhodnutí o vzetí do vazby pouze na domněnkách či obavách, jedná se o nedovolený zásah do osobní svobody. Rozhodnutí musí být vždy podloženo zjištěními o jednání obviněného či o konkrétních skutečnostech, které představují dostatečný a rozumný podklad pro opodstatnění zmíněné obavy. Skutečnosti, o něž soudce opírá své rozhodnutí, musí být v rozhodnutí náležitě označeny a popsány. Jinými slovy řečeno, odůvodnění nikdy nesmí být obecné a povšechné.¹⁵⁸ Na druhou stranu nejedná se o vadu daného rozhodnutí, pokud soudce v okamžiku rozhodování nemá naprostou jistotu o naplnění některého z důvodů vazby. Nevyžaduje se tedy jistota o existenci konkrétních skutečností, které opodstatňují vazební důvody.¹⁵⁹

Dalším z obecných předpokladů pro vzetí do vazby je, že nařízení vazby je zcela nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení. Rozhodnutí o vzetí do vazby nelze považovat za bezvadné, pokud se v něm soudce nevypořádal s otázkou nezbytnosti vazby pro dosažení účelu trestního řízení.¹⁶⁰ Na otázku „nezbytnosti vazby“ pak navazuje další z obecných

¹⁵⁷ NSZ – 1 NZn 3009/1997 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 247.).

¹⁵⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2006, sp.zn.: I. ÚS 470/2005.

¹⁵⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2006, sp.zn.: I. ÚS 470/2005; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 2002, sp.zn.: II. ÚS 185/2002.

¹⁶⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 9. 1996, sp.zn.: III. ÚS 18/1996.

předpokladů, kterým je subsidiarita vazby. Postačuje-li k dosažení účelu použít mírnějšího opatření, musí být dána přednost takovému opatření.

Další obecnou podmínkou pro vzetí do vazby je její proporcionalita ve vztahu k potenciálnímu trestu pro obviněného a dále k závažnosti vazebních důvodů. Pokud je v době rozhodování o vazbě zřejmé, že obviněnému nemůže být uložen nepodmíněný trest, nelze jej vzít do vazby, neboť takový zajišťovací úkon by nebyl přiměřený ve vztahu k hrozící sankci.¹⁶¹ Dále samy důvody vazby musí být prokazatelně závažné, jinak by vazba byla neproporcionální ke svému účelu.¹⁶²

Dalšími obecnými podmínkami pro vzetí do vazby je, že *dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný.* Při rozhodování o vzetí do vazby se tedy soudce musí vypořádat s otázkou důvodnosti trestního stíhání, a to navzdory skutečnosti, že není oprávněn trestní stíhání zastavit či dát závazný pokyn pro další postup v přípravném řízení. Dospěje-li soud při rozhodování o vzetí do vazby k závěru, že je vedeno trestní stíhání, které dle jeho názoru není důvodné, může přispět k nápravě této vady jedině tím, že odmítne obviněného vzít do vazby pro nesplnění podmínek vazby.¹⁶³ Nejedná se přitom o vadu řízení, pokud při tomto rozhodování soudce vychází i ze záznamů opatřených před zahájením trestního stíhání, např. z protokolů o vysvětlení, která neměly povahu neodkladných a neopakovatelných úkonů, neboť zásada vyjádřená v ustanovení § 158 odst. 5 TŘ se nevztahuje na řízení před soudem konané podle ustanovení § 26 TŘ.¹⁶⁴

Při rozhodování o vzetí do vazby by se soudce měl zaměřovat na posouzení splnění podmínek pro vzetí do vazby. Jiné aspekty by neměly mít na jeho rozhodnutí vliv. Za nesprávný lze považovat postup soudce, který při rozhodování o vzetí do vazby zkoumal otázky související s výkonem vazby. Například zdravotní stav obviněný není hlediskem, k němuž by se mělo přihlížet při tomto rozhodování, ledaže by zdravotní stav měl vliv na existenci některého z vazebních důvodů.¹⁶⁵

Ve vztahu k jednotlivým důvodům vazby se lze v judikatuře setkat s celou řadou případů, ve kterých soudy rozhodly o vzetí do vazby, byť daný důvod (či důvody) pro vzetí

¹⁶¹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 3. 2002, sp.zn.: 3 To 190/2002.

¹⁶² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 5. 2004, sp.zn.: I. ÚS 161/2004.

¹⁶³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp.zn.: II. ÚS 347/1996.

¹⁶⁴ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 10. 2000, sp.zn.: 3 To 884/2000.

¹⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 1990, sp.zn.: 3 To 45/1990.

do vazby nebyl naplněn. Tyto situace představují typické příklady vad vztahujících se k rozhodnutí o vzetí do vazby

Pokud jde o útěkovou vazbu, tak například sama skutečnost, že se obviněný nedostavil k vyšetřovacímu úkonu, ačkoliv byl řádně předvolán, dostatečně neodůvodňuje obavu, že se skrývá, aby se vyhnul trestnímu stíhání. Sama tato skutečnost proto není vazebním důvodem, neboť vazba není nástrojem pro zajištění účasti obviněného na vyšetřovacích úkonech, k tomu slouží především prostředky uvedené v ustanovení § 90 TŘ.¹⁶⁶ Vazbu lze nařídit až tehdy, vynaložili-li orgány činné v trestním řízení veškeré úsilí k zajištění účasti obviněného na trestním řízení (zejm. tím, že jej opakovaně předvolávali), z chování obviněného nepochybně vyplývá, že se účasti na trestním řízení vyhýbá, má-li soudce za to, že účast obviněného je nutná, a že bez použití vazby by hrozilo nebezpečí, že by trestní věc nebylo možno projednat.¹⁶⁷

Stejně tak naplnění důvodů útěkové vazby nelze automaticky spatřovat v každé cestě obviněného do zahraničí, vzdálení se z místa bydliště či ve změně zaměstnání, byť ji obviněný nenahlásil orgánům činným v trestním řízení. Ani trvalou změnu pobytu nelze považovat za reálně odůvodněnou obavu ze skrývání, pokud na tuto změnu obviněný upozornil orgány činné v trestním řízení a poskytl jim novou adresu.¹⁶⁸ Důvodem útěkové vazby dále zcela jistě není to, že obviněný požívá svobody pohybu.¹⁶⁹ Podobně skutečnost, že je obviněný cizím státním příslušníkem, sama o sobě vytváří pouze abstraktní možné nebezpečí, nikoli konkrétní skutkově podloženou hrozbu, která by odůvodňovala nařízení vazby.¹⁷⁰ V těchto případech nejsou automaticky naplněny důvody útěkové vazby. Nařízení vazby bez zkoumání dalších skutkových okolností, které odůvodňují obavy z důsledků uvedených v ustanovení § 67 písm. a) TŘ, proto představuje vadu řízení.

Naopak vadou řízení není, pokud soudce nařídí útěkovou vazbu v případě, že obviněný se opakovaně na základě předstíraných závažných důvodů omlouvá z účasti na úkonech trestního řízení, přičemž však trvá na své přítomnosti při nich a žádá o jejich odročení. Takové jednání obviněného může být podle okolností posouzeno i jako účelové vyhýbání se trestnímu stíhání, jež je zvláštní formou skrývání se před trestním stíháním, a

¹⁶⁶ K tomu analogicky viz usnesení Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 22. 2. 1988, sp.zn.: 4 To 12/1988; ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 328.

¹⁶⁷ K tomu analogicky usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. 6. 1998, sp.zn.: III. ÚS 18/1998

¹⁶⁸ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 328-329.

¹⁶⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2000, sp.zn.: I. ÚS 645/1999.

¹⁷⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp.zn.: II. ÚS 347/1996.

tedy jednáním, které je důvodem útekové vazby.¹⁷¹ Stejně tak vadu nepředstavuje postup, ve kterém soudce nařídí útekovou vazbu v situaci, kdy obviněný ví o podaném trestním oznámení na jeho osobu, a přesto odjede do ciziny na dobu několika měsíců. Takové jednání obviněného může založit důvodnou obavu, že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání či trestu.

Pokud jde o koluzní vazbu, tak důvodem pro nařízení této vazby například nemůže být okolnost, že obviněný popírá trestnou činnost, odmítá vypovídat či uvádí nepravdivé okolnosti. Za maření nebo ztížení dosažení účelu trestního stíhání, jež může odůvodňovat rozhodnutí o vazbě, nelze nikdy považovat jednání, jež je součástí práva obviněného na obhajobu. Důvodnost obavy vztahující se k vazebnímu důvodu musí být vždy zjištěna na základě konkrétních skutečností. Nestačí tedy pouhá okolnost, že ve věci, v níž obviněný popírá vinu, mají být vyslechnuti jako svědci spolupracovníci obviněného. Vazby nesmí být zneužíváno k tomu, aby byl obviněný přinucován k výpovědi či k doznání¹⁷²

Koluzním důvodem vazby dále nemůže být jen některá důkazní či procesní situace (například počátek vyšetřování, složitost dokazování či rozpory ve výpovědích). Konkrétní skutečnosti odůvodňující vazbu musí být vždy spojeny s nějakým předpokládaným aktivním jednáním obviněného směřujícím k maření okolností důležitých pro trestní řízení.¹⁷³ Důvodem koluzní vazby stejně tak není ani to, že obviněný v době rozhodování o vazbě dosud nebyl řádně vyslechnut za přítomnosti obhájce, pokud při výslechu toliko využil svého zákonného práva a vyslovil, že odmítá vypovídat. Za zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení nelze nikdy považovat jednání, které je součástí práva obviněného na obhajobu.¹⁷⁴

Důvod koluzní vazby u obviněného dále nezakládá sama skutečnost, že důležitý spoluobviněný je na útěku, a to i když se jedná o manžela spoluobviněného. Zvolení opačného přístupu by znamenalo, že pouze vzhledem k příbuzenskému poměru mezi spoluobviněnými by se dovozovaly důvody koluzní vazby automaticky. Takový přístup by byl v rozporu s návětím ustanovení § 67 TŘ.¹⁷⁵

¹⁷¹ 3 To 961/2003 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 244.).

¹⁷² Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 15. 2. 1968, sp.zn.: 5 To 11/1968; náleží Ústavního soudu ČR ze dne 25. 9. 1997, sp.zn.: III. ÚS 148/1997.

¹⁷³ Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 4. 10. 1996, sp.zn.: 7 To 579/1996.

¹⁷⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2000, sp.zn.: I. ÚS 645/1999.

¹⁷⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 1. 2001, sp.zn.: IV. ÚS 257/2000.

Má-li být nařízení koluzní vazby provedeno řádně, nelze ji odůvodnit potřebou výsledku jen obecně vymezeného okruhu svědků, popř. i konkrétního spoluobviněného na útěku.¹⁷⁶ Navíc výpověď dosud nevyslechnutého svědka se musí vztahovat k tomu trestnému činu, pro nějž je vedeno trestní stíhání.¹⁷⁷ Koluzní vazbu tak nelze naříditi kvůli obavě, že obviněný bude ovlivňovat jiné trestní řízení

Pokud jde o předstižnou vazbu, tak důvodem pro její nařízení nemůže být obecně pojaté nebezpečí z opakování v blíže neurčité trestné činnosti. Pro nařízení předstižné vazby nepostačuje sama skutečnost, že obviněný je osobou, která se dlouhodobě a opakovaně dopouští trestné činnosti.¹⁷⁸ Naproti tomu sousloví „*opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán*“ však má být vykládáno tak, že se jedná nejen o trestný čin, pro nějž je trestní stíhání vedeno, ale též trestné činy stejné povahy. Oprávněným důvodem pro nařízení předstižné vazby tak může být opodstatněná obava, že obviněný bude opakovat tentýž trestný čin anebo spáchá trestný čin stejné povahy (např. jiný trestný čin proti majetku). Vadou rozhodnutí o vzetí obviněného do předstižné vazby proto není, pokud k jeho vydání vedla důvodná obava z opakování druhově stejné trestné činnosti, jakou je trestný čin, pro který se trestní řízení vede¹⁷⁹

Vady vztahující se k rozhodování o vzetí do vazby se mohou týkat nejen nenaplnění některé z podmínek pro vzetí do vazby, ale také náležitostí samotného rozhodnutí o vzetí do vazby. Ve výrokové části usnesení musí být citováno ustanovení § 68 TŘ a dále příslušné písmeno z ustanovení § 67 TŘ, které odpovídá danému vazebnímu důvodu, příp. vazebním důvodům. Pokud bylo o vazbě rozhodnuto ve vztahu k zatčenému obviněnému, musí být citováno také ustanovení § 69 odst. 5 TŘ.¹⁸⁰

Vzhledem k tomu, že na základě rozhodnutí o vzetí do vazby dochází k významnému zásahu do práv obviněného, musí být věnována náležitá pozornost jeho odůvodnění. Proto obsahuje-li odůvodnění jen vágní a povšechné informace (v podstatě jen citující znění příslušných ustanovení zákona), nelze jej považovat za ústavně konformní. Odůvodnění musí odkazovat na konkrétní okolnosti, které zakládají existenci vazebních důvodů. Tyto okolnosti

¹⁷⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 1. 2001, sp.zn.: IV. ÚS 257/2000.

¹⁷⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 2. 2003, sp.zn.: II. ÚS 599/2001.

¹⁷⁸ JELÍNEK, J., SOVÁK, Z. *Trestní zákon a trestní řád*. 6.vydání. Praha: Linde, 1996, s. 371 a 372.

¹⁷⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995, sp.zn.: 7 To 2/1995; usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 8. 1996, sp.zn.: 4 To 514/1996.

¹⁸⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995, sp.zn.: 7 To 7/1995.

musí být v odůvodnění řádně analyzovány, přičemž pouhé domněnky a obavy pro uložení vazby nepostačují.¹⁸¹

Nedostatky vztahující se k výrokové části usnesení či k jeho odůvodnění představují vadu řízení, která dle mého názoru může sama o sobě vést ke zrušení usnesení, byť bylo vydáno při splnění podmínek vazby.

3.3.2.3. Trvání vazby a přezkoumávání důvodů vazby

Vazba může trvat ve všech stádiích řízení jen nezbytně nutnou dobu. Koluzní vazba nesmí trvat déle než 3 měsíce, tzn. že obviněný musí být propuštěn nejpozději v den následující po uplynutí této lhůty. Tato lhůta smí být překročena pouze v případě, že obviněný působil na svědky nebo na spoluobviněné nebo jinak mařil objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání. Aby však byla tato lhůta překročena, musí být dokázáno, že se obviněný takového jednání již dopustil, nepostačuje tedy důvodná obava, že tak učiní v budoucnu. Je-li obviněný ve vazbě nejen z důvodů koluzních, ale i z jiných důvodů, může vazba trvat i déle než 3 měsíce, jediným důsledkem uplynutí lhůty 3 měsíců je pak to, že odpadá přísnější vazební režim a navíc může být vazba nahrazena některým mírnějším opatřením.

TŘ předepisuje povinné periodické přezkoumávání trvání důvodů vazby. Nejedná se o samotné rozhodování ve vazebních věcech, ale o kontrolní nástroj, jehož účelem je zajistit dodržování základních zásad, zejm. princip subsidiarity a proporcionality.

Všechny orgány činné v trestním řízení mají průběžnou povinnost neustále přezkoumávat, zda trvají důvody vazby. Tuto povinnost mají i policejní orgány, a pokud zjistí, že vazební důvody odpadly nebo se změnilly, musí dozorujícímu státnímu zástupci podat příslušný návrh. V samotné věci však rozhodne až státní zástupce.

Pokud jde o přezkoumávání trvání důvodu vazby v přípravném řízení, trvá-li vazba v přípravném řízení tři měsíce, je státní zástupce povinen do pěti pracovních dnů po uplynutí této doby rozhodnout o tom, zda se obviněný ponechává i nadále ve vazbě nebo zda bude propuštěn. Proti tomuto usnesení má obviněný možnost podat stížnost. Tato lhůta tří měsíců je lhůtou propadnou, její překročení má proto za následek, že obviněný musí být propuštěn. Pokud státní zástupce rozhodne, že se obviněný ponechává po vazbě, musí do tří měsíců od právní moci tohoto rozhodnutí znovu přezkoumat trvání vazebních důvodů. Nyní však již může obviněného ponechat nadále ve vazbě jen, jsou-li kumulativně splněny následující

¹⁸¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 11. 1999, sp.zn.: III. ÚS 188/1999; nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 11. 2000, sp.zn.: IV. ÚS 137/2000; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2001, sp.zn.: III. ÚS 185/2001; nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 8. 2005, sp.zn.: IV. ÚS 389/2005.

podmínky:

- a) pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů nebylo možno trestní stíhání v této lhůtě skončit,
- b) propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že účel trestního stíhání bude zmařen nebo podstatně ztížen.

Je-li věc vrácena státnímu zástupci k došetření, nezačíná mu běžet nová 3měsíční lhůta, nýbrž ode dne doručení spisu běží lhůta předešlá. Totéž platí i o celkové lhůtě pro trvání vazby v přípravném řízení.

V přípravném řízení tedy zkoumá důvody trvání vazby výhradně státní zástupce. Jedinou výjimkou je rozhodování soudu o stížnosti proti usnesení státního zástupce, kterým rozhodl o dalším trvání vazby. Toto však neplatí v řízení proti mladistvému.

Povinnost přezkoumávat vazební důvody se netýká jen trvání vazby, ale i druhů vazebních důvodů. Dojde-li ke změnám vazebních důvodů, tzn. některé důvody odpadnou, či naopak přibudou, je třeba rozhodnout neprodleně o změně důvodů vazby.¹⁸²

Při rozhodování o dalším trvání vazby mohou v zásadě nastat dva základní druhy vad vztahující se k těmto rozhodnutím. Prvním druhem je ponechání obviněného ve vazbě, i když pro to nejsou splněny podmínky. Tato vada vede k nedovolenému zásahu do ústavních práv obviněného. Druhou možností je naopak propuštění obviněného v případě, že byly splněny podmínky pro jeho ponechání ve vazbě. Tato vada může vést k tomu, že bude ohroženo dosažení účelu trestního řízení. V judikatuře se lze setkat s případy pochybení především ve vztahu k první kategorii nedostatků. S druhou kategorií nedostatků se lze setkat spíše ojediněle (např. propuštění obviněného pouze z důvodu jeho nepříznivého zdravotního stavu, aniž je zkoumána souvislost mezi zdravotním stavem a existencí vazebních důvodů¹⁸³). V oblasti těchto vazebních rozhodnutí se také lze setkat s dalšími typy vad, které jsou procedurálního charakteru anebo které se týkají náležitostí rozhodnutí (např. nutnost náležitě odůvodnit vazební rozhodnutí)¹⁸⁴.

V další části tohoto oddílu se budu věnovat především vadám vazebních rozhodnutí, která spočívají v tom, že obviněný je ponechán ve vazbě, i když pro to nejsou splněny

¹⁸² CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 249-251, 256.

¹⁸³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 1957, sp.zn.: 2 Tz 141/1957; 11 To 47/1988 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 276.); usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 19. 7. 2000, sp.zn.: 8 To 359/2000.

¹⁸⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 10. 2002, sp.zn.: I. ÚS 371/2002; nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2006, sp.zn. II. ÚS 469/2005.

všechny podmínky. Tyto vady jsou svými důsledky nejzávažnější a s ohledem na časté zmínky o vadách tohoto druhu v judikatuře, jsou v praxi zřejmě časté.

S ponecháním obviněného ve vazbě během přípravného řízení úzce souvisí tři okruhy podmínek, které musí být splněny kumulativně. Jedná se o neuplynutí příslušné maximální lhůty pro trvání vazby v přípravném řízení, o obtížnost věci či existenci jiných závažných důvodů, pro které nebylo možno trestní řízení ve stanovené lhůtě skončit a o skutečnost, že propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání. Při rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě je také nutné prokázat existenci zákonného vazebního důvodu.¹⁸⁵ Obecně přitom platí, že při rozhodování o vazebních věcech se musí příslušný orgán zaobírat pouze podmínkami pro příslušné rozhodnutí dle ustanovení § 71 TŘ a nikoli skutkovými okolnostmi případu, které s vazebními podmínkami přímo nesouvisí.¹⁸⁶

Pokud jde o samotné lhůty pro skončení vazby, tak především platí, že tyto lhůty nejsou pořádkové a není-li ve lhůtě rozhodnuto o prodloužení, musí být obviněný propuštěn¹⁸⁷. Dále platí, že rozvržení lhůt mezi přípravné řízení a řízení před soudem je pevně dáno. Vadou přípravného řízení by bylo, pokud by se v přípravném řízení „čerpala“ i část lhůty připadající na řízení před soudem.¹⁸⁸ Do vazebních lhůt se nezapočítává například doba omezení osobní svobody, jež bylo uskutečněno dle právních předpisů cizího státu¹⁸⁹, či omezení osobní svobody podle zdravotnických předpisů¹⁹⁰. Nezkrácení přípustné doby vazby o tyto lhůty tak nepředstavuje vadu řízení. Státní zástupce je povinen rozhodnout o dalším trvání vazby nejpozději do pěti pracovních dnů po uplynutí prvních tří měsíců vazby. Není však vadou přípravného řízení, pokud státní zástupce učiní rozhodnutí dle ustanovení § 71 odst. 3 již před uplynutím této lhůty.¹⁹¹

Další významnou podmínkou pro prodloužení vazby dle ustanovení § 71 odst. 4 TŘ je, *že nebylo možné pro obtížnost věci nebo z jiných závažných důvodů trestní stíhání v této lhůtě skončit*. Výklad pojmů „obtížnost věci“ a „jiné závažné důvody“ je klíčový pro posouzení, zda rozhodnutí o prodloužení vazby ve smyslu ustanovení § 71 odst. 4 TŘ, je zákonné či ne.

¹⁸⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 1994, sp.zn.: Pl. ÚS 4/1994.

¹⁸⁶ 1 Tvo 121/1997 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 261.).

¹⁸⁷ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 20. 2. 2002, sp.zn.: 8 To 59/2002 .

¹⁸⁸ K tomu analogicky viz usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 1. 2002, sp.zn.: 4 To 3/2002.

¹⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 8. 1995, sp.zn.: 1 Tvn 210/1995.

¹⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 2. 2001, sp.zn.: 3 Tvo 15/2001.

¹⁹¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 10. 2002, sp.zn.: I. ÚS 371/2002; usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 1. 2003, sp.zn.: 8 To 32/2003.

V případě, že státní zástupce rozhodne o prodloužení vazby, i když nejsou splněny podmínky uvedené v § 71 odst. 4 TŘ, jedná se o procesní vadu, která vede k nedovolenému zásahu do ústavně zaručených práv a svobod obviněného, byť dosud neuplynula lhůta pro maximální trvání vazby.

K problematice „závažnosti důvodů“ se obecně vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozsudku 1 Tvno 231/1997, ve kterém uvedl, že za tyto závažné důvody „nelze považovat takové okolnosti, které spadají do sféry organizace výkonu soudnictví a spočívají výlučně na straně státu.“¹⁹² S ohledem na tento výklad podaný Nejvyšším soudem je vadou řízení, pokud státní zástupce rozhodne o prodloužení vazby například kvůli tomu, že řízení je poznamenáno zdlouhavostí způsobenou neúměrně dlouhými obdobími nečinnosti orgánů činných v trestním řízení¹⁹³, či kvůli tomu, že řízení nebylo možné dokončit ve stanovené lhůtě kvůli pochybením na straně orgánů činných v trestním řízení spočívajícím v tom, že svědci nebyli poučeni o právu odepřít výpověď¹⁹⁴. Za závažný důvod, pro který nebylo možno řízení skončit, nelze považovat ani skutečnost, že orgány činné v trestním řízení nemohli pokračovat, protože spisy dlouhodobě zapůjčily jiným orgánům činným v jiné trestní věci.¹⁹⁵ Podobně prodloužení trvání vazby lze jen stěží odůvodnit tím, že řízení nebylo možno dokončit z toho důvodu, že věc byla vrácena státnímu zástupci k došetření. Pokud jsou průtahy způsobeny vadou přípravného řízení, jedná se o pochybení státu a to nemůže odůvodnit další omezení osobní svobody obviněného.¹⁹⁶

Poslední podmínkou pro prodloužení vazby dle ustanovení § 71 odst. 4 TŘ je, že *propuštěním obviněného na svobodu hrozí, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního stíhání*. Vadou rozhodovacího procesu může být nedostatečné zohlednění této samostatné podmínky. Například okolnost, že u obviněného je dán některý z důvodů pro vzetí do vazby, sama o sobě ještě neodůvodňuje závěr, že bude zmařeno nebo podstatně ztíženo dosažení účelu trestního řízení.¹⁹⁷

3.3.2.4. Nahrazení vazby jinými instituty

Jelikož je vazba opatřením subsidiárním, fakultativním a výjimečným, musí orgány činné v trestním řízení zkoumat, zda není možné nahradit vazbu jiným zajišťovacím institutem, i když vazební důvody trvají. Použití těchto mírnějších institutů je vždy vyloučeno

¹⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 9. 1997, sp.zn.: 1 Tvno 231/1997.

¹⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 1997, sp.zn.: 1 Tvno 233/1997.

¹⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 4. 1996, sp.zn.: 1 Tvno 56/1996.

¹⁹⁵ K tomu analogicky viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 1. 1997, sp.zn.: 1 Tvno 20/1997.

¹⁹⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 11. 1997, sp.zn.: III. ÚS 337/1997.

¹⁹⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 1996, sp.zn.: 1 Tvno 27/1996.

u koluzní vazby. V případě, že obviněný neplní povinnosti uložené v souvislosti s nahrazením vazby a trvají-li důvody vazby, v přípravném řízení soudce na návrh státního zástupce může rozhodnout o uvalení vazby.

Ačkoli TŘ uvádí, že příslušný orgán může vazbu nahradit mírnějším opatřením a ponechat tak obviněného na svobodě nebo jej propustit, nemá zde orgán činný v trestním řízení diskreční pravomoc. Ze zásad použití vazby - subsidiarita, výjimečnosti - totiž vyplývá, že jakmile jsou pro to podmínky, musí být vazba nahrazena mírnějším opatřením. Jde o následující instituty:

- a) záruka zájmového sdružení – jedná se o sdružení občanů uvedené v § 3 odst. 1 TŘ, které může nabídnout převzetí záruky:
 - za další chování obviněného,
 - za to, že se obviněný na vyzvání dostaví k orgánům činným v trestním řízení,
 - za to, že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu.
- b) záruka důvěryhodné osoby – a to za předpokladu, že tato osoba sama navrhne záruku ve stejném rozsahu, jak je uvedeno výše.
- c) písemný slib obviněného – a to v případě, že orgán rozhodující o vazbě vzhledem k osobě obviněného a povaze případu považuje tento slib za dostatečný a přijme jej. V rámci slibu se obviněný zavazuje k tomu, že:
 - povede řádný život, zejm. se nedopustí další trestné činnosti,
 - na vyzvání se dostaví k orgánům činným v trestním řízení,
 - vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu,
 - splní povinnosti a dodrží omezení, která se mu uloží.
- d) dohled probačního úředníka nad obviněným – když v případě projednávaného případu, lze účelu vazby dosáhnout i tímto dohledem. TŘ stanoví následující povinnosti obviněného po vyslovení dohledu:
 - dostavit se k probačnímu úředníkovi
 - změnit místo pobytu smí pouze se souhlasem probačního úředníka
 - podrobit se dalším stanoveným omezením, jejichž účelem je aby se nedopustil trestného činu a nemařil vyšetřování.
- e) peněžitá záruka – tuto kauci složí obviněný nebo s jeho souhlasem jiná osoba, která musí být seznámena s obviněním a skutečnostmi, ve kterých je shledáván důvod vazby. TŘ v ustanovení § 73a stanoví, u kterých trestných činů je poskytnutí peněžité záruky vyloučeno. Postup při poskytování peněžité záruky má dvě fáze a to fázi rozhodování,

jestli je přijetí peněžité záruky přípustné, a rozhodování o její výši a dále fázi, ve které se rozhoduje o ponechání obviněného na svobodě nebo o propuštění z vazby.¹⁹⁸

Při rozhodování o nahrazení vazby mírnějšími instituty mohou vady spočívat především v tom, že příslušný orgán nesprávně vyhodnotí skutkové okolnosti případu a v důsledku toho učiní věcně nesprávné rozhodnutí. Půjde především o případy vydání rozhodnutí o nahrazení vazby mírnějším institutem v situacích, kdy pro to nejsou splněny podmínky. Může se jednat například o následující případy:

- nahrazení vazby mírnějším institutem v případě, že příslušný orgán dospěl k závěru, že již netrvají důvody vazby,¹⁹⁹
- rozhodnutí o uložení mírnějších institutů zasahujících i do období, které přesahuje maximální přípustnou dobu trvání vazby,²⁰⁰
- nahrazení vazby zárukou ze strany osoby, která nesplňuje požadavky uvedené v ustanovení § 73 odst. 1 písm. a) TŘ (např. obhájce obviněného²⁰¹ či rodiče mladistvého, kteří měli s jeho výchovou závažné problémy, jež mimo jiné vyústily i ve spáchání posuzované trestné činnosti²⁰²),
- nahrazení vazby slibem obviněného, který nebyl vlastnoručně podepsán obviněným, nýbrž jeho obhájcem.²⁰³

Dále se u těchto rozhodnutí mohou vyskytnout vady vztahující se k procedurálním otázkám. Například za vadu rozhodnutí, kterým se nepřijímá mírnější institut jako náhrada vazby, lze považovat, pokud výroková část tohoto rozhodnutí neobsahuje výrok o tom, že žádost obviněného o propuštění z vazby se zamítá. Tuto vadu lze napravit tím, že orgán rozhodující o stížnosti proti rozhodnutí příslušný výrok do rozhodnutí doplní.²⁰⁴

¹⁹⁸ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 257-260.

¹⁹⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 12. 1993, sp.zn.: 7 To 251/1993; NS 26/2004-T 616 (zdroj: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 567.).

²⁰⁰ NS 26/2004-T 616 (zdroj: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 567.).

²⁰¹ Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 5. 1997, sp.zn.: 8 To 203/1997; nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 2006, sp.zn.: I. ÚS 263/2005.

²⁰² Rozhodnutí Krajského soudu z Ústí nad Labem ze dne 1. 9. 1994, sp.zn.: 5 To 44/1994.

²⁰³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 1985, sp.zn.: To II 008/1985.

²⁰⁴ SR 22/2002 (zdroj: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 567.).

3.3.3. Rozhodnutí a opatření dle ustanovení § 78 až 81

Výše uvedená ustanovení upravují zajištění věcí, příp. jiných objektů práv, které jsou důležité pro trestní řízení jako důkazní prostředek anebo pro potřeby výkonu některých rozhodnutí. Zpravidla se jedná o věci (resp. jiné předměty), které jsou určeny ke spáchání trestného činu nebo k jeho spáchání byly použity, nebo jsou výnosem trestné činnosti. Dle těchto ustanovení lze provádět následující úkony:

a) Předložení a vydání věci důležité pro trestní řízení a odnětí věci důležité pro trestní řízení

Jde o tzv. ediční povinnost, tzn. kdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení, je povinen ji na vyzvání předložit soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. V případě že je nutné pro účely trestního řízení věc zajistit, je povinen tuto věc na vyzvání orgánům činným v trestním řízení vydat.

Pokud dojde na situaci, že osoba této výzvě nevyhoví, lze jí věc odejmout, případně uložit i pořádkovou pokutu, nebo ji přenechat ke kázeňskému potrestání nebo kárnému postihu. V přípravném řízení příkaz k odnětí vydává státní zástupce nebo policejní orgán, ten však jen s předchozím souhlasem státního zástupce, ledaže předchozího souhlasu nelze dosáhnout a věc nesnese odkladu. Dochází-li k odnětí při domovní či osobní prohlídce, není zvláštního příkazu k odnětí třeba.

TŘ stanoví i další podmínky pro realizaci těchto úkonů, a to, že se nevztahují na listiny, jejichž obsah podléhá zákazu výslechu, že k odnětí věci se přibere nezúčastněná osoba, od čeho je možné upustit zcela výjimečně a stanoví i podmínky pro sepsání protokolu o vydání či odnětí věci.

Vadou by bylo, kdyby povinnost k vydání věci důležité pro trestní řízení byla uložena osobě, která tuto věc nemá u sebe a musela by ji nejprve sama opatřit. Proto v takovém případě neuposlechnutí výzvy orgánem činným v trestním řízení nelze postihnout ani uložením pořádkové pokuty.²⁰⁵

Povinnost k vydání věci mají všechny osoby, které u sebe mají věc důležitou pro trestní řízení. Avšak pokud je takovou osobou obviněný, nelze ho k vydání věci nutit ukládáním pořádkových pokut. Takový postup by byl v rozporu se zákazem k donucováním poskytnutí důkazů proti sobě samotnému.²⁰⁶ Dle mého názoru by takto získaný důkaz nebyl použitelný.

²⁰⁵ TR NS 3/2004-T 670; usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2004, sp.zn.: 4 Tz 180/2003.

²⁰⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 11. 2005, sp.zn.: I. ÚS 402/2005.

Na druhé straně ediční povinnost lze aplikovat i vůči státnímu orgánu a jeho zaměstnanci, pokud ten nevyhoví dožádání orgánu činného v trestním řízení, v případě že je tak podle zákona povinen učinit, podléhá následkům dle ustanovení § 66 TŘ.²⁰⁷

b) Zajištění peněžních prostředků na účtu u banky, příp. u dalších subjektů uvedených v ustanovení § 79b TŘ, zajištění zaknihovaných cenných papírů, zajištění nemovitosti, zajištění jiné majetkové hodnoty, zajištění náhradní hodnoty

Tyto zajišťovací úkony lze provést ve vztahu k předmětům, které jsou určeny ke spáchání trestného činu nebo k jeho spáchání byly použity, nebo jsou výnosem trestné činnosti. O zajištění rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán. Policejní orgán však k takovému rozhodnutí potřebuje předchozí souhlas státního zástupce, bez takového předchozího souhlasu smí o zajištění rozhodnout pouze v naléhavých případech, které nesnesou odkladu. Takové rozhodnutí je pak následně předloženo státnímu zástupci, který s ním vysloví souhlas anebo jej zruší.

Zákon vymezuje předmět zajištění prostřednictvím charakteristiky daného předmětu (tj. je určen ke spáchání trestného činu atd.). Předmět, který má být zajištěn, tak nemusí náležet osobě, proti níž se trestní řízení vede. Z těchto důvodů za vadu řízení nelze považovat postup, při kterém jsou zajištěny peněžní prostředky, nemovitosti, zaknihované cenné papíry či jiné majetkové hodnoty, které patří osobě, která není osobou podezřelou.²⁰⁸

K zajištění lze zpravidla přistoupit tehdy, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že jsou splněny zákonné požadavky. Pro provedení zajištění tak nestačí všeobecné podezření. Příslušný orgán činný v trestním řízení musí mít na základě zjištěných skutečností podložen závěr, že předmět, jenž má být zajištěn, je určen ke spáchání trestného činu, byl použit ke spáchání trestného činu anebo je výnosem trestné činnosti. Orgán činný v trestním řízení však nemusí mít naprostou jistotu o správnosti svého závěru a nemusí ani prověřovat důvěryhodnost pramenů, o něž svůj závěr opírá. Takový postup by neodpovídal potřebám přípravného řízení, v jehož rámci je nutné operativně reagovat na nově zjištěné skutečnosti. V daném případě tak postačuje pouze vyšší míra pravděpodobnosti a není vyloučeno, že závěr o splnění podmínek pro provedení zajišťovacího úkonu nebude v budoucnu revidován.²⁰⁹

Předmětný zajišťovací úkon však vždy musí být proporcionální ve vztahu k cíli a k

²⁰⁷ SL 811/2002 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 307.).

²⁰⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 343.

²⁰⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 617-618, 639.

potřebám trestního řízení, tzn. zajišťovací úkony by měly být prováděny pouze v míře nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení (ustanovení § 2 odst. 4 TŘ). Například zajištění peněžních prostředků na účtu banky nevede automaticky k zablokování všech peněžních prostředků nacházející se na daném účtu či k zakázání veškerých dispozic s těmito prostředky. Zákon naopak předpokládá, že orgán činný v trestním řízení vymezi částku, na kterou se zajištění vztahuje, a okruh dispozičních úkonů, které nemohou být ve vztahu k zajištěným prostředkům činěny.²¹⁰ Podobný přístup lze nalézt i u dalších zajišťovacích úkonů. Za vadu řízení a za nedovolený zásah do práv dotčené osoby by tak bylo možné považovat situaci, ve které by zajišťovací úkon byl proveden v rozsahu, jenž nebyl nezbytný pro zajištění účelu trestního řízení.

c) Vrácení věci a další nakládání s věcí a jinou majetkovou hodnotou

3.3.4. Ostatní úkony podle hlavy čtvrté TŘ

Tyto úkony smějí být ve fázi prověřování prováděny, jen pokud mají povahu neodkladných a neopakovatelných úkonů. Demonstrativní charakter výčtu v ustanovení § 158 odst. 3 neznamena, že by zajišťovací úkony bylo možné v této fázi trestního řízení provádět jako tzv. „běžné“ úkony.²¹¹ Naproti tomu ve fázi vyšetřování, lze tyto úkony provádět, i když nemají charakter neodkladných a neopakovatelných úkonů.²¹² Jedná se o následující úkony:

a) Domovní prohlídka

Dle ustanovení § 82 odst. 1 TŘ lze domovní prohlídku vykonat, *je-li důvodné podezření, že v bytě nebo v jiné prostoře sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejících (obydli) je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení*. Domovní prohlídkou dochází k zásahu do nedotknutelnosti obydlí a z tohoto důvodu je pro provedení takové prohlídky stanovena celá řada omezujících podmínek.

Předně v průběhu přípravného řízení může domovní prohlídku nařídit na návrh státního zástupce soudce. Příkaz k domovní prohlídce musí být písemný, odůvodněný a musí být při prohlídce doručen osobě, u níž se domovní prohlídka koná (není-li doručení při prohlídce možné, doručí se nejpozději do 24 hodin od odpadnutí překážky, která brání doručení). V průběhu postupu před zahájením trestního stíhání může být domovní prohlídka

²¹⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 343.

²¹¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 10. 2005, sp.zn.: II. ÚS 298/2005.

²¹² POLCAR, M., NESVADBA, V. *Neodkladné a neopakovatelné úkony*. In *Trestní právo* č. 1/2003, s. 13.

nařízena jen v případě, že se jedná o neodkladný a neopakovatelný úkon.

Vzhledem ke skutečnosti, že domovní prohlídka představuje zásah do ústavně zaručených práv, přísluší rozhodování o tomto zásahu i v přípravném řízení soudu. Ústavní soud v tomto ohledu opakovaně poukázal na skutečnost, že podmínky přípustnosti domovní prohlídky je nutno vykládat restriktivním způsobem, a to právě z toho důvodu, že domovní prohlídka představuje zásah do ústavně zaručených práv.²¹³ Ústavní soud v této souvislosti dále uvedl, že „*Před vydáním příkazu k domovní prohlídce je nutno bedlivě zkoumat, zda jsou pro její nařízení splněny všechny zákonné podmínky. Obecný soud musí své rozhodovací důvody v odůvodnění příkazu dostatečně a zřetelně vyložit. Ústavnímu požadavku na odůvodnění písemného příkazu, jímž se domovní prohlídka nařizuje, nelze však rozumět tak, že postačí pouhý odkaz na příslušná zákonná ustanovení (příp. jejich citace), aniž by bylo současně dostatečně zřejmé, z jakých skutkových (a případně i jiných) okolností tento příkaz jako rozhodnutí orgánu veřejné moci vychází, případně čím a v čem pokládá zákonem stanovené podmínky za naplněny*“.²¹⁴ Pokud se příkaz k domovní prohlídce nezakládá na skutečnostech, které dostatečně prokazují splnění podmínek pro nařízení prohlídky, či pokud není její nařízení v příkazu dostatečně odůvodněno, jedná se o vadu řízení přičitatelnou soudu, která ve svém důsledku může vést ke zrušení takového ústavně nekonformního příkazu.

Kromě vad týkajících se nesprávnosti samotného rozhodnutí o nařízení domovní prohlídky se lze v judikatuře setkat i s vadami, které se vztahují k obsahu příkazu k domovní prohlídce. Například, má-li příkaz k domovní prohlídce obsahovat omezující podmínky pro vlastní výkon domovní prohlídky, je nezbytné, aby tyto podmínky (příkazy) byly obsaženy ve výrokové části příkazu a nikoli v jeho odůvodnění.²¹⁵ Podobně se lze setkat s požadavky na odůvodnění příkazu. Zejména se jedná o požadavek na odůvodněnost samotné domovní prohlídky (viz výše). Je-li příkaz k domovní prohlídce vydáván ve stadiu prověřování, musí v něm být dále náležitě odůvodněno, proč má domovní prohlídka charakter neodkladného a neopakovatelného úkonu. Jestliže tato skutečnost není poznatelná z odůvodnění příkazu, trpí tento příkaz závažnou procesní vadou vedoucí ke zrušení takového příkazu.²¹⁶ Naproti tomu, pokud příkaz k domovní prohlídce obsahuje určité formální nesprávnosti (např. v označení osoby, u níž má být prohlídka provedena), jedná se sice o vadu řízení, avšak taková

²¹³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 5. 1997, sp.zn.: III. ÚS 287/1996; nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2006, sp.zn.: II. ÚS 362/2006; nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 4. 2009, sp.zn.: I. ÚS 536/2006.

²¹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2006, sp.zn.: II. ÚS 362/2006; nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 4. 2009, sp.zn.: I. ÚS 536/2006.

²¹⁵ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 22. 5. 2001, sp.zn.: I. ÚS 768/2000.

²¹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 1997, sp.zn.: III. ÚS 287/1996; nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 4. 2009, sp.zn.: I. ÚS 536/2006.

nesprávnost sama o sobě nepůsobí neústavnost daného příkazu, pokud je zřejmé, vůči komu byl příkaz k prohlídce vydán.²¹⁷

Příkaz k domovní prohlídce je v přípravném řízení vydáván na návrh státního zástupce. Má-li příkaz naplňovat veškeré, výše uvedené, požadavky, musí již návrh státního zástupce uvádět všechny skutečnosti potřebné pro učinění správného rozhodnutí ohledně nařízení prohlídky.²¹⁸ Neuvádí-li návrh státního zástupce všechny rozhodné skutečnosti a není-li dostatečně odůvodněna potřeba domovní prohlídky, popř. její neodkladnost a neopakovatelnost, jedná se o vadu řízení přičitatelnou státnímu zástupci. Tato vada může být snadno napravena soudem, a to tak, že na základě vadného návrhu soud domovní prohlídku nenařídí. Pokud však dojde k nařízení domovní prohlídky navzdory vadnosti návrhu státního zástupce, „přenáší“ se vada do příkazu k domovní prohlídce a je tak nadále přičitatelná soudu.²¹⁹

Domovní prohlídku provádí policejní orgán, aniž by o jejím provedení sám rozhodoval. Pravidla pro vlastní výkon domovní prohlídky jsou stanoveny v ustanoveních § 84 až 85b TŘ. Přistoupit k vlastnímu výkonu domovní prohlídky lze jen po předchozím výsledku toho, u koho se má domovní prohlídka vykonat, a to jen tehdy, pokud se výsledkem nedosáhlo ani dobrovolného vydání hledané věci. Tento výslech je standardním procesním úkonem, a proto je nutné jej v přiměřené formě a obsahu protokolárně zachytit. Není přípustné, aby tento výslech byl nahrazen jakoukoli konverzací s dotčenou osobou, která je vedena mimo protokol a tudíž mimo vlastní procesní úkon.²²⁰ Výslech osoby, u níž má být vykonána domovní prohlídka, lze zahrnout do protokolu o domovní prohlídce. Výslech však musí být proveden před vykonáním této prohlídky a nikoli poté.²²¹

Dle věty druhé ustanovení § 84 TŘ lze od předchozího výsledku upustit pouze tehdy, pokud věc nesnese odkladu a výslech nelze provést okamžitě. Toto ustanovení představuje omezení ústavně zaručeného práva, a proto by nemělo být vykládáno extenzivně. Oba předpoklady pro upuštění od předchozího výsledku jsou dány kumulativně a musí být podloženy skutkovými okolnostmi, a nikoli operativně-taktickými úvahami orgánu veřejné moci, které se již svou povahou dotýkají hranic libovůle ve stanoveném postupu. Upustit od předchozího výsledku je možné pouze tehdy, pokud předchozímu výsledku brání takové překážky, které by ohrozily průběh vyšetřování a tedy i samotný účel trestního stíhání. Tyto

²¹⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 1. 1999, sp.zn.: III. ÚS 486/1998.

²¹⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 4. 2009, sp.zn.: I. ÚS 536/2006.

²¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 1997, sp.zn.: III. ÚS 287/1996.

²²⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 1. 1999, sp.zn.: III. ÚS 486/1998.

²²¹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 4. 2003, sp.zn.: 3 To 850/2002.

skutečnosti musí být podloženy skutkovými zjištěními a musí být v protokolu o domovní prohlídce řádně odůvodněny.²²² Pochybení týkající se způsobu provedení domovní prohlídky mohou mít zásadní vliv na průběh trestního řízení. Pokud není domovní prohlídka provedena v souladu se zákonem, může tato vada vést k tomu, že důkazy získané během prohlídky nejsou použitelné v trestním řízení. Pokud se na těchto důkazech zakládají meritorní rozhodnutí soudu, může nezákonnost domovní prohlídky vést ke zrušení těchto meritorních rozhodnutí.²²³

Další podmínkou pro výkon domovní prohlídky je, že o prohlídce by měl být sepsán protokol. Kromě obecných náležitostí musí být v protokolu uvedeno, zda byla dodržena ustanovení o předchozím výsledku, popřípadě označit důvody, proč dodržena nebyla. Došlo-li při domovní prohlídce k odnětí věci, musí protokol obsahovat přesný popis věci. Nesplnění zákonných náležitostí protokolu představuje vadu řízení. Pokud se však jedná pouze o formální nedostatky a z jiných důkazů je přitom zřejmé, že prohlídka byla učiněna v souladu se zákonem, neznamená to samo o sobě nezákonnost domovní prohlídky a nepoužitelnost důkazů při ní opatřených.²²⁴

b) Osobní prohlídka

Obecně platí, že osobní prohlídku lze vykonat, je-li důvodné podezření, že někdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení. U osoby zadržené, zatčené či vzaté do vazby ji lze vykonat též tehdy, je-li tu podezření, že má u sebe zbraň nebo jinou nebezpečnou věc. V přípravném řízení nařizuje osobní prohlídku státní zástupce nebo policejní orgán se souhlasem státního zástupce. Bez souhlasu státního zástupce může policejní orgán vykonat osobní prohlídku pouze tehdy, jsou-li splněny podmínky uvedené v ustanovení § 83b odst. 4 TŘ.

Podobně jako je tomu u ostatních zajišťovacích úkonů, stanoví TŘ řadu omezujících podmínek nejen pro nařízení osobní prohlídky, ale též pro její výkon. Předně osobní prohlídku musí vykonat vždy osoba stejného pohlaví. Dále se na osobní prohlídku uplatní ustanovení o předchozím výsledku, o přibrání nezúčastněné osoby, protokolaci prohlídky apod.

Dodržení všech výše uvedených podmínek má zásadní význam pro použitelnost důkazů získaných při osobní prohlídce. Pokud při osobní prohlídce dojde k porušení zákona, např. osobní prohlídka je provedena, i když neexistuje důvodné podezření, že osoba má u sebe

²²² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 2. 2002, sp.zn. III. ÚS 464/2000.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 3. 2000, sp.zn.: 5 Tz 32/2000.

věc důležitou pro trestní řízení, anebo pokud není řádně odůvodněna neodkladnost a neopakovatelnost prohlídky, nelze předměty získané při osobní prohlídce použít jako důkazní prostředky v navazujícím trestním řízení. K podobným důsledkům vede postup policejního orgánu, při kterém je nejprve provedena osobní prohlídka a až následně je požadováno vysvětlení. Takový postup totiž svědčí o tom, že podezřelému nebyla dána příležitost vydat předmětnou věc dobrovolně a že nebylo proveden předchozí výslech. Při provádění osobní prohlídky a její protokolaci dále musí být věnována náležitá pozornost tomu, na základě jaké právní úpravy je osobní prohlídka prováděna. Předměty získané v rámci osobních prohlídek, které jsou ve výjimečných případech prováděny na základě zákona o policii, nelze v zásadě použít jako důkazní prostředky v trestním řízení.²²⁵

c) Prohlídka jiných prostor a pozemků

V přípravném řízení je, resp. byl, oprávněn nařídit prohlídku prostor nesloužících k bydlení (jiných prostor) nebo pozemku státní zástupce nebo policejní orgán. Policejní orgán mohl tuto prohlídku nařídit pouze s předchozím souhlasem státního zástupce. Bez tohoto příkazu či souhlasu bylo možné prohlídku provést pouze za předpokladu, že byly splněny podmínky uvedené v ustanovení § 83a odst. 3 TŘ. Důvody, pro které lze tuto prohlídku nařídit jsou totožné, jako důvody pro nařízení domovní prohlídky.

Prohlídku jiných prostor nebo pozemku provádí orgán, který ji nařídil, nebo na jeho příkaz policejní orgán. Pro výkon této prohlídky platí obdobná pravidla jako pro výkon domovní prohlídky. Při výkonu prohlídky musí být písemný a odůvodněný příkaz k prohlídce doručen uživateli dotčených prostor nebo pozemku, a nebyl-li zastížen při prohlídce, bezprostředně po odpadnutí překážky, která doručení brání. Stejně tak se i u prohlídky jiných prostor a pozemku uplatňují ustanovení týkající se předchozího výslechu, účasti dotčené osoby, možnosti překonání odporu apod.

Prohlídka jiných prostor a pozemku (stejně jako ostatní úkony dle hlavy čtvrté TŘ) může být ve fázi prověřování nařízena jen tehdy, má-li charakter neodkladného a neopakovatelného úkonu. Chce-li policejní orgán či státní zástupce nařídit prohlídku jiných prostor a pozemku, musel nejprve ověřit, že jsou splněny podmínky pro provedení tohoto úkonu jako neodkladného a neopakovatelného. Dále musí být náležitě zdůvodněno, proč nebylo možné provedení úkonu odložit na pozdější stadium trestního řízení. Nerespektování těchto požadavků vede k vadě řízení a dále k tomu, že veškeré materiály získané při takto

²²⁵ Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 5. 2001, sp.zn.: 1 To 36/2001.

provedené prohlídce, musí být vráceny osobě, u níž byla prohlídka provedena.²²⁶ Tyto požadavky na provedení prohlídky jiných prostor a pozemku, a stejně tak důsledky vyvolané nedodržením těchto požadavků, lze dle mého názoru analogicky vztáhnout na veškeré zajišťovací úkony podle hlavy čtvrté TŘ.²²⁷

Prohlídka jiných prostor a pozemku, podobně jako domovní prohlídka, představuje prolomení ústavně zaručených základních práv a svobod. Pokud to povaha věci připouští, vztahují se ústavně zaručená základní práva též na osoby právnické. Proto podmínky pro přípustnost této prohlídky musí být interpretovány spíše restriktivním způsobem, a to jak ve vztahu k fyzickým tak i právnickým osobám. Při nařizování prohlídky je proto nutné, aby příkaz byl náležitě odůvodněn a aby prohlídka byla provedena pouze v prostorách toho subjektu, který je v příkazu náležitě označen. Nerespektování podmínek stanovených pro nařízení a výkon prohlídky představuje vadu řízení a takto provedená prohlídka je považována za protiústavní. Byly-li v rámci takové prohlídky zajištěny nějaké materiály, musí být obnoven stav existující před porušením práv osoby, u níž byla prohlídka provedena, a tyto materiály musí být vráceny.²²⁸

Při prohlídce jiných prostor a pozemku lze odňat věc důležitou pro trestní řízení. V zásadě platí, že by měly být odňaty pouze takové předměty, které mohou sloužit jako důkazní prostředky o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Takovými předměty mohou být datové nosiče či jiná záznamová média. Pokud na místě není možné ověřit, které nosiče informací obsahují pouze informace o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, a které nosiče naopak obsahují informace o skutečnostech, které s trestním řízením nesouvisí, mohou být odňaty veškeré nosiče informací, u nichž lze předpokládat, že by mohly být důležité pro trestní řízení. Takový postup nelze považovat za vadu řízení. Vadou řízení by naopak bylo, pokud by při prohlídce nebyly zajištěny veškeré výpočetní technika a záznamová média, u kterých lze důvodně předpokládat, že obsahují informace důležité pro trestní řízení.²²⁹

Při vypracování této práce došlo nálezem Ústavního soudu ČR č. 219/2010 Sb. ke zrušení ustanovení § 83a odst. 1 části věty první a věty druhé TŘ. Nové znění tohoto ustanovení stanoví, že nařídit prohlídku jiných prostor nebo pozemků je oprávněn předseda senátu. Příkaz k této prohlídce musí být vydán písemně a musí být odůvodněn. Doručí se uživateli dotčených prostor nebo pozemků, a nebyl-li zastižen při prohlídce, bezprostředně po

²²⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 10. 2005, sp.zn.: II. ÚS 298/2005.

²²⁷ K tomu viz např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 8. 2008, sp.zn.: IV. ÚS 1780/2007.

²²⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 10. 2001, sp.zn.: I. ÚS 201/2001.

²²⁹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28. 3. 2002, sp.zn.: IV. ÚS 2/2002; NSZ - SL 712/2001 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 332.).

odpadnutí překážky, která doručení brání.²³⁰

d) Vstup do obydlí, jiných prostor a pozemků

Policejní orgán může vstoupit do obydlí, jiných prostor nebo na pozemek pouze tehdy, jsou-li splněny podmínky uvedené v ustanoveních § 83c odst. 1 a 2 TR (např. věc nesnese odkladu a vstup je nezbytný pro ochranu života nebo zdraví osob, na daném místě se nachází osoba, na níž byl vydán příkaz k zatčení). O vstupu rozhoduje operativně sám policejní orgán. Po vstupu nesmějí být prováděny žádné jiné úkony, než jaké slouží danému účelu (tj. odstranit nebezpečí či předvést osobu). Při vstupu do obydlí, jiných prostor či na pozemky proto nelze provádět prohlídku těchto míst. Pokud by byla v takovém případě provedena prohlídka, pak důkazy takto získané, by nebylo možno použít v trestním řízení.²³¹

e) Provádění důkazů v jiných prostorách a na pozemku

Pokud důkaz nelze provést jinde, a ten, u koho se má provést k němu nedal souhlas, lze jej provést v obydlí, jiných prostorách či na pozemku i přes odpor jeho uživatele. Tímto způsobem lze provést rekonstrukci, rekognici, prověrku na místě nebo vyšetřovací pokus. Pro provedení takového důkazu je zapotřebí příkaz, který je obdobný příkazu k příslušné prohlídce. I v tomto případě platí pravidla o předchozím výsledku, o výkonu prohlídek a vstupů do obydlí, jiných prostor a na pozemky, o překonání odporu apod. Z těchto důvodů se domnívám, že vady zmíněné v předcházejících oddílech diplomové práce lze analogicky vztáhnout též na postup dle ustanovení § 85c TR.

f) Zadržení a otevření zásilky, jejich záměna a sledování

Je-li k objasnění skutečností závažných pro trestní řízení v konkrétní věci nutno zjistit obsah nedoručených poštovních zásilek, jiných zásilek nebo telegramů, nařídí v přípravném řízení státní zástupce, aby je pošta nebo dopravce vydaly jemu, popř. policejnímu orgánu. Zadržení zásilky má dvě formy, a to vydání a pozdržení zásilky. Pozdržení zásilky se provádí na podkladě příkazu policejního orgánu, který musí do 24 hodin o tomto úkonu vyrozumět státního zástupce. Vydanou zásilku v přípravném řízení smí otevřít státní zástupce či policejní orgán, oba však pouze se souhlasem soudce.

Záměna se může týkat pouze zásilek obsahujících věci vypočtené v ustanovení § 87a

²³⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 6. 2010, sp.zn.: Pl ÚS 3/2009.

²³¹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 275.

odst. 1 TŘ (omamné a psychotropní látky, jedy a prekursory, radioaktivní materiál, padělané peníze či cenné papíry, zbraně, střelivo, vojenský materiál, věci určené ke spáchání trestného činu nebo věci z trestného činu pocházející atd.). Záměnu zásilky nařizuje v přípravném řízení státní zástupce se souhlasem soudce a takto upravená zásilka je dále předána k přepravě. Záměnu provádí policejní orgán.

V některých případech však nelze provést záměnu zásilky, a proto je žádoucí, nechat takovou zásilku alespoň sledovat. Sledování zásilky nařizuje státní zástupce a provádí policejní orgán. Bez příkazu státního zástupce může policejní orgán zahájit sledování zásilky jen tehdy, jestliže věc nesnese odkladu a příkazu nelze předem dosáhnout. O tomto úkonu státního zástupce bez odkladu vyrozumí a postupuje dále podle jeho pokynů.

Vadou těchto úkonů na straně policejního orgánu by mohlo být, pokud by byly provedeny bez příkazu či souhlasu příslušného orgánu činného v trestním řízení. Domnívám se, že by tato vada vedla pouze k relativní neúčinnosti důkazů získaných v rámci těchto úkonů. Tuto vadu by bylo možné zhojit dodatečným souhlasem příslušného orgánu.

V případě záměny a sledování zásilky by další vadou mohlo být, pokud by došlo k těmto úkonům, i když by zásilka neobsahovala věci vypočtené v ustanovení § 87a odst. 1 TŘ. Domnívám se, že v tomto případě by se jednalo o absolutně neúčinný důkaz. Tato vada by byla přičitatelná tomu orgánu, který daný úkon nařídil, dal k němu pokyn, příp. k němu dal souhlas (tj. státní zástupce a soudce).

Postup upravený v ustanoveních § 86 až § 87a TŘ se vztahuje pouze na nakládání se zásilkami, nikoliv na nakládání se všemi údaji o manipulaci s poštovními zásilkami. Z toho vyplývá, že vadou by nebylo, pokud by orgány činné v trestním řízení používaly tyto vedlejší údaje pro účely trestního řízení, i když nebyly splněny podmínky pro provedení úkonů v ustanoveních výše uvedených.²³²

g) Odposlech a záznam telekomunikačního provozu a zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu

Ve vztahu k informacím souvisejících s telekomunikačním provozem, rozlišuje TŘ dva druhy zajišťovacích úkonů. Jedná se o odposlech a záznam telekomunikačního provozu a o zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu na straně druhé. Hlavní rozdíl mezi oběma instituty spočívají v jejich předmětu a dále v jejich načasování ve vztahu ke zjišťovaným skutečnostem. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu směřuje ke

²³² Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29. 4. 2004, sp.zn. IV. ÚS 554/2003.

zjištění obsahu telekomunikačního provozu (např. obsah hovorů či obsah SMS), který probíhá v současnosti anebo který bude probíhat v budoucnosti. Naproti tomu zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu se zaměřuje na tzv. provozní údaje telekomunikačního provozu, který byl uskutečněn v minulosti.²³³

Odposlech a záznam lze uskutečnit pouze při splnění zákonných podmínek uvedených v ustanovení § 88 TŘ. Jedná se zejména o následující podmínky:

- a) trestní řízení je vedeno pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva,
- b) lze důvodně předpokládat, že odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení,
- c) sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo.

Nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu je oprávněn v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vydán písemně a musí být odůvodněn, včetně případného konkrétního odkazu na vyhlášenou mezinárodní smlouvu. Příkaz musí splňovat zákonné náležitosti a musí být bezodkladně doručen policejnímu orgánu a jeho opis pak zaslán státnímu zástupci. Bez tohoto příkazu lze odposlech a záznam telekomunikačního provozu provést pouze výjimečně, jsou-li splněny podmínky uvedené v ustanovení § 88 odst. 5 TŘ.

TŘ dále stanoví pravidla pro samotné provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Předně tento zajišťovací úkon smí pro potřeby všech orgánů činných v trestním řízení provádět pouze Policie ČR (nikoli policejní orgán). Z hlavních požadavků na výkon tohoto úkonu lze zmínit například povinnost průběžně vyhodnocovat trvání důvodů pro provádění úkonu, povinnost zničit a nepoužít záznam komunikace mezi obviněným a obhájcem, povinnost protokolace a úschovy ostatních záznamů.

Nerespektování některého z výše uvedených požadavků představuje vadu řízení na straně příslušného orgánu činného v trestním řízení. Některé z těchto vad mohou vést k nepoužitelnosti důkazů získaných při odposlechu a mohou tak mít zcela zásadní vliv na výsledek trestního řízení.²³⁴

Pokud jde o podmínky pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního

²³³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 362.; SOUČEK, J., ŠKRÁBALOVÁ, A. *Odposlech a záznam telekomunikačního provozu z pohledu de lege lata i de lege ferenda*. In *Trestní právo* č. 4/2002, s. 2.

²³⁴ PIPEK, J. *Zákaz důkazu v českém trestním řízení*. In *Kriminalistika* č. 4/1998, s. 315.

provozu, Ústavní soud opakovaně zdůraznil, že nařízení tohoto zajišťovacího úkonu musí být učiněno vůči konkrétní osobě, proti níž se trestní řízení vede, a musí být v odůvodnění vyloženo, o jaké indicie se takový závěr opírá. K nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu tak (především ve stadiu prověřování) nepostačuje pouhé trestní oznámení, není-li doloženo alespoň indiciemi, z nichž lze dovozovat důvodné podezření, že daná osoba spáchala trestný čin. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu tak nelze používat jako nástroj pro opatřování podkladů pro zjištění, zda existuje důvodné podezření ze spáchání trestného činu. Nesplnění této podmínky pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu má zásadní vliv na zákonnost celého úkonu a vede tak k nepoužitelnosti získaných důkazů.²³⁵ Dojde-li k nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu v případě, kdy z indicií nevyplývá důvodnost podezření, jedná se především o vadu přičitatelnou soudci, který úkon nařídil. Zároveň se však jedná o nedostatek na straně státního zástupce, který podal návrh na nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, neboť již v tomto návrhu musí být uvedeny všechny rozhodné skutečnosti a musí k němu být přiloženy odpovídající důkazy.²³⁶

Podmínkou pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu naopak není, že odposlouchávaná stanice musí náležet podezřelému či obviněnému. Jsou-li splněny všechny podmínky pro nařízení úkonu, pak sama tato otázka není pro zákonnost odposlechu relevantní a nemá vliv na použitelnost získaných důkazů.²³⁷ Nicméně pro nařízení odposlechu je nezbytné, aby na základě zjištěných skutečností byl odůvodněn závěr, že lze důvodně předpokládat, že odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení. Proto by se orgány činné v trestním řízení měly při nařizování odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu zabývat otázkou, kdo je uživatelem odposlouchávaných stanic a z čeho vyplývá, že odposlechem budou zjištěny skutečnosti důležité pro trestní řízení.²³⁸

Vady se dále mohou týkat formy rozhodnutí, jímž byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu nařízen. Tento zajišťovací úkon musí být nařízen příkazem, který má povahu rozhodnutí svého druhu, a nejedná se tak o usnesení ani o opatření. Pouhá nesprávnost označení daného aktu však nemá vliv na zákonnost celého úkonu, a tím na použitelnost získaných důkazů, pokud je jinak zřejmé, že odposlech a záznam

²³⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp.zn.: II. ÚS 615/2006; nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2007, sp.zn.: II. ÚS 789/2006.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 10. 2003, sp.zn.: 2 To 144/2003.

²³⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp.zn.: II. ÚS 615/2006.

telekomunikačního provozu byla nařízen v souladu se zákonem.²³⁹

Za určitých podmínek je přípustné, aby byly použity jako důkaz v trestním řízení zvukové záznamy, které nebyly pořízeny podle ustanovení § 88 TŘ. Například se jedná o situaci, kdy záznam byl pořízen soukromou osobou bez souhlasu osob, jejichž hlas byl zaznamenán. Ustanovení § 88 se na tyto případy nevztahuje. Použití takového důkazu tak v zásadě nepředstavuje vadu řízení.²⁴⁰ Podobně je za splnění ostatních podmínek pro použitelnost odposlechů jako důkazu v trestním řízení použitelný důkaz odposlechem telekomunikačního zařízení z jiné trestní věci, i když tato trestní věc nebyla řešena v trestním řízení před českými soudy, nýbrž před orgány cizího státu. Použitelnost záznamu však musí být posouzena z hlediska, zda zásah do soukromí byl dostatečně podložen takovým zájmem, který činí průlom do soukromí věcně odůvodnitelný, a zda i v cizině k němu došlo za podmínek srovnatelných s českými vnitrostátními podmínkami.²⁴¹ Naproti tomu v trestním řízení nelze použít záznamy telekomunikačního provozu získané na základě jiných (např. zpravodajských) právních předpisů.²⁴²

Jedním z nejdůležitějších požadavků týkajících se provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu představuje povinnost řádné protokolace. S přiložením protokolu obsahujícího všechny náležitosti totiž zákon spojuje možnost použít získaný záznam jako důkaz. Nesplnění náležitostí protokolu vede k nemožnosti provést důkaz záznamem telekomunikačního provozu. Tuto vadu řízení lze však odstranit, a to i v řízení před soudem, stejným způsobem, tak jako v případě odstranění formálních nedostatků protokolu sepsaného o jakémkoliv jiném úkonu, např. výsledkem osob, které daný úkon provedly.²⁴³ Podobně pokud dojde ke ztrátě originální nahrávky rozhovoru vedeného v cizím jazyce a je k dispozici pouze český překlad rozhovoru, jedná se sice o nedostatek protokolace úkonu, avšak tato okolnost sama o sobě není důvodem pro závěr, že jde o neodstranitelnou mezeru v dokazování. V této situaci je třeba okolnosti opatření uvedeného důkazu objasnit výsledkem svědků, kteří záznam pořizovali.²⁴⁴ Tím lze vadu protokolace napravit.

Dalším nedostatkem, který se týká zaznamenávání výsledků odposlechů a záznamů telekomunikačních provozů, může být evidování údajů o tom, že probíhala komunikace mezi obviněným a obhájcem. Záznamy o této komunikaci musí být bezodkladně zničeny a nesmí

²³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 1995, sp.zn.: Tzn 24/1995.

²⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 5. 2007, sp.zn.: 5 Tdo 459/2007.

²⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2007, sp.zn.: 11 Tz 129/2006.

²⁴² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 2. 2008, sp.zn.: I. ÚS 3038/2007.

²⁴³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 1. 2001, sp.zn.: 4 To 3/2001.

²⁴⁴ 11 To 36/1997 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 343.).

být uváděno ani pouhé sdělení, že k dané komunikaci došlo.²⁴⁵

Dalším zajišťovacím institutem týkajícím se telekomunikačního provozu je *zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu*. Tento úkon nařizuje v přípravném řízení soudce, je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba zjistit údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat. Tohoto příkazu není třeba, dá-li ke zjištění údajů souhlas uživatel daného telekomunikačního zařízení.

Některé z vad, které byly výše uvedeny u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, se obdobně vztahují také k zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu. Například podobně jako u odposlechu, nelze ani tímto zajišťovacím úkonem zjišťovat, zda existuje důvodné podezření ze spáchání trestného činu. Naopak doložená důvodnost podezření je předpokladem pro vydání příkazu dle ustanovení § 88a TR.²⁴⁶

Vadou tohoto úkonu naopak není, pokud souhlas ke zjištění údajů poskytne pouze jeden z dotčených účastníků. Pokud alespoň jeden z uživatelů telekomunikačních zařízení dá souhlas k tomu, aby přehled uskutečněných hovorů byl použit jako důkaz v trestním řízení, není nutný souhlas dalšího účastníka, či účastníků telefonického hovoru.²⁴⁷

3.4. Operativně pátrací prostředky

Operativně pátrací prostředky jsou zahrnuty pod širší pojem operativně pátrací činnost, kterou se rozumí *zvláštní ucelený systém činností specializovaných orgánů, zpravidla utajovaným, a průzkumného charakteru, reagujícím na informační signály, často neurčité povahy, naznačující možnou souvislost s trestnou činností*.²⁴⁸

V odborných pracích různých autorů se lze setkat s rozdílnými názory na charakter operativně pátracích prostředků. Dle prof. Jelínka představují tyto úkony samostatnou součást důkazních prostředků.²⁴⁹ Naproti tomu podle jiných autorů operativně pátrací prostředky nesplňují náležitosti důkazních prostředků, a proto nejsou jejich součástí.²⁵⁰

²⁴⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 1995, sp.zn.: III. ÚS 62/1995.

²⁴⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2007, sp.zn.: II. ÚS 789/2006.

²⁴⁷ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 2. 2002, sp.zn.: 7 To 117/2001.

²⁴⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 581.;

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1229.

²⁴⁹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 305-307.

²⁵⁰ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 310-311.

Operativně pátracími prostředky jsou předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Tyto prostředky lze v trestním řízení použít za splnění následujících podmínek:

- a) trestní řízení je vedeno ohledně úmyslného trestného činu,
- b) použití směřuje k získání skutečností důležitých pro trestní řízení,
- c) sledovaného účelu nelze dosáhnout jinak, než prostřednictvím operativně pátracích prostředků,
- d) k omezení práv a svobod osob dojde jen v nezbytně nutné míře,
- e) prostředky jsou používány pouze policejním orgánem, který k tomu byl pověřen.

Dle ustanovení § 158b odst. 3 TŘ lze zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků použít jako důkaz. Z hlediska procesní hodnoty takto získaných důkazních prostředků proto není rozhodné, zda byly použity před zahájením trestního stíhání nebo až poté.

Operativně pátrací prostředky se dají použít ve všech fázích přípravného řízení, přičemž výjimku tvoří použití agenta ve zkráceném přípravném řízení, což vylučuje nejen okruh trestných činů, u kterých lze agenta použít, ale i délka trvání a smysl zkráceného přípravného řízení.²⁵¹

K použití operativně pátracích prostředků je v zásadě zapotřebí předchozího souhlasu jiného příslušného orgánu činného v trestním řízení. Předstíraný převod a sledování osob a věcí, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce. Sledování, kterým je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí nebo do listovního tajemství anebo kterým je zjišťován obsah jiných záznamů a písemností uchovávaných v soukromí, lze uskutečnit jen na základě předchozího povolení soudce. Použití agenta je možné jen na základě povolení soudce příslušného vrchního soudu. Domnívám se, že použití operativně pátracích prostředků pověřeným policejním orgánem bez příslušného povolení představuje vadu řízení, která vede k relativní neúčinnosti důkazů získaných těmito operativně pátracími prostředky. Tato vada, a stejně tak neúčinnost důkazů, by mohla být zhojena, pokud by příslušné povolení bylo dáno dodatečně.

Obecně platí, že operativně pátrací prostředky by měly být používány především jako nástroje monitoringu trestné činnosti. V zásadě není přípustné, aby policejní orgán prostřednictvím těchto prostředků ovlivňoval skutkový průběh trestné činnosti takovým

²⁵¹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 633.

způsobem, že vytvoří nebo usměrní vůli pachatele směrem k rozhodnutí spáchat trestný čin.²⁵² Ve vztahu k tzv. policejním provokacím Ústavní soud judikoval, že *je nepřípustným porušením čl. 39 Listiny základních práv a svobod a čl. 7 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, pakliže jednání státu (v dané věci Policie České republiky) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání, apod.). Nepřípustný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání.*²⁵³ K této judikatuře Ústavního soudu se dodává, že nedovolenými zásahy státu do skutkového průběhu trestného činu jsou pouze takové zásahy, které u pachatele podnítl rozhodnutí spáchat trestný čin. Pokud je zřejmé, že pachatel byl rozhodnut trestný čin spáchat již před zásahem policejního orgánu do skutkového průběhu a policejní orgán tak pouze umožnil pachateli realizovat jeho původní kriminální záměr, pak se nejedná o nedovolené použití operativně pátracích prostředků.²⁵⁴

Výše uvedená vyjádření lze shrnout tak, že operativně pátrací prostředky nesmí být použity takovým způsobem, který v pachateli vyvolá nebo usměrní do té doby neexistující úmysl spáchat trestný čin. Použití takové nedovolené policejní provokace představuje podstatnou vadu řízení a důkazy získané na jejím základě jsou absolutně neúčinné. Pokud se odsuzující rozsudek zakládá především na takto získaných důkazech, pak tato vada může vést ke zrušení rozsudku pro jeho neústavnost.²⁵⁵

Další vada přípravného řízení, která se týká operativně pátracích prostředků, může spočívat v tom, že policista, který se podílel na provádění předstíraného převodu, se účastní též dalších navazujících úkonů přípravného řízení. Takový policista by neměl být nadále činný v téže trestní věci jako policejní orgán konající prověřování či vyšetřování.²⁵⁶

²⁵² NSZ – SL 766/2000 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 547.).

²⁵³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 6. 2000, sp.zn.: III. ÚS 597/1999; nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 6. 2003, sp.zn.: II. ÚS 710/2001.

²⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 2. 2004, sp.zn.: 5 Tdo 1366/2003; usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2004, sp.zn.: 6 Tdo 458/2004; usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2004, sp.zn.: II. ÚS 797/2002.

²⁵⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 6. 2003, sp.zn.: II. ÚS 710/2001.

²⁵⁶ Vykl. 12/2002 (zdroj: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1241.).

Závěr

Činnosti orgánů činných v trestním řízení, které jsou uskutečňovány v průběhu přípravného řízení, jsou relativně podrobně upraveny právními normami. V řadě případů lze tak snadno určit, zda dané chování je v souladu se zákonem či nikoli, a zda je tedy příslušná činnost orgánu činného trestního řízení (resp. strany řízení) stížena určitou vadou. S ohledem na rozsah právní úpravy a míru její podrobnosti by bylo možné identifikovat téměř nekonečné množství nejrůznějších vad, pochybení a nedostatků, ke kterým může v průběhu přípravného řízení dojít. V judikatuře a v odborné literatuře je možné najít obrovské množství konkrétních příkladů vad přípravného řízení. V tomto ohledu jsem měla pro svou diplomovou práci široký okruh podkladů, ze kterých bylo možné (resp. nutné) vycházet.

Navzdory této skutečnosti jsem se však při psaní diplomové práce musela potýkat s určitou nedostatečností zdrojů potřebných pro její zpracování. Česká právní úprava totiž v zásadě postrádá ustanovení, která by definovala pojem vad přípravného řízení, vymezila základní klasifikace vad či stanovovala jejich důsledky. V řadě případů tak dochází k situaci, ve kterých je sice zřejmé, že v průběhu přípravného řízení došlo k určité nezákonnosti, avšak není zcela zřejmý negativní důsledek, který je s takovou nezákonností spojen.

Otázky týkající se klasifikace vad a jejich důsledků jsou podrobněji řešeny v odborné literatuře a v judikatuře. V těchto pramenech je možné najít především takové vady, které významněji ovlivňují správnost výsledku trestního řízení, anebo v jejichž důsledku došlo k zásahu do práv jednotlivců. Z tohoto důvodu je pozornost věnována především vadám, které se týkají dokazování a zajišťovacích úkonů. Judikatura slouží jako dostatečný zdroj pro poznání konkrétních případů vad přípravného řízení a jejich důsledků. Z jednotlivých rozhodnutí soudů lze zpravidla snadno poznat, k jakému důsledku příslušná vada řízení vedla. Judikatura je však velmi kazuistická a závěry obecnějšího charakteru k problematice vad přípravného řízení lze z ní dovodit spíše výjimečně (např. absolutní neúčinnost důkazu jako důsledek porušení práva na obhajobu).

Domnívám se, že česká právní úprava přípravného řízení není zcela vyhovující, pokud jde o řešení otázek souvisejících s klasifikací a důsledky vad přípravného řízení. V řadě případů je obtížné určit stupeň závažnosti konkrétního pochybení a zejména pak jeho dopad na průběh navazujícího řízení. Absence podrobnější úpravy důsledků porušení procesních norem je pocíťována zejména v souvislosti s dokazováním.²⁵⁷

²⁵⁷ Např. NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: MU, 1997, s. 97-110.

Dle mého názoru by jednoznačnější úprava důsledků vad přípravného řízení mohla přispět ke zkvalitnění této části trestního řízení v praxi. Pokud si je adresát právní normy (v našem případě orgán činný v trestním řízení či procesní strana opatřující důkazní prostředek) jasně vědom negativních důsledků, které navazují na jeho pochybení, spíše se takových pochybení vyvaruje. Jednoznačnější norma v tomto směru může lépe přispět k prevenci vad a tím i k efektivnější ochraně práv dotčených osob.

Seznam zkratk

- 1) TŘ - zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
- 2) TZ - zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 3) ZPI - zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité literatury a pramenů

A) Právní předpisy:

- 1) Zákon č.141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
- 2) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- 3) Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů NSZ -
- 4) Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, znění pozdějších předpisů

B) Literatura:

I) Seznam učebnic a zásadních monografií:

- 1) Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. a kol. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha:ASPI, 2008
- 2) Fenyk, J., Havlík, T., Růžička, M. Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004
- 3) Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. 5.vydání. Praha: Linde, 2007
- 4) Jelínek, J. a kol. Trestní zákon a trestní řád. 26.vydání. Praha: Linde, 2008
- 5) Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. Praha: Eurolex Bohemia, 2002
- 6) Jelínek, J. a kol. Trestní právo procesní. Praha: Leges, 2010
- 7) Jelínek, J., Sovák, Z. Trestní zákon a trestní řád. 6. vydání, Praha: Linde, 1996
- 8) Mathern, V. Dokazovanie v československom trestnom procese. Bratislava: Obzor, 1984
- 9) Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007
- 10) Nett, A. Plody z otráveného stromu. Brno: MU, 1997
- 11) Nett, A. a kol. Trestní právo procesní. Obecná část. Brno: MU, 2001
- 12) Šámal P., Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. Praha: ASPI, 1999

- 13) Šámal, P., Novotný., Růžička, M., Vondruška, F., Novotná, J. Přípravné řízení trestní. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2003
- 14) Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002
- 15) Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008

II) Seznam publikovaných časopiseckých statí:

- 1) Pipek, J. Zákaz důkazu v českém trestním řízení. In Kriminalistika č. 4/1998
- 2) Polcar, M., Nesvadba, V. Neodkladné a neopakovatelné úkony. In Trestní právo č. 1/2003
- 3) Souček, J., Škrábalová, A. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu z pohledu de lege lata i de lege ferenda. In Trestní právo č. 4/2002
- 4) Svatoš, R. Zkrácené přípravné řízení. In Trestní právo č. 3/2004
- 5) Vaněček, P. K použitelnosti nových důkazních prostředků. In Trestní právo č. 3/2001
- 6) Nett, A. K problematice neúčinnosti důkazů podle novely trestního řádu. In Justiční revue č. 1/1991

C) Judikatura:

- 1) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 10. 1994, sp.zn.: Pl. ÚS 4/1994
- 2) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 3. 1998, sp.zn.: I. ÚS 394/1997
- 3) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2000, sp.zn.: I. ÚS 645/1999
- 4) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 22. 5. 2001, sp.zn.: I. ÚS 768/2000
- 5) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 10. 2001, sp.zn.: I. ÚS 201/2001
- 6) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. 10. 2002, sp.zn.: I. ÚS 371/2002
- 7) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 5. 2004, sp.zn.: I. ÚS 161/2004
- 8) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 2. 2006, sp.zn.: I. ÚS 263/2005
- 9) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 11. 2005, sp.zn.: I. ÚS 402/2005
- 10) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2006, sp.zn.: I. ÚS 470/2005
- 11) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2006, sp.zn.: I. ÚS 493/2005
- 12) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 2. 2006, sp.zn.: I. ÚS 671/2005
- 13) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. 4. 2009, sp.zn.: I. ÚS 536/2006
- 14) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 29. 2. 2008, sp.zn.: I. ÚS 3038/2007
- 15) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. 12. 1997, sp.zn.: II. ÚS 347/1996
- 16) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 2. 2003, sp.zn.: II. ÚS 599/2001
- 17) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 6. 2003, sp.zn.: II. ÚS 710/2001

- 18) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 2002, sp.zn.: II. ÚS 185/2002
- 19) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1. 4. 2004, sp.zn.: II. ÚS 797/2002
- 20) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 11. 2004, sp.zn.: II. ÚS 268/2003
- 21) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2006, sp.zn.: II. ÚS 642/2004
- 22) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 6. 10. 2005, sp.zn.: II. ÚS 298/2005
- 23) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2006, sp.zn. II. ÚS 469/2005
- 24) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 1. 11. 2006, sp.zn.: II. ÚS 362/2006
- 25) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 1. 2007, sp.zn.: II. ÚS 530/2006
- 26) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp.zn.: II. ÚS 615/2006
- 27) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 9. 2007, sp.zn.: II. ÚS 789/2006
- 28) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 11. 2007, sp.zn.: II. ÚS 1594/2007
- 29) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 2008, sp.zn.: II. ÚS 2014/2007
- 30) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 11. 1995, sp.zn.: III. ÚS 62/1995
- 31) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 9. 1996, sp.zn.: III. ÚS 18/1996
- 32) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 5. 1997, sp.zn.: III. ÚS 287/1996
- 33) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 9. 1997, sp.zn.: III. ÚS 148/1997
- 34) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. 11. 1997, sp.zn.: III. ÚS 337/1997
- 35) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 25. 6. 1998, sp.zn.: III. ÚS 18/1998
- 36) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 1. 1999, sp.zn.: III. ÚS 486/1998
- 37) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 11. 1999, sp.zn.: III. ÚS 188/1999
- 38) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 6. 2000, sp.zn.: III. ÚS 597/1999
- 39) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 2. 2002, sp.zn. III. ÚS 464/2000
- 40) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 21. 6. 2001, sp.zn.: III. ÚS 185/2001
- 41) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 5. 2007, sp.zn.: III. ÚS 655/2006
- 42) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 3. 2010, sp.zn.: III. ÚS 2170/2009
- 43) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 8. 1998, sp.zn.: IV. ÚS 305/1997
- 44) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 11. 2000, sp.zn.: IV. ÚS 137/2000
- 45) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 1. 2001, sp.zn.: IV. ÚS 257/2000
- 46) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 27. 11. 2000, sp.zn.: IV. ÚS 289/2000
- 47) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 28. 3. 2002, sp.zn.: IV. ÚS 2/2002
- 48) Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 29. 4. 2004, sp.zn. IV. ÚS 554/2003
- 49) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 18. 8. 2005, sp.zn.: IV. ÚS 389/2005
- 50) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 25. 8. 2008, sp.zn.: IV. ÚS 1780/2007
- 51) Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 6. 2010, sp.zn.: PI ÚS 3/2009

- 52) 1Ntd 59/2002 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 541-542.)
- 53) Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 15. 2. 1968, sp.zn.: 5 To 11/1968
- 54) 7 To 14/1976 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 395.)
- 55) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 2. 1980, sp.zn.: 11 To 62/1979
- 56) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 11. 1985, sp.zn.: To II 008/1985
- 57) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 1986, sp.zn.: 4 To 3/1986
- 58) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 3. 1986, sp.zn.: 4 To 9/1986
- 59) Usnesení Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 22. 2. 1988, sp.zn.: 4 To 12/1988
- 60) 11 To 41/1988 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 372.)
- 61) 11 To 47/1988 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 276.)
- 62) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 3. 1989, sp.zn.: 7 To 1/1989
- 63) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 1990, sp.zn.: 3 To 45/1990
- 64) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 1991, sp.zn.: 7 To 8/1991
- 65) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 9. 1993, sp.zn.: 7 To 181/1993
- 66) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 12. 1993, sp.zn.: 7 To 251/1993
- 67) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 7. 1994, sp.zn.: 4 To 82/1994
- 68) Rozhodnutí Krajského soudu z Ústí nad Labem ze dne 1. 9. 1994, sp.zn.: 5 To 44/1994
- 69) Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 18. 10. 1995, sp.zn.: 4 To 771/1995
- 70) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995, sp.zn.: 7 To 2/1995
- 71) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 1. 1995, sp.zn.: 7 To 7/1995
- 72) 2 To 156/1996 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 396.)
- 73) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 6. 1996, sp.zn.: Ntn 173/1996
- 74) Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 6. 8. 1996, sp.zn.: 4 To 514/1996
- 75) Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 4. 10. 1996, sp.zn.: 7 To 579/1996
- 76) Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 4. 1997, sp.zn.: 1 To 41/1997
- 77) Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 26. 5. 1997, sp.zn.: 8 To 203/1997

- 78) 11 To 36/1997 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 343.)
- 79) Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 10. 2000, sp.zn.: 3 To 884/2000
- 80) Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 12. 2000, sp.zn.: 4 To 1074/2000
- 81) Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 19. 7. 2000, sp.zn.: 8 To 359/2000
- 82) Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 9. 5. 2001, sp.zn.: 1 To 36/2001
- 83) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 1. 2001, sp.zn.: 4 To 3/2001
- 84) Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 2. 2002, sp.zn.: 7 To 117/2001
- 85) Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 3. 2002, sp.zn.: 3 To 190/2002
- 86) Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 10. 2002, sp.zn.: 3 To 666/2002
- 87) Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 4. 2003, sp.zn.: 3 To 850/2002
- 88) Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 4. 1. 2002, sp.zn.: 4 To 3/2002
- 89) Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 20. 2. 2002, sp.zn.: 8 To 59/2002
- 90) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 10. 2003, sp.zn.: 2 To 144/2003
- 91) 3 To 961/2003 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 244.)
- 92) Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 1. 2003, sp.zn.: 8 To 32/2003
- 93) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 1957, sp.zn.: 2 Tz 141/1957
- 94) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 2. 1967, sp.zn.: 1 Tz 70/1966
- 95) 4 Tz 180/1968 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 370.)
- 96) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 1968, sp.zn.: 5 Tz 71/1968
- 97) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 4. 1968, sp.zn.: 7 Tz 11/1968
- 98) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 1968, sp.zn.: 11 Tz 29/1968
- 99) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 3. 1970, sp.zn.: 8 Tz 31/1969
- 100) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 7. 1970, sp.zn.: 3 Tz 9/1970
- 101) 6 Tz 1/1972 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 446.)
- 102) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 1975, sp.zn.: 5 Tz 72/1975

- 103) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 11. 1976, sp.zn.: 4 Tz 23/1976
- 104) 4 Tz 98/1976 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 424.)
- 105) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 5. 1980, sp.zn.: 7 Tz 7/1980
- 106) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 1981, sp.zn.: 1 Tz 15/1981
- 107) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 6. 1983, sp.zn.: 5 Tz 14/1983
- 108) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 4. 1984, sp.zn.: 3 Tz 8/1984
- 109) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 2. 1987, sp.zn.: 11 Tz 5/1987
- 110) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 8. 1991, sp.zn.: 11 Tz 53/1991
- 111) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 4. 1992, sp.zn.: 11 Tz 8/1992
- 112) Rozhodnutí Nejvyššího soudu v Bratislavě ze dne 24. 3. 1987, sp.zn. 7 Tz 16/1987
- 113) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 3. 2000, sp.zn.: 5 Tz 32/2000
- 114) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 2001, sp.zn.: 11 Tz 128/2001
- 115) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 2002, sp.zn.: 4 Tz 54/2002
- 116) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2003, sp.zn.: 4 Tz 21/2003
- 117) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 1. 2004, sp.zn.: 4 Tz 180/2003
- 118) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 3. 2007, sp.zn.: 4 Tz 114/2006
- 119) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 4. 2007, sp.zn.: 11 Tz 129/2006
- 120) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 6. 1981, sp.zn.: Tsf 3/1981
- 121) Tpjf 150/1980 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 395.)
- 122) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 1995, sp.zn.: Tzn 24/1995
- 123) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 4. 1996, sp.zn. : 2 Tzn 90/1996
- 124) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 1998, sp.zn.: 1 Tzn 28/1997
- 125) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 2. 2004, sp.zn.: 5 Tdo 1366/2003
- 126) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2004, sp.zn.: 6 Tdo 458/2004
- 127) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. 5. 2007, sp.zn.: 5 Tdo 459/2007
- 128) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 2. 1996, sp.zn.: 1 Tvno 27/1996
- 129) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 4. 1996, sp.zn.: 1 Tvno 56/1996
- 130) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 1. 1997, sp.zn.: 1 Tvno 20/1997
- 131) 1 Tvno 121/1997 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 261.)
- 132) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 9. 1997, sp.zn.: 1 Tvno 231/1997
- 133) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 8. 1997, sp.zn.: 1 Tvno 233/1997

- 134) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 8. 1995, sp.zn.: 1 Tvn 210/1995
- 135) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 2. 2001, sp.zn.: 3 Tvo 15/2001
- 136) NS 26/2004-T 616 (zdroj: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 567.)
- 137) TR NS 3/2004-T 670 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 307.)
- 138) SL 811/2002 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 307.)
- 139) Vyks 12/2002 (zdroj: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 1241)
- 140) SR 22/2002 (zdroj: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 567.)
- 141) Pls 3/1978 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 443.)
- 142) Zm II 36/1928 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 444.)
- 143) NSZ – 1 NZn 3009/1997 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 247.)
- 144) NSZ – SL 766/2000 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 547.)
- 145) NSZ - SL 712/2001 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 332.)
- 146) NSZ – SL 736/2003 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 542-544.)
- 147) Ntn 173/1996 (zdroj: FENYK, J., HAVLÍK, T., RŮŽIČKA, M. *Rozhodnutí a stanoviska k trestnímu řádu 1918-2004*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 228-229.)

Resumé

The shortcomings in preparatory phase of criminal proceedings and their consequences

Summary

This thesis deals with *shortcomings in preparatory phase of criminal proceedings*. This term covers various kinds of illegal or incorrect behaviour of participants of criminal proceedings, which can occur within the preparatory phase and which lead to negative legal consequences. The thesis intends to describe the most common examples of shortcomings, which have been already mentioned in judicial cases or legal doctrine, and their specific consequences as well. Due to the large extent of the given subject matter, the thesis does not try to cover all possible topics. The thesis rather covers the more important parts of preparatory phase of criminal proceedings, e.g. the evidence, custody, wiretap.

The thesis is divided into three main chapters and several supplementary parts (Introduction, Conclusion and List of sources).

The first chapter focuses on general issues relating to preparatory phase of criminal proceedings. This chapter deals with definition, aims, functions and basic principles of the preparatory phase of criminal proceedings. The largest part of this chapter relates to specific forms and phases of the preparatory proceedings. The chapter also contains short part about the history of legal regulation of preparatory phase of criminal proceedings.

The second chapter focuses on general considerations about the shortcomings in criminal proceedings. This part is the most theoretical one. In the first instance, the chapter contains the definition of the term *shortcoming in preparatory phase of criminal proceedings*. Furthermore, the chapter contains the classification of the shortcomings according to different criterions (e.g. causes, consequences, responsible persons).

The last chapter focuses on specific examples of the shortcomings, which have been already described in judicial cases or legal doctrine. This chapter is the largest one. The chapter is structured in several parts according to a kind of activity of police, prosecutors and courts, which is undertaken during the preparatory phase of criminal proceedings (e.g. obtaining and assessing of the evidence, taking the defendant in custody, issuing the warrants, using of the agent). Each part enumerates the specific examples of shortcomings and their consequences for the criminal proceedings.

In Conclusion, I attempt to assess, whether I was able to achieve the aim of the thesis and whether the legal regulation of the issues relating to shortcomings in the preparatory phase of criminal proceedings is sufficient or not.

Klíčová slova

TRESTNÍ
PŘÍPRAVNÉ
ŘÍZENÍ
VADA

Key words

CRIMINAL
PREPARATORY
PROCEEDINGS
SHORTCOMING